

Stratégia rozvoja spišského vidieka

obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves

2017 – 2023 (2025)

DODATOK 2

Odborné vedenie procesu tvorby stratégie a zostavenie dokumentu:

Karpatský rozvojový inštitút, Košice, www.kri.sk

Neprešlo jazykovou úpravou.

Abstrakt

Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach v medziach Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 - Fokusová oblasť 6B - definuje rolu miestneho rozvoja zameraného na rozvoj vidieka. Verejno-súkromné partnerstvo uvádza ako akcelerátora miestneho rozvoja, ktoré cez spoločný nástroj – integrovanú stratégiu rozvoja vidieka - dokáže spravovať a riadiť rozvoj územia s cieľom dosahovania synergických rozvojových efektov ku skvalitňovaniu života v daných územiach.

Miloj Spiš, o.z. a vymedzené celistvé územie 23 obcí okresu Spišská Nová Ves tieto definované roly spĺňa a členovia Miloj Spiš, o.z. sa združujú s cieľom systematicky spolupracovať na integrovanom rozvoji vidieckeho územia v okolí mesta Spišská Nová Ves a jeho spádovom území tak, aby toto územie bolo spravované za využitia predovšetkým vlastných jedinečných zdrojov, ktoré budú prinášať trvalý úžitok miestnym obyvateľom a tým prispieť k zlepšeniu kvality ich života.

Spoločná Stratégia rozvoja väčšiny územia okresu Sp. Nová Ves obklopujúceho Spišskú Novú Ves 2017 – 2023 (2025) definuje strategický cieľ: „**Zvýšiť do roku 2025 dynamiku rozvoja, konkurencieschopnosť a súdržnosť vidieckeho územia okresu Sp. N. Ves obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves**“.

Stratégia rozvoja vidieka Miloj Spiš, územia, ktoré zaberá väčšinu okresu Spišská Nová Ves, je postavená na dvoch pilieroch a to:

- pilier/priorita: **PRÁCA** v území s viac ako 15% nezamestnanosťou a vysokým % obyvateľstva zo znevýhodneného sociálneho prostredia a MRK,
- pilier/priorita: **PROSTREDIE** ako sídel a ich intravilánov, tak vonkajšieho prostredia a krajiny.

Strategický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom realizácie 4 špecifických cieľov a spolu 8mymi (8) opatreniami:

Špecifické ciele v priorite 1: Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš:

1.1 Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš

1.2 Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Obsah

1	Informácie o MAS Miloj Spiš, o.z., základné charakteristiky a osobitosti územia	7
1.1	Identifikačné údaje o MAS Miloj Spiš, o.z.	7
1.2	Vymedzenie územia a obyvateľstva Miloj Spiš	7
2	Vznik, história a tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025.....	10
2.1	Vznik a história partnerstva Miloj Spiš, o.z.....	10
2.2	Tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025	13
2.3	Rola mesta Spišská Nová Ves v rozvoji vidieckeho okolia.....	20
3	Analytický rámec	23
3.1	Analýza zdrojov územia	24
3.1.1	Geomorfologické, hydrogeologické a klimatické charakteristiky.....	24
3.1.2	Pôda	25
3.1.3	Lesy	31
3.1.4	Chránené územia	38
3.1.5	Dopady zmeny klímy na územie	42
3.1.6	Ľudské zdroje a demografické charakteristiky.....	48
3.1.7	Miestna ekonomika	56
3.1.8	Dostupnosť, vybavenie a infraštruktúra územia.....	67
3.2	Výsledky dotazníkového prieskumu v obciach Miloj Spiš	76
3.3	SWOT analýza	83
3.4	Identifikácia potrieb	88
4	Stratégia rozvoja spišského vidieka Miloj Spiš 2025.....	91
4.1	Vízia územia Miloj Spiš 2025 (2027).....	92

4.6.	Inovatívne znaky stratégie CLLD	108
5	Implementačný rámec	110
5.1	Popis riadiaceho a implementačného procesu	110
5.1.1	Riadiaci proces – organizačná štruktúra MAS	111
5.1.2	Implementačný proces	113
5.2	Akčný plán	118
5.3	Monitorovanie a hodnotenie Stratégie Miloj Spiš 2025	145
5.3.1	Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení realizácie stratégie	145
5.3.2	Monitorovacie a hodnotiace ukazovatele	149
6	Finančný rámec	152
6.1	Financovanie stratégie CLLD	152
6.2	Finančný plán pre opatrenia.....	154
7	Zhodnotenie prínosov stratégie, jej synergie a doplnkovosť	156
7.1	Prínosy Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025 k zlepšeniu ekonom. rozvoja územia....	156
7.2	Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV	156
7.3	Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP	157
7.4	Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD	158
7.5	Multiplikačné efekty	160
	Zoznam tabuliek	162
	Prílohy	164

Namiesto úvodu pozvanie na Spiš v našom nárečí - chytľavej spištine

Abo radši tak po našim: **Vitajce na Spišu.**

A nečítajce ďalej, kým toto, čo tu napísane, neprečítate. Dakus o nas Vám chceme napísať, jak mi sebe tu spolu nažívame, jak še mame a čom totu strategiu píšeme.

Keď še dakeho tu u nas na Spišu spítate, kto to vlastne spišak je, ta tu je bars šumne vyšvetľene: „Spišak je furt narobený človek a budze robic furt. A keby sce mu aj ruky i nohy odrezali, budze še guľac, ale še nezastavi“.

A z teho pline, že na Spišu še furt češko žilo i žije. Na Spišu še bars treba narobic, kým na dajaky hľebik sebe zarobiš. To ne jak na juhu republiky role, tu češko pestujeme i grule.

Ale i tak Spišak to vešely človek i gurman veľky. Nenadarmo še tu na Spišu vyrabali i furt robia Spišske parky. Do strategii še viršle (po našim parky) zabalic nedaju, že by sce pokoštovali, lem prečítajce ešči toto a uvidzice, jak še Vam šliny pozbiraju (a to po slovenky spisovne napísano, aby sce dobre rozumeli):

“Dám Ti ochutnať niečo nové, tajnostkársky *sa usmieval.....a priniesol rovno* z pečika na stôl misu plnú tehlovočervených viršičiek a *k* nim košík čerstvého chleba. Vôňa maďarskej pustý, alpských zvončekov, kalocsai papriky sa vlnila okolo misy a keď Andrej zobral do ruky ten zázrak (príbory by boli rúhaním sa), zahryzol, privrel oči, pokyvkal hlavou, *prehltol a* napokon sa rozosmial na celé hrdlo. Lebo najprv puklo a *potom vystrekla* papriková šťava....Druhú už nahryzol *opatrne a* zjedol ju ako keď lupne. Aj tretiu, aj ôsmu. Brat mäsiar sa pod fúzy usmieval, lebo brat farár bol gurmán: Excelentné, fiam ! Vy-*ni-ka-jú-ce!*“

Úryvok z knihy Spišské párky, Mona Salamon

A teraz len kušičko zapic zo Spišsku borovičku, friško, že by še tota viršľa nelapila žaludku.

No, porečovali sme čo sme chceli a teraz davaj do roboty strategiu napísať, aby še naš, na švece

1 Informácie o MAS Milož Spiš, o.z., základné charakteristiky a osobitosti územia

1.1 Identifikačné údaje o MAS Milož Spiš, o.z.

Tab. 1: Identifikačné údaje MAS Milož Spiš, o.z.

Údaje o MAS	Názov MAS	Milož Spiš, o.z
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	06.10.2009
	Sídlo	Kostolná ul. 20/12, 052 01 Spišské Tomášovce
	IČO	42108136
	DIČ (ak relevantné)	----
Údaje o banke	Názov banky	Prima banka Slovensko, a.s.
	Číslo účtu	3457237001/5600
	IBAN	SK 18 5600 0000 0034 5723 7001
	SWIFT	KOMASK2X
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Mgr. Zuzana Nebusová, starostka obce Spišské Tomášovce
	E-mail	zuzana.nebusova@azet.sk
	Telefón	0907 946 899
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ing. Anna Ďuršová, Poľnohospodárske družstvo „ Rozkvet“ v Odoríne
	E-mail	pdodorin@mail.t-com.sk
	Telefón	0902 914 600
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Ing. Zuzana Záborská
	E-mail	zuzanazaborska@centrum.sk
	Telefón	0917 636 220

1.2 Vymedzenie územia a obyvateľstva Milož Spiš

Územie Milož Spiš leží na východnom Slovensku v západnej časti Košického samosprávneho kraja a od mesta Košice ako prirodzenej metropoly kraja je vzdialené cca 60 km. Administratívne je územie Milož Spiš súčasťou okresu Spišská Nová ves a zaberá väčšinu

historickým dedičstvom. Na rozlohe 66,67 km² žilo k 1. 1. 2015 v meste Spišská Nová Ves 36 559.

Územie s pôsobnosťou **Miloj Spiš, o.z** obklopuje a je územím gravitačnej zóny okresného mesta Spišská Nová Ves a vytvára **veniec 23 spišských vidieckych sídel** ako spojený celok z každej svetovej strany mesta: zo severu- **Iliašovce, Harichovce, Danišovce**, z juhu - **Mlynky, Hnilec, Hnilčík**, z východu- **Lieskovany, Markušovce, Matejovce n/Hornádom, Teplička, Odorín, Jamník, Chrást' n/Hornádom, Spišský Hrušov, Hincovce, Olcnava a Vítkovce**, zo západu - **Smižany, Spišské Tomášovce, Letanovce, Arnutovce, Hrabušice a Betlanovce**.

Všetky združené obce predstavujú sídelné jednotky vidieckeho charakteru, výnimku tvoria Smižany, ktoré počtom obyvateľov (8623), ako aj ostatnými prvkami (charakter bytovej výstavby, infraštruktúra a pod.) spĺňajú v slovenských podmienkach čiastočné charakteristiky mestského sídla.

Z hľadiska veľkostnej štruktúry obcí sa najviac obcí nachádza v skupine 500 – 999 obyvateľov (10 obcí), 6 obcí zodpovedá skupine 1000 - 1999 obyvateľov. V skupine najmenších obcí (200 – 499 obyvateľov) sú tri obce (najmenšia je obec Hincovce s počtom obyvateľov 223), rovnako v skupine 2000 – 4999 obyvateľov sú 3 obce a v kategórii nad 5000 obyvateľov je jedna obec - Smižany. **Z hľadiska hustoty obyvateľstva** sa najviac obcí (10) nachádza v hranici do 99 obyvateľov/km² (najnižšia hustota je v Hnilci 16,12, v obci Mlynky 22,39 a v Hincovciach 35,46). 8 obcí má hustotu 100 – 149 obyv./km², 4 obce majú hustotu od 150 do 249 obyvateľov/km². Jedna obec Arnutovce má hustotu obyv./km² až 335,49.

23 obcí MAS je **64 % z celkového počtu obcí okresu Spišská Nová Ves** (36 obcí). 6 z nich je súčasťou územia Národného parku Slovenský raj a 2 sa nachádzajú v jeho ochrannom pásme.

Celková plocha územia MAS Miloj Spiš je **335 251 070 m²** (33 525, 107 ha). Miloj Spiš zaberá až **57,06% z územia okresu Spišská Nová Ves** (587 489 253 m²).

je **historicky späté so silným patriotizmom Spišiakov** známych svojim mäkkým a chytľavým **Spišským nárečím**.

Územie je súčasťou **Hornádskej kotliny**, najmä povodia Hornádu i Hnilca a predstavuje typickú poľnohospodársku i lesnú krajinu.

Územie Miloj Spiš je charakteristické aj **vyšším počtom obyvateľov rómskej menšiny**.

Šesť z uvedených obcí (cca $\frac{1}{4}$ z počtu obcí a takmer 47% územia Miloj Spiš, 48,5% obyvateľstva územia Miloj Spiš) tvorí kompaktné chránené územie zo severnej a z časti i z južnej strany **Národného parku Slovenský raj**.

Spišský vidiek je, vďaka obrovskému prírodnému, historickému a kultúrnemu potenciálu súčasťou **destinácií Spiš – Región tvojho srdca a Slovenský raj** s rozvojom turistiky a vidieckeho turizmu, cykloturistiky, zimných športov, kultúrneho i náboženského turizmu. Územím vedú známe tematické cesty medzinárodného významu **Banícka, Železná cesta i Gotická cesta**.

Spiš ako historický región sa okrem prírodného bohatstva vyznačuje aj **prítomnosťou významných kultúrnych pamiatok** - hradov, kaštieľov, ako torzo Markušovského hradu, kaštieľ v Markušovciach, Betlanovciach, tiež rázovitých kostolíkov s prvkami gotickej architektúry a zachovalých pamiatok ľudovej architektúry.

MAS Miloj Spiš sa vykreditoval v **území košického kraja, v subregióne Spiša, v okrese Spišská Nová Ves**, kde v predchádzajúcom programovom období nepôsobila MAS aj napriek snahám Miloj Spiš, o.z. získať štatút MAS v predchádzajúcom programovom období 2007 - 2013.

2 Vznik, história a tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025

2.1 Vznik a história partnerstva Miloj Spiš, o.z

Obdobie 2003 - 2009

História vzniku a budovania partnerstva sa viaže na obdobie už pred rokom 2009, až k roku 2003, kedy vzniklo Združenie obcí mikroregiónu Miloj Spiš, predchodcu súčasného verejno – súkromného partnerstva Miloj Spiš, o.z. V rámci združenia bol (2005/2006) vypracovaný spoločný program rozvoja obcí (mikroregionálny Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí, vid'. www.milojspis.sk). Plánovanie a rozvoj územia, ktorý v tom čase bol vymedzený katastrami spolu **15 obcí okresu Spišská Nová Ves** východne od mesta Spišská Nová Ves (Danišovce, Hincovce, Chrasť n/Hornádom, Jamník, Lieskovany, Markušovce, Matejovce n/Hornádom, Odorín, Olcava, Poráč, Rudňany, Spišské Vlachy, Spišský Hrušov, Teplička a Vítkovce), bol od roku 2007 ovplyvňovaný princípmi prístupu LEADER.

V októbri 2009 bolo založené občianske združenie Miloj Spiš so sídlom v Odoríne a bola vypracovaná Integrovaná stratégia rozvoja územia Miloj Spiš do roku 2015 (vid'. www.milojspis.sk). V tom roku (2009), teda v programovom období EÚ 2007 - 2013 sa Miloj Spiš, o.z

- zložený v partnerstve spolu 55tich subjektov (z toho 15 obcí),
- na rozlohe 177 tis. km²,
- s počtom obyvateľov spolu 20 487,
- s hustotou obyvateľstva 116 obyv./km²,

uchádzal o štatút MAS v rámci Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 (ďalej len PRV), bohužiaľ neúspešne.

Z hľadiska historického vývoja budovania partnerstiev vo väzbe na súčasnú podobu širšie vymedzeného územia (oproti roku 2009) je potrebné uviesť, že tiež v roku 2003 vzniklo západne od mesta Spišská Nová Ves Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever, so sídlom v obci Hrabušice a združuje 14 členských obcí, z ktorých 8 (ako kompaktné územie

- zlepšovanie komunikácie subjektov v mikroregióne a navonok,
- vytvorenie podmienok pre čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych a iných podporných fondov a ďalšie.

Obdobie 2009 – 2014

Vo vymedzenom území okresu Sp.Nová Ves v gravitačnej zóne mesta Spišská Nová Ves teda vznikli dve aktívne druženia a verejno – súkromné partnerstvá Milož Spiš, o.z. a Mikroregion Slovenský raj – Sever. **Na oboch úrovniach prebiehali rozvojové procesy od plánovania až po realizáciu rozvojových aktivít a projektov. Obe združenia spája Združenie miest a obcí Spiša (ZMO Spiša) a všetky obce (23), ktoré vymedzujú dnešné územie Milož Spiš, sú jeho členmi.**

Hlavné aktivity Milož Spiš, o.z:

Milož Spiš, o.z. po neúspechu získania štatútu MAS v roku 2009 sa zameralo na prípravu a realizáciu vlastného Mikro - grantového programu s cieľom podpory malých rozvojových projektov v celkovej hodnote 5005 EUR. Podporených bolo v roku 2010 spolu 9 projektov so zameraním na podporu folklóru, tradície baníctva, obnovu zelene a parkov, rekreačných a oddychových zón, tiež tvorivé dielne.

Nosnou aktivitou Milož Spiš, o.z každoročne je príprava a organizovanie už tradičnej udalosti regionálneho významu AVITUR s pôvodným názvom „Za agroturistikou a vidieckym turizmom“ (v roku 2016 sa už zrealizoval 14 ročník). Jedná sa o aktivitu s prezentáciou regiónu, jeho produktov, tradícií, kultúry, folklóru so zapojením obcí Milož Spiš,o.z, miestnych podnikateľov a verejnosti. Milož Spiš, o.z aj bez väčších finančných prostriedkov ďalej pôsobil a pôsobí ako platforma spolupráce s vymedzeným územím 23 obcí.

Hlavné aktivity Mikroregión Slovenský raj – Sever:

Mikroregión Slovenský raj – Sever bol partnerom realizácie projektu „Slovenský raj – **Klaster** cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská ľadová jaskyňa“ podporeného

marketingu a propagácie CR definuje aj širšie územie okresu Spišská Nová Ves vrátane obcí Milož Spiš.

Oblasťná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj Spiš (OOCR):

Spolu 10 z 23 obcí vymedzujúcich územie dnešného Milož Spiš (s mestom Spišská Nová Ves 11) sú zakladajúcimi členmi OOCR (viď Príloha: Register OOCR), ktorá v minulom roku 2016 prešla náročným spojením dvoch samostatných OOCR a to OOCR Slovenský raj a OOCR SPIŠ s cieľom efektívnejšieho, účinnejšieho a udržateľného rozvoja turizmu, ktorý je jednou z významných rozvojových oblastí vidieka.

Proces spájania dvoch organizácií, ktorých členmi sú aj obce Milož Spiš, o.z., a ktoré podľa Zákona o cestovnom ruchu 91/2010 Z.z. v znení jeho zmien a doplnkov, fungujú na podobnom princípe, ako stanovuje Systém riadenia CLLD, je významnou skúsenosťou pri budovaní funkčného partnerstva aj v previazanosti na platformu partnerstva v rámci Milož Spiš, o.z.

Obdobie 2014 - 2016 (2017)

Už prípravná fáza programového obdobia EÚ 2014 – 2020 a pripravovaný Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 sa stal motiváciou a novou príležitosťou pre rozvoj vidieka. V rámci aktivít a stretávaní sa obcí na pôde Združenia miest a obcí Spiša (regionálny ZMO Spiša) sa uskutočnilo viacero rozhovorov a diskusií a aj napriek neúspechu v roku 2009, ktorý mal za následok sklamanie a odchod niektorých nespokojných a nepresvedčených obcí z Milož Spiš, o.z., obnovil sa záujem o uchádzanie sa o štatút MAS v rámci PRV 2014 – 2020. Milož Spiš, o.z sa v roku 2015 v novej podobe územia opäť a s vysokou latkou nasadenia a nadšenia uchádza o štatút MAS v období 2014 – 2020.

Z pôvodných 15tich spišských obcí, ktoré vytvárali územie Milož Spiš (viď. uvedené vyššie) ešte v roku 2009 stále ostalo členom 12 obcí, teda 52% (Danišovce, Hincovce, Chrást n/Hornádom, Jamník, Lieskovany, Markušovce, Matejovce n/Hornádom, Odorín, Olčava, Spišský Hrušov, Teplička a Vítkovce). K nim sa územne a programovo pridalo ďalších 11 obcí

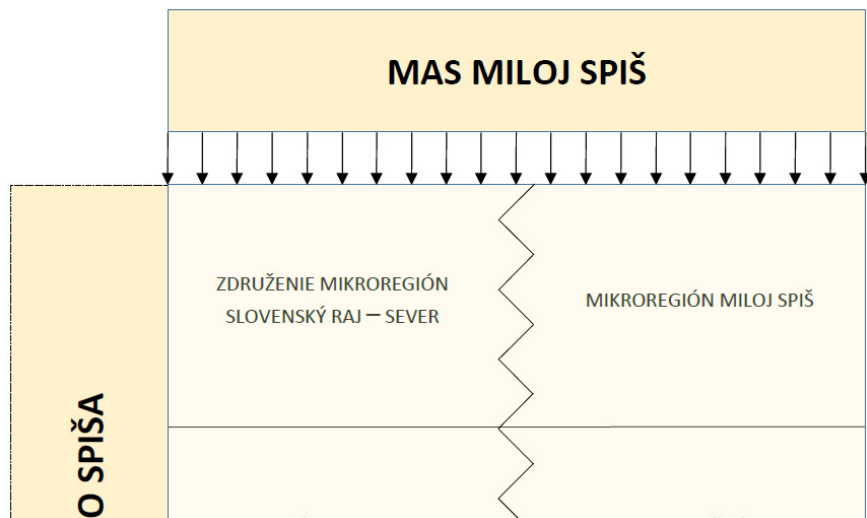
2.2 Tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025

a) Tvorba partnerstva Miloj Spiš

Už kapitola 2.1 Vznik a história partnerstva Miloj Spiš výrazne poukázala na proces tvorby partnerstva, ako aj tvorby Stratégie Miloj Spiš. Podľa histórie a vývoja vznikala spolupráca postupne už cca 10 rokov a partnerstvo cielene s využitím príležitostí rozvoja vidieka rámci Programu rozvoja vidieka v území Miloj Spiš od roku 2008/2009, kedy sa občianske združenie Miloj Spiš založené v roku 2009 uchádzalo prvý krát o štatút MAS v programovom období 2007 – 2013 (v tom čase neúspešne).

Vymedzené územie nebolo ako celok do tohto času predmetom žiadnych rozvojových politík, odborných štúdií, analýz, či iných zisťovaní. A je nutné uviesť, že toto územie nemalo vlastné rozvojové komunikačné a rozhodovacie štruktúry na rozdiel od obce/mesta (LAU 2) s vlastnou samosprávou a spravovaním rozvoja, alebo regiónu NUTS 3 – Košický samosprávny kraj s kompetenciou regionálneho rozvoja. Od roku 2009 občianske združenie Miloj Spiš sa stalo ako inštitúcia vo vymedzenom území platformou spolupráce, partnerstva a spoločného plánovania.

Obr. 1: Spájanie

Miloj Spiš, o.z. sa uchádzal o podporu budovania partnerstva a prípravu stratégie v rámci PRV - Opatrenia 19 – Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER, podopatrenia 19.1 – Prípravná podpora. Keďže prvé rozhodnutie bolo neúspešné, Miloj Spiš, o.z. sa písomne odvolal voči zamietavému rozhodnutiu PPA (zo dňa 07.12.2015) a po takmer dvoch rokoch písomnej komunikácie s príslušnými organizačnými zložkami MPaRV SR a PPA a dokladovania písomností bola prípravná fáza (2 roky po jej uskutočnení) rozhodnutím MPaRV SR (č. 4161/2016 – 610 zo dňa 29.03.2017) podporená. Zmluva však ešte stále nie je doručená. Súčasťou projektu boli plánované a zrealizované aktivity v roku 2015 pre podporu tvorby partnerstva a pre tvorbu stratégie, a to:

- vzdelávacie a komunikačné aktivity,
- odborná príprava a vedenie procesu tvorby stratégie rozvoja vidieka Miloj Spiš.

Partnerstvo pre obdobie EÚ 2014 – 2020 ovplyvňovali rozvojové štruktúry, ktoré združujú obce i iné subjekty (podnikateľov, odborné organizácie) a to:

1. Miloj Spiš, o.z, ktoré bolo založené v r. 2009 a je funkčné už 8 rokov.
2. Mikroregión Slovenský raj – Sever, ktorého obce, najmä zo severnej časti územia NP Slovenský raj prejavili záujem o spoluprácu v rozvoji vidieka v rámci spoločnej partnerskej platformy MAS Miloj Spiš.
3. Združenie miest a obcí Spiša, v ktorom sú zainteresované všetky obce – členovia Miloj Spiš, o.z., a na úrovni ktorého vznikla iniciatíva nie len že pokračovať v procesoch rozvoja spišského vidieka, ale aj rozšíriť územie v súlade s podmienkami PRV 2014 – 2020 vrátane záujmu o členstvo v MAS mesta Spišská Nová Ves.
4. Mesto Spišská Nová Ves, ktoré je obklopené územím spišského vidieka, resp. vidiecke sídla sú v jeho gravitačnej zóne rozvoja, ponúkajúce a poskytujúce vidieku a jeho obyvateľom prácu, služby, produkty v rámci okresného administratívneho, obchodného, kultúrneho, priemyselného centra. Rovnako vidiek ponúka mestu svoj potenciál, prácu i služby iného hospodárskeho zamerania a ekosystémové, či rekreačné služby a produkty.

Z pôvodných 15 obcí okresu Spišská Nová Ves, ktoré vymedzovali územie (2009), ostalo v partnerstve 12¹ (52%) a pribudlo ďalších 11 nových obcí, takže v súčasnosti územie Miloja **Spiš vymedzuje 23 katastrálnych území sídel** spišského vidieka (z toho spolu 8 v území NP Slovenský raj a v jeho ochrannom pásme), **ktoré spolu vytvárajú kompaktný spojený veniec vidieckeho územia okolo mesta Spišská Nová Ves.**

Rokovania o vstupe samospráv obcí do Miloja Spiš, o.z, ktoré v roli zodpovedného subjektu zo zákona o obecnom zriadení za rozvoj územia poskytujú ako jeden z predpokladov rozvoja vidieka v súlade s PRV svoje územie, prebiehali s plnou vážnosťou aj opakovanými stretnutiami na úrovni odbornej, konzultačnej, písomnej a na úrovni obecných zastupiteľstiev. Komunikácia bola náročná z dôvodu, že neúspech v roku 2009, nenaplnené plány v predchádzajúcom období a finančné záväzky z toho plynúce, ako aj nedôvera v odbornosť a transparentnosť výberu MAS, ovplyvňovalo rozhodovanie členov a potenciálnych členov Miloja Spiš. Podkladmi pre rokovania boli viaceré písomné materiály (viď príloha) šité na mieru pre danú obec (súčasťou príloh k budovaniu partnerstva), ktorá sa rozhodovala o vstupe do Miloja Spiš so všetkými záväzkami a úlohami, čo bolo v konečnom dôsledku deklarované prijatím uznesenia obecného/mestského zastupiteľstva.

Záujem o členstvo v Miloji Spiš, o.z prejavilo aj mesto Spišská Nová Ves s potvrdením svojho záujmu prijatím uznesenia na mestskom zastupiteľstve uznesením č.117 zo dňa 30.09.2015 (viď príloha), avšak členstvo nemohlo byť prijaté z dôvodu určenej podmienky a to hustoty obyvateľstva/km². Mesto Spišská Nová Ves má však významnú rolu v integrovanom rozvoji vidieka, ktoré ho obklopuje a po rokovaniach sa Miloji Spiš, o.z a Mesto Spišská Nová Ves dohodli spolupracovať na základe memoranda o spolupráci (viď. nepovinná príloha stratégie) a na základe spoločne definovaných projektových zámerov, ktoré po získaní štatútu MAS a reálnych možnostiach financovania MAS spresní vymedzené komplementárne oblasti spolupráce a ich financovanie.

Rokovania na úrovni zastupiteľstiev obcí boli súčasne aj o verejných záujmoch nadnášaných volenými predstaviteľmi a k tvorbe stratégie prebehla **komunikácia s verejnosťou**

Komunikácia a podmienky **spolupráce a členstva súkromného sektora v Milož Spiš, o.z** prebiehali:

- v prvej etape na úrovni danej obce – člena združenia, ktorá tak bola iniciátorom pre spoluprácu so súkromným a neziskovým sektorom,
- následne prebiehali individuálne rokovania a
- plánované a organizované pracovné spoločné stretnutia v rámci aktivít Milož Spiš, o.z. (viď príloha) .

V súčasnosti má Milož Spiš, o.z. spolu 51 členov verejno-súkromného partnerstva, z toho 23 členov je zo záujmovej skupiny verejného sektora (45,09%), 22 členov je zo záujmovej skupiny podnikateľského sektora (43,13%) a 6 členov zo záujmovej skupiny občianskeho sektora (11,76%).

Partnerstvo v Milož Spiš tak spĺňa stanovené kritérium partnerstva a členstva, a to, že žiadna zo záujmových skupín (podnikateľská, verejná a občianska) nepresiahne 49%.

Na úrovni Milož Spiš, o.z v nadväznosti na zmeny v území a v členstve, boli **aktualizované Stanovy združenia** (viac krát z dôvodu viacerých zmien vo Výzvach LEADER 2014 - 2020) **a boli vykonané nové voľby orgánov združenia** v súlade s podmienkami platného Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 vrátane jeho Dodatkov č. 1 až č. 6, ako súčasť dokumentácie PRV 2014 – 2020. Ich popis je súčasťou implementácie stratégie.

b) Tvorba Stratégie Milož Spiš 2025

Jedným z princípov tvorby stratégie bolo, že proces bude vedený participatívnym spôsobom so zainteresovaním/zapojením relevantných aktérov rozvoja územia Milož Spiš. Do procesu boli aktívne zapojené subjekty, ktoré uvádza Obr. 2.

Komunikácia a konzultácie k tvorbe stratégie prebiehali na viacerých pracovných a konzultačných stretnutiach (viď prílohy ako kópie, keďže originály už boli prikladané k podávaniu stratégie na základe predbežných výziev):

5. Obce Milož Spiš,
6. Podnikatelia, hospodári a správcovia v území a neziskový sektor,
7. Okresný úrad, Spišská Nová Ves – úsek poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, krízového riadenia,
8. Okresné riaditeľstvo HaZZ,
9. Úrad vlády SR, splnomocnenec pre rómsku komunitu, regionálna kancelária v Sp.N.Vsi,
10. OOCR Slovenský raj,
11. Združenie obcí Mikroregiónu Slovenský raj – Sever.
12. Košický samosprávny kraj najmä oblasti regionálneho rozvoja, územného plánovania, cestovného ruchu

Poznámka: Prezenčné listiny v origináloch boli predložené v predchádzajúcej verzii stratégie a nezachovala sa ich kópia.

Zber údajov, spracovanie informácií zo skupinových i viacerých individuálnych stretnutí bol nadväzne širšie komunikovaný na 3 širších plánovaných komunikačných stretnutiach s účasťou zástupcov verejného a súkromného sektora, ktorých cieľom bolo spracovanie SWOT analýz a identifikovanie rozvojových výziev pre územie Milož Spiš. Konzultačné a komunikačné aktivity boli priestorom pre integrovanie záujmov a zámerov v území spišského vidieka obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves - Milož Spiš.

Dôležitým vstupom pre vypracovanie stratégie boli:

 Programy rozvoja obcí i územné plány väčších obcí Milož Spiš (platné v čase spracovania stratégie), ktoré sú podľa platnej legislatívy SR základnými rozvojovými dokumentmi obcí v súlade so zákonom o podpore regionálneho rozvoja a v súlade so zákonom o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. Tieto dokumenty spracovávané za účasti odbornej i širšej verejnosti a schválené v zastupiteľstvách obcí a všeobecne záväznými nariadeniami, boli základ pre diskusie a tvorbu stratégie CLLD.

 Rozvojový plán mesta Spišská Nová Ves 2011 – 2020 (viac viď. kapitola 2.3).

PHSR a ÚP VÚC Košického kraja,

Je nutné uviesť, že mnohé procesy tvorby nových Programov rozvoja obcí (PRO), alebo aktualizácie rozvojových dokumentov takmer všetkých obcí, prebiehali v komunikácií s odbornou i širšou verejnosťou v tom istom čase ako príprava Stratégie Miloj Spiš 2025 a to z dôvodu, že v súlade so Zák. č. 309/2014 Z.z o podpore regionálneho rozvoja musia byť PRO zosúladené so zákonom k 31.12.2015. Táto situácia bola na jednej strane výhodou, ale aj nevýhodou pre súčasne prebiehajúci proces tvorby stratégie MAS. Výhodou bolo, že PRO obsahovali časti týkajúce sa rozvoja vidieka a rozvojové témy v súlade s PRV 2014 – 2020, či IROP, tiež komunikácia pri tvorbe PRO prebiehala s verejnosťou a so zainteresovanými aktérmi rozvoja na úrovni obce, ktorí sú identickí aj pre širšie územie. Teda komunikácia na úrovni obce, resp. výstupy komunikácie boli súčasne podkladom aj pre vypracovanie stratégie. Nevýhodou bolo, že kým niektoré PRO už boli spracované a bolo možné ich vziať do úvahy ako východiská pre tvorbu stratégie Miloj Spiš, iné sa len začali komunikovať a spracovávať a nie sú spracované doteraz. Stratégia Miloj Spiš 2025 tak môže byť pre nich zadanim.

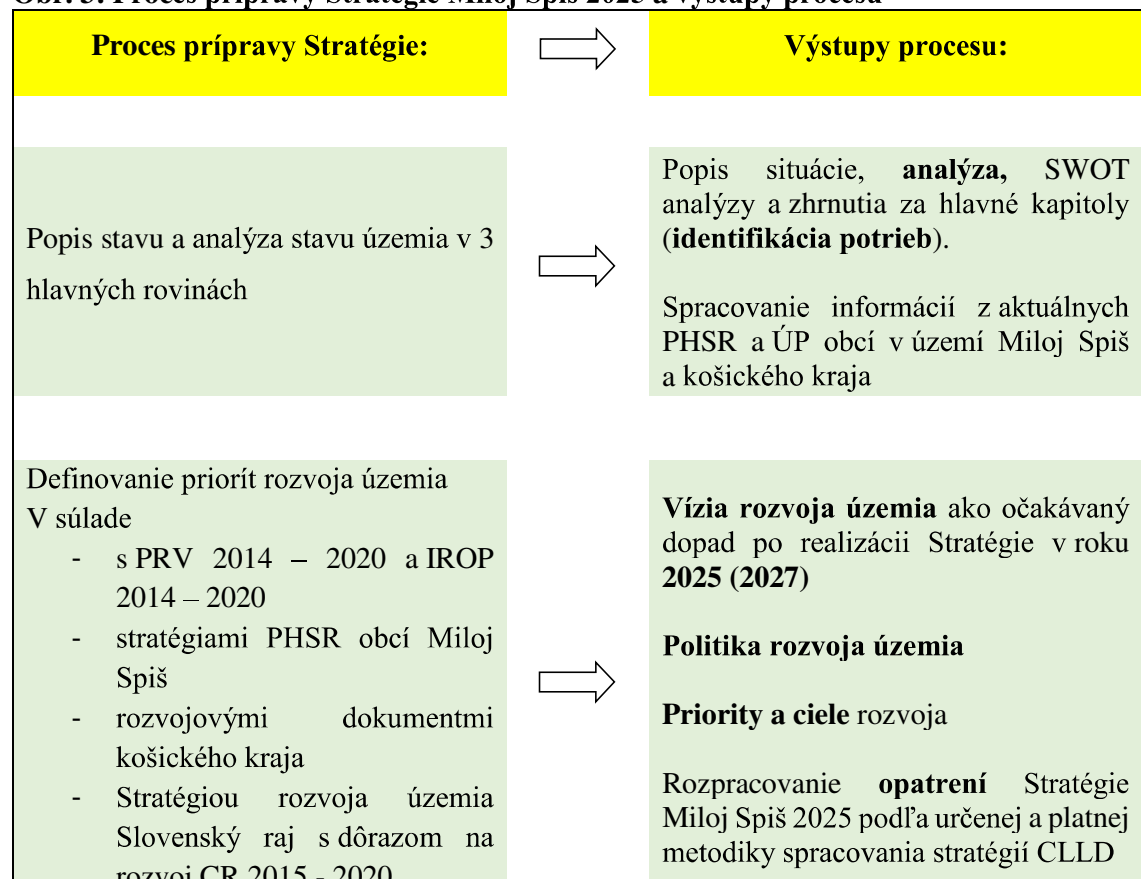
Obr. 2: Zapojenie aktérov rozvoja a model komunikácie Miloj Spiš

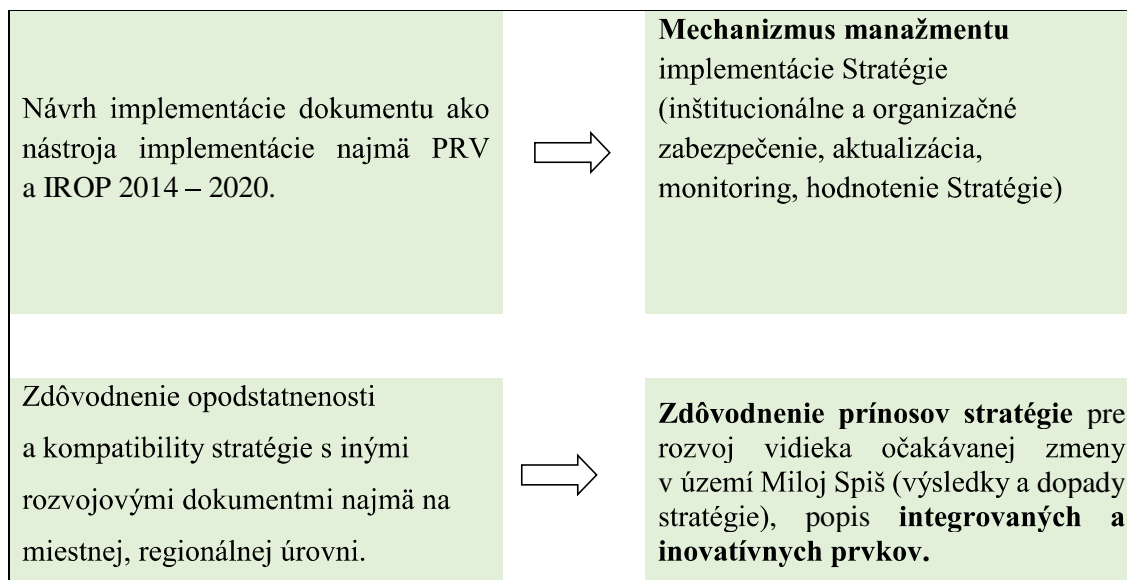

Cieľom postupu tvorby partnerstva a samotného procesu tvorby a zostavenia stratégie (vid'. Obr. 3) bolo, aby vznikol integrovaný rozvojový dokument rozvoja vidieka, ktorý je výsledkom systematického, odborného, otvoreného procesu, do ktorého boli zahrnuté, okrem faktografických poznatkov, aj osobná a inštitucionálna znalosť regionálneho a lokálneho prostredia, a ktorá motivuje k spolupráci kľúčových aktérov rozvoja územia Miloj Spiš.

Návrh stratégie rozvoja územia Miloj Spiš bol v súlade s metodikami (platnými v rámci konkrétnych výziev) a PRV 2014 – 2020 a IROP 2014 – 2020 viac krát upravovaný.

Obr. 3: Proces prípravy Stratégie Miloj Spiš 2025 a výstupy procesu

2.3 Rola mesta Spišská Nová Ves v rozvoji vidieckeho okolia

Mesto Spišská Nová Ves sa vo svojom rozvojom dokumente, vo vízii 2020 definuje (okrem iného): **Spišská Nová Ves – Mesto s dobrým výhľadom** - plní prirodzenú úlohu rozvojového lídra svojho okolia.

Okresné mesto Spišská Nová Ves je jedným z piatich miest košického kraja a je z hľadiska rozvoja územia rozvojovou osou Poprad – Spišský Štvrtok - Spišská Nová Ves – Krompachy – Košice. Spišská Nová Ves umožňuje pracovné príležitosti a služby pre obyvateľov samotného mesta, ako aj vidieckeho okolia, ktoré je naň naviazané silnými väzbami. V Spišskej Novej Vsi sú sústredené podnikateľské subjekty, sídlia tu štátne, samosprávne a finančné inštitúcie, školy, kultúrne a športové zariadenia a pod. Sídlo tu majú aj niektorí podnikatelia združení v MAS Miloj Spiš. Spišská Nová Ves patrí k mestám s dlhou priemyselnou tradíciou. V meste sa v minulosti rozvíjal najmä potravinársky, drevospracujúci a textilný priemysel, stavebníctvo a strojárstvo. Dlhú tradíciu malo baníctvo a geologický prieskum.

(klesajúca hustota zaľudnenia v mestských centrách) obyvateľstva.³ Napriek aktuálne existujúcim prirodzeným tokom a pohybom v území, nie sú dopady tejto vnútornej migrácie za službami, prácou a bývaním dostatočne reflektované v rozvojových politikách jednotlivých samospráv, ktoré sú súčasťou vidieka Miloj Spiš. Podobne aj ďalšie súvisiace otázky sociálneho, ekonomického či environmentálneho charakteru vykazujú skôr separátne prístup k riešeniu. V takto vymedzenom území neexistujú v súčasnosti žiadne mechanizmy systematickej vzájomnej spolupráce medzi vidiekom a mestom pri tvorbe a realizácii rozvojových politík.

Vzhľadom na to, že mesto Spišská Nová Ves sa, aj napriek záujmu vyjadrenom uzn. mestského zastupiteľstva 117 zo dňa 30.09.2015 (príloha), nemohlo stať riadnym členom Miloj Spiš, o.z. a spoločne sa uchádzať o štatút MAS (z dôvodu nesplnenia všeobecných kritérií – hustota obyvateľstva), mesto Spišská Nová Ves a Miloj Spiš, o.z. spoločne pripravili a podpísali **Memorandum o spolupráci**, ktoré je nepovinnou prílohou stratégie. Konkrétnymi oblasťami spolupráce sú najmä:

1. vytváranie rozvojových príležitostí pre podnikateľov a neziskový sektor v celom území Miloj Spiš,
2. riešenie dopadov zmeny klímy a protipovodňové opatrenia, ktoré budú chrániť územie Miloj Spiš, ako aj územie mesta,
3. výstavba líniových stavieb vo viacerých k.ú. ako je výstavba cyklociest a cykloturistických trás prechádzajúcich viacerými katastrami územiami Miloj Spiš,
4. tvorbu nových produktov a služieb v oblasti cestovného ruchu v spolupráci aj s OOCR Slovenský raj & Spiš
5. klastrovanie/spájanie malých podnikateľov, dodávateľov, malých farmárov v území Miloj Spiš a na území mesta s realizovaným trhoviskom na území mesta,
6. sociálnu inklúziu a komunitné činnosti so zameraním najmä na marginalizovanú rómsku komunitu,
7. ochranu a tvorbu životného prostredia, ochranu prírody, ktorej reprezentantom v území Miloj Spiš je Národný park Slovenský raj,

10. komunikáciu a spoločné projekty s neziskovým sektorom vo vyššie uvedených oblastiach.

Optimalizácia správy cez intenzívnejšiu spoluprácu kľúčových hráčov v území v rámci Miloj Spiš a stratégie, môže viesť k riešeniam, ktoré udržia životaschopnosť vidieckych obcí Miloj Spiš v prirodzenej väzbe na mesto a zabránia jeho vyľudňovaniu. Zároveň sa tým aj pre Spišskú Novú Ves zabezpečia zdroje potrebné pre jeho rozvoj vrátane ďalšieho kvalitnejšieho plánovania zabezpečenia verejných služieb a ich dostupnosti v území. V súvislosti s demografickými trendmi, klimatickými zmenami a ďalšími negatívnymi dopadmi globalizačných procesov, ktoré akcentujú význam rozvoja miestnej ekonomiky sa týmto systémovým prístupom a uvedomením môže sebestačnosť územia Miloj Spiš vzhľadom na jeho unikátny rozvojový prírodný a kultúrny potenciál výrazne zvýšiť.

3 Analytický rámec

Metodika vypracovania tejto kapitoly je postavená na analýze relevantných sekundárnych dát a informácii získaných empirickým prieskumom v území. Za účelom objektivizácie výsledkov sa okrem kvantitatívnych údajov využili aj údaje kvalitatívnej povahy získané najmä konzultáciami a štruktúrovanými rozhovormi s členmi MAS, expertmi a odborníkmi v príslušnej oblasti. Na účely zmapovania zdrojov a rozvojového potenciálu územia boli zvolené nasledujúce metódy:

- **Analyticko-syntetické spracovanie** verejnej dostupných kvantitatívnych dát z oficiálnych štatistík (Datacube, Štatistický úrad SR a pod.) a informácii špeciálne vyžiadaných na potreby analýzy od relevantných subjektov a inštitúcií (Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Košický samosprávny kraj, Správa NP Slovenský raj, Úrad splnomocnenca pre rómske komunity, Okresné riaditeľstvo HaZZ v Spišskej Novej Vsi, Slovenský vodohospodársky podnik, Mestský úrad Spišská Nová Ves a pod.) Súbor zdrojov je uvedený v prílohe č.6.,
- **Komparácia údajov** v čase a vo väzbe na ďalšie vhodné okresné, regionálne a národné ukazovatele,
- **Facilitované pracovné stretnutia** s kľúčovými aktérmi MAS za účelom identifikácie kľúčových zdrojov rozvoja územia vo väzbe na strategické zámery,
- **Dotazníkový prieskum názorov obyvateľov ohľadom rozvojových priorít územia**
- **Dotazníkový prieskum názorov miestnej samosprávy ohľadom rozvojových priorít územia**
- **Individuálne štruktúrované rozhovory s členmi MAS,**
- **Individuálne konzultácie s expertmi.**

Analýza je postavená primárne na údajoch za územie MAS. V prípade, že žiaduce údaje neboli v čase spracovania analýzy v dostupnej forme získateľné, sú použité údaje za okres. Nevyhnutnosť zainteresovania kľúčových aktérov do analytických procesov z hľadiska podrobnej znalosti územia sa ukázala aj ako stmelujúci a posilňujúci prvok rozvoja medzisektorového partnerstva členov MAS. Spoločné porozumenie problémov, silných

3.1 Analýza zdrojov územia

V súlade s metodikou na vypracovanie stratégie sa analýza zdrojov územia sústreďuje na najvýznamnejšie oblasti tvoriace rozvojový potenciál územia v zreteľnej väzbe na časť strategickú.

3.1.1 Geomorfologické, hydrogeologické a klimatické charakteristiky

Podstatná časť územia Miloja Spiš, o.z. patrí do Fatransko-tatranskej oblasti časti Hornádskej kotliny. Hornádska kotlina je znížená pahorkatina, pozostávajúca z flyšových ílovcov, bridlíc a pieskovca. Je najmä poľnohospodársky využívaná. Vegetáciu v Hornádskej kotline predstavujú spoločenstvá viažuce sa na nivu a pahorkatiny. Na nive je to vegetácia podhorských a horských lužných lesov, na pahorkatine dubovo hrabové, lipové lesy. V dolinkách rastú väčšinou brezy, smrekovce, liesky jelšiny, vrby. V okolí tokov sú zbytky vegetácie lužných lesov s bohatou jarnou flórou. Bohatý je porast lúk trávami a typický porast majú medze a svahové pasienky. Zastúpenie lesa je minimálne a väčšinu nezastavaného územia tvorí poľnohospodársky využívaná pôda. O charaktere územia svedčí aj rozdiel medzi najvyššie položenou obcou 761 metrov nad morom, čo sú Mlynky a 406 metrov nad morom obec Vítkovce. Väčšina obcí územia Miloja Spiš sa nachádza v nadmorskej výške od 400 do 550 m.n.m. Vyššie položené obce sú v južnej časti hornatého územia Volovských vrchov a územia, alebo ochranného pásma NP Slovenský raj: Hnilec (651 m.n.m), Hnilčík (678 m.n.m), a už spomínané Mlynky (761 m.n.m).

Oblasť územia možno zaradiť k oblasti s významnou prevahou výskytu nepriepustných, resp. slabo priepustných hornín s miernou až nízkou prietoknosťou.

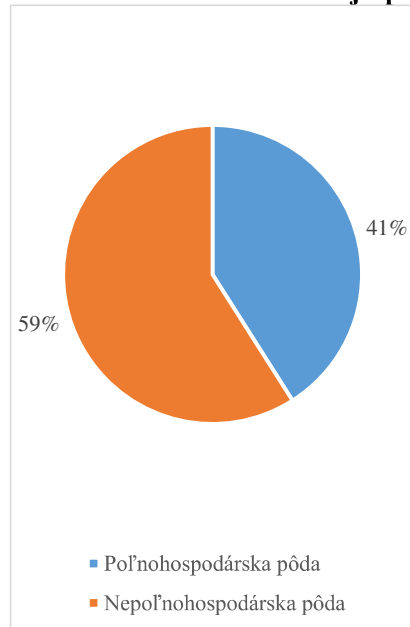
Hlavným tokom pretekajúcim územím je rieka Hornád. Ďalšie vodné toky územia, a to Levočský potok, Poráčsky potok, Zimná a Rudniansky potok sú spolu s Hornádom zaradené podľa Vyhlášky MŽP SR 211/2005 Z.z. medzi vodohospodársky významné toky t.j. toky, ktoré sa využívajú ako vodárenský zdroj, alebo sa môžu využívať ako vodárenské zdroje. Na území sa nenachádzajú chránené vodohospodárske oblasti.

Územie patrí medzi mierne teplé a mierne vlhké. Členitosť terénu spôsobuje prítomnosť inverzií. Priemerné ročné teploty sú 4 – 6 °C. Najviac zrážok je v júni, najmenej vo februári. Najteplejší mesiac je júl (16 – 17 °C), najchladnejší január (-5 až -6 °C).

3.1.2 Pôda

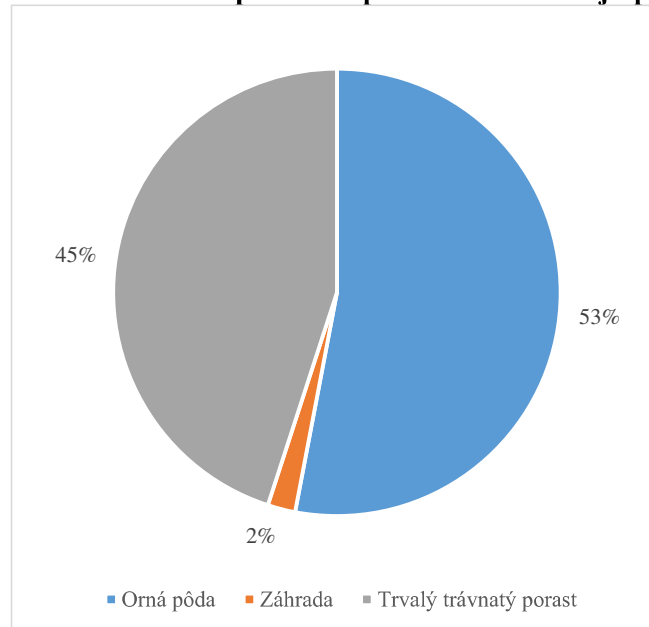
Pomer poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy v území Milož Spiš je na úrovni 59:41 (v %). Poľnohospodárska pôda je na území Milož Spiš výrazne nerovnomerne rozložená. Je dominujúcou krajinou formáciou v severnej časti územia, v Hornádskej kotline. V strednej a južnej časti územia v pohoriach Slovenského raja a Volovských vrchoch sa nachádzajú len fragmenty, predovšetkým lúk.

Graf 1: Pôda v území Milož Spiš

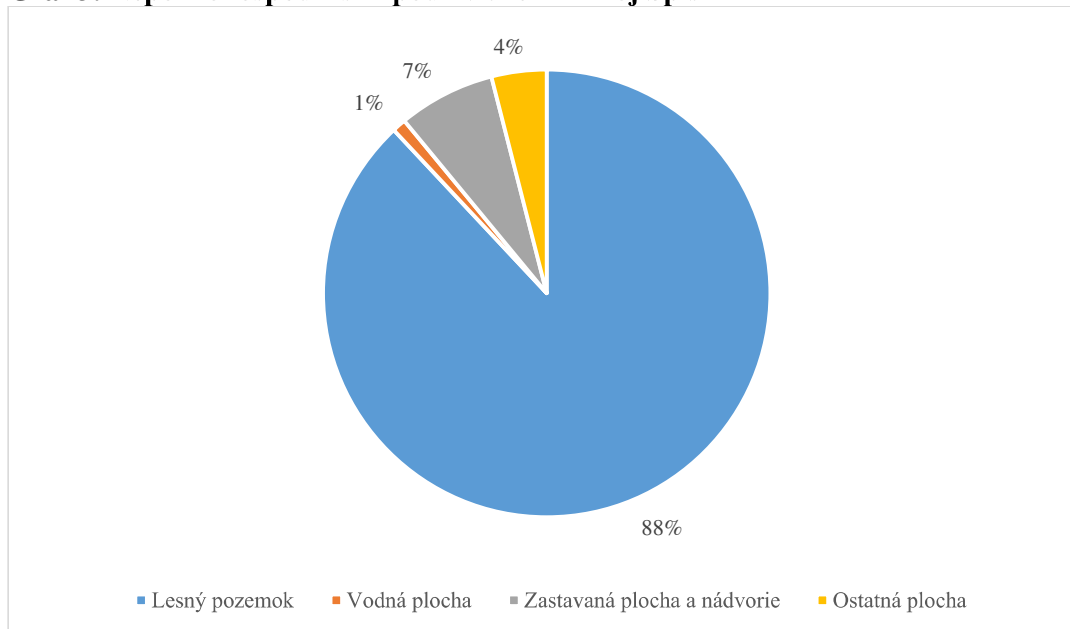
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 2: Poľnohospodárska pôda v území Milož Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 3: Nepoľnohospodárska pôda v území Miloj Spiš

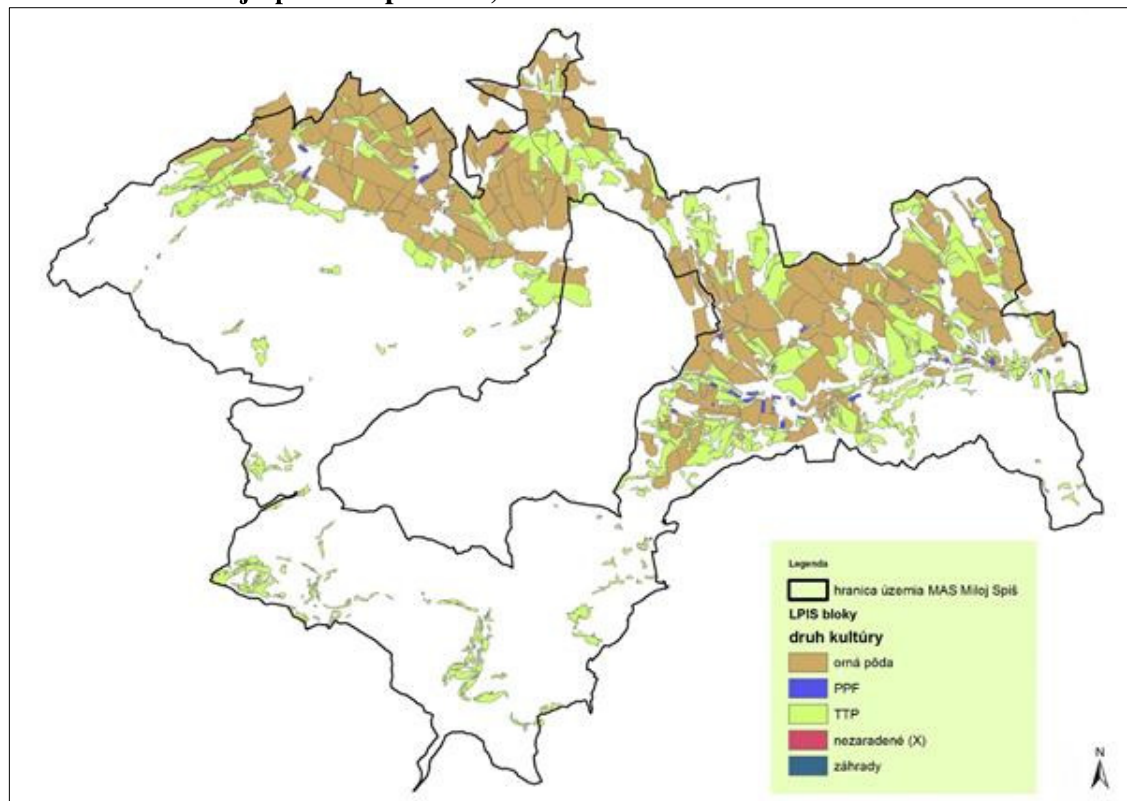

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy, ktorá je spôsobilá na poľnohospodárske využívanie a nachádza sa v systéme LPIS (Land parcel identification system) tvorí orná pôda 6596 ha (59 %), 4461 ha (40 %) sú trvalé trávnaté porasty, zvyšok tvoria nezaradené poľnohospodárske pozemky a záhrady 108 ha (1 %). Spolu tvorí poľnohospodárska pôda 11 166 ha. Z hľadiska typu poľnohospodárskej krajiny, prevažná väčšina pozemkov náleží k typu 7652u, teda ku krajine s veľmi krátkym vegetačným obdobím, podtypu krajiny s veľmi chladnou zimou, krajiny s malou potrebou doplnkovej vlahy, krajiny s miernou potenciálnou vodnou eróziou pôd a slabo nasýtenými a kyslými pôdami s malou zásobou prijateľného fosforu v ornici.

Celková distribúcia a štruktúra poľnohospodárskych pozemkov podľa systému LPIS je znázornená v Obr. 4.

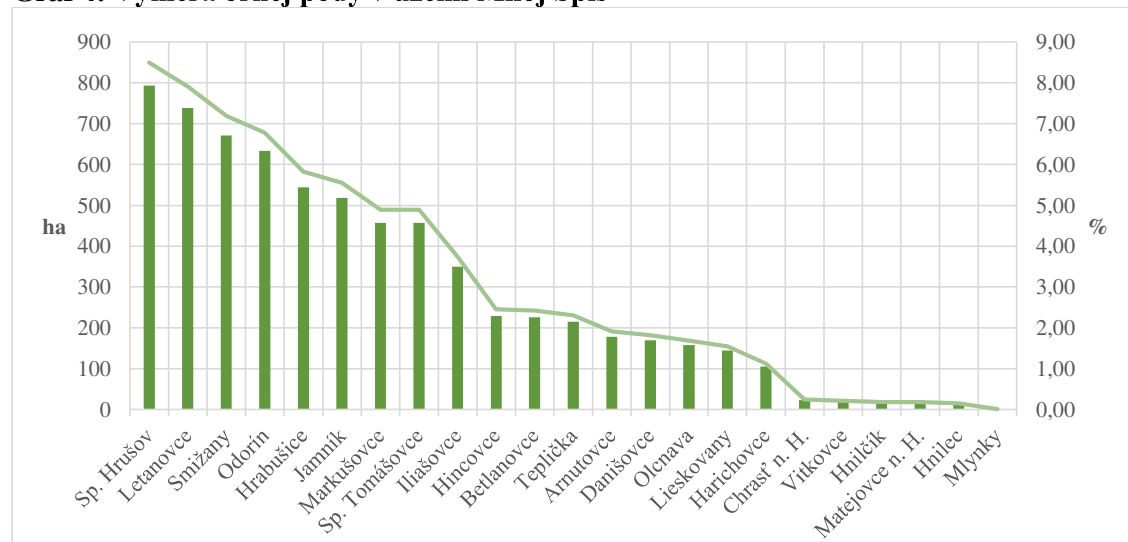
Obr. 4: MAS Miloj Spiš – Mapa LPIS, mierka 1:90 000

Orná pôda

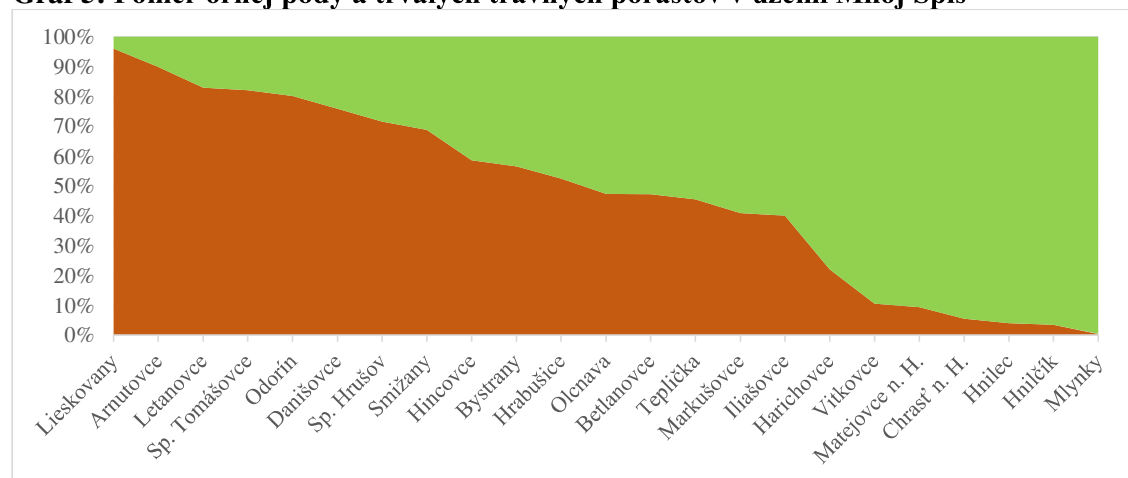
Hornádska kotlina je dlhodobo intenzívne využívaná. Typické historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny Spiša – dlhé terasy a medze na strmých svahoch, vznikli dlhodobým pôsobením človeka avšak mozaikovitá štruktúra krajiny, s početnými medzami a terasami, extenzívne využívanými rôznymi typmi lúk, pasienkov vymizla v období socializácie. Dnes v Hornádskej kotline pretrváva veľkobloková štruktúra polí s vysokou intenzitou obhospodarovania. Medzi obdobu kultúrno-historickej formy využívania krajiny možno zaradiť záhumienky – maloplošné pozemky polí okolo obcí, ktoré pripomínajú historické obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy. Samostatným druhom sú striedavé polia, ktoré charakterizuje striedanie polí a trávneho porastu. Ide o plochy horších bonít – strmšie svahy, podmäčkané plochy, ktoré sú toho času zatravnené, ale nemožno vylúčiť ich občasné rozoranie

Graf 4: Výmera ornej pôdy v území Milož Spiš

Zdroj: Farmárske fórum, Program budovania logistického centra KSK, upravené

Graf 5: Pomer ornej pôdy a trvalých trávnych porastov v území Milož Spiš

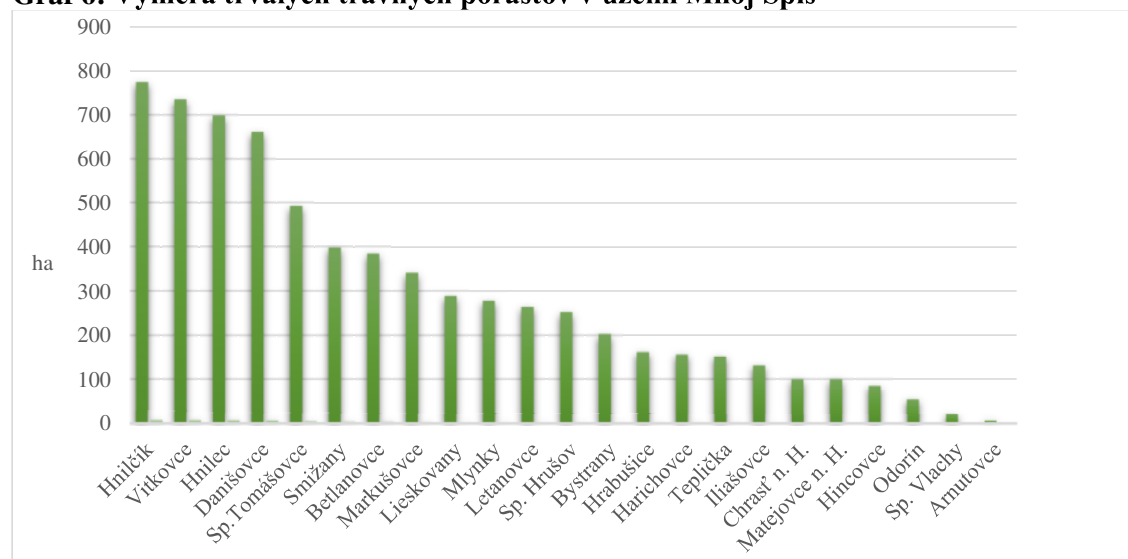
Zdroj: Farmárske fórum, Program budovania logistického centra KSK, upravené

Trvalé trávne porasty

Absolútna väčšina trávnych porastov Hornádskej kotliny je intenzifikovaná – zväčša ide o porasty na bývalej ornej pôde, v nedávnej minulosti zatrávnené. Podobného charakteru sú porasty v blízkosti poľnohospodárskych družstiev, ktoré sú intenzívne pasené veľkými stádami

Z tradičných foriem hospodárenia v minulosti prevládalo kosenie. Po roku 1950 kosenie stále viac ustupuje na úkor rozširovania chovu oviec, hovädzieho dobytku a koní. Hospodárenie v blízkosti sídiel poľnohospodárskych podnikov sa intenzifikuje (používanie umelých hnojív, pozemkové úpravy a rekultivácie, prispievanie druhov zvyšujúcich produkciu). Najvzdialenejšie lokality sa postupne opúšťajú a prestávajú poľnohospodársky využívať. Paradoxne, hlavným ohrozením prirodzených lúčnych porastov v území dnes nie je intenzifikácia poľnohospodárskej výroby (ako bolo v časoch socializmu), ale zníženie výmery plôch podliehajúcich pravidelnému poľnohospodárskemu využívaniu smerujúce až k totálnemu opúšťaniu lúk. Dôsledkom skončenia alebo nedostatočného obhospodarovania trvalých trávnych porastov sú sukcesné zmeny v spoločenstvách. Podobne sa nevyužívajú ani lúky a pasienky v intravilánoch obcí. Obnovu trávnatých porastov možno zväčša zabezpečiť použitím jednoduchých metód s relatívne nízkymi nákladmi. Spočíva v odstránení náletov drevín a znovuzavedení riadneho obhospodarovania. Plochy lúk a pasienkov kosené a pasené hospodárskymi zvieratami malebne dopĺňajú kolorit krajiny.

Graf 6: Výmera trvalých trávnych porastov v území Miloja Spiša

Zdroj: Farmárske fórum, Program budovania logistického centra KSK, upravené

lokálne piesčito-hlinité, stredne kamenité (štrkovité). Sú zrnitostne stredne ťažké až ľahké, často značne skeletnaté, prevažne stredne hlboké až plytké. Pôdna reakcia je stredne až veľmi silno kyslá.

Tab. 2: Rentabilita pôdy v okrese Spišská Nová Ves

Rentabilita pôdy	nerentabilné	málo rentabilné	stredne rentabilné	vysoko nerentabilné	veľmi vysoko rentabilné
v okrese Spišská Nová Ves (v %)	93	6,78	0,22	0	0
v Košickom samosprávnom kraji (v %)	58,46	15,55	13,65	12,33	

Zdroj: Pôdny portál SR

O využití produkčného potenciálu pôd rozhodujú okrem pôdno-ekologických parametrov danej lokality aj faktory ekonomické. Z uvedeného pohľadu je nesporne zaujímavou informáciou poznanie potenciálnych možností ekonomickej rentability produkčných blokov podľa pestovania jednotlivých poľnohospodárskych plodín. Informačný systém prezentovaný na pôdnom portáli SR poskytuje prvotnú informáciu o možnej rentabilite produkčného bloku, ktorá však vzhľadom na možné intenzifikačné opatrenia i použité technológie v pestovaní rastlín nemusí byť absolútne presná.⁴ Ako ukazujú výsledky a tabuľka vyššie rentabilita pôdy v území je na veľmi nízkej úrovni.

Pre zefektívnenie využívania pôdneho fondu a poľnohospodárskych pôd len v 3 katastroch územia Milož Spiš boli ukončené projekty pozemkových úprav a to v obciach Harichovce, Hincovce a Vítkovce.

Poľnohospodársku pôdu v území obhospodarujú viaceré typy podnikov. Ich prehľad je uvedený v Tab. 3.

Tab. 3: Prehľad poľnohospodárskych podnikov hospodáriacich v území Milož Spiš

Podnik	Katastrálne územie
AKRON, a.s. Hrabušice	Betlanovce, Hrabušice
Agrourbár, s.r.o. Hrabušice	Betlanovce, Hrabušice
SHR Kremnický Marcel	Hrabušice

SHR Ing. Veľká Katarína	Iliašovce
SHR Michal Gbúr	Iliašovce
PD Rozkvet Odorín	Odorín, Lieskovany, Danišovce, Markušovce, Jamník, Harichovce
Blaumont, s.r.o Markušovce	Markušovce, Matejovce, Chrast', Jamník, Vítkovce, Sp. Hrušov, Hincovce
SHR Tibor Filip	Markušovce, Matejovce
SHR Hamrák Emil	Teplička
Agrodružstvo Vítkovce	Vítkovce
SHR Ing. Ján Janečko	Sp. Hrušov
Agro Spišské Vlasy, s.r.o. Sp. Vlasy	Olcava, Hincovce
SHR Ján Vaverčák	Hincovce, Trst'any
SHR Vojtušová Adriana	Sp. Hrušov

3.1.3 Lesy

Rozloha lesov v území Miloj Spiš

Zájumové územie bolo v dávnej minulosti súvisle zalesnenou krajinou. Dnešná výmera lesných porastov je 17 780,21 ha (+ plocha lesných skladov, lesné škôlok, lesných ciest). V 13 a 15. storočí vplyvom osídľovania a valašskou kolonizáciou postupne došlo k odlesneniu celej Hornádskej kotliny. Neskôr rozsiahla potreba dreva pre účely baníctva na Spiši je príčinou, že prirodzené lesy sa zachovali iba v najmenej prístupných lokalitách, predovšetkým v roklinách Slovenského raja a Galmusu. Lesy boli v 17. a 18. storočí vyrúbané prevažne holorubmi. Spočiatku sa obnovovali len spontánne, neskôr sa masívne preferovalo zalesňovanie ihličnatými drevinami – najmä smrekom, ale na Spiši v Rudohorí aj jedľou a v nižších polohách borovicou. Pôvodné listnaté alebo zmiešané lesy sa premenili na monokultúry týchto drevín. Dnešné porasty borovice a smreka, ktoré určujú tvár lesov Hornádskej kotliny vznikli dokonca na miestach, kde bola poľnohospodárska pôda zalesnená alebo opustená. Chov hospodárskych zvierat na horských holiach masovo pretrval až do začiatku 20. storočia. Neskôr sa hole a odlahlé plochy prestávajú využívať na poľnohospodársku činnosť a sú opustené a masívne zalesňované.

Výmera lesných pozemkov je za posledné roky ustálená, mení sa však veková štruktúra lesa. Najmä v lokalitách postihnutých vetrovou a podkôrníkovou kalamitou výrazne stúpa podiel

Lesnatosť záujmového územia vyjadrená formálne podielom výmery lesných porastov je 53 %. Údaj je na jednej strane skreslený vysokým podielom holín a práve založených kultúr, ktoré ešte nemôžu plniť všetky funkcie lesa. Na druhej strane skutočnú lesnatosť (teda reálny výskyt lesa) navyšujú porasty drevín na opustenej poľnohospodárskej pôde, ktoré vznikli spontánne. Paradoxne nastáva situácia, keď na miestach bývalých lesov sú holiny a na miestach bývalých pasienkov v katastri nehnuteľností stále vedených ako TTP sú husté, zapojené porasty charakteru lesa.

Lesné typy a kategórie lesov

Lesy majú pre ekologickú kvalitu a ekologickú stabilitu územia rozhodujúci význam. Dnešné lesy odrážajú zložitosť a pestrosť základných geologicko-geomorfologických a klimaticko-ekologických podmienok územia, ale hlavne reflektujú ich dlhodobé využívanie, ba miestami v minulosti až exploataciu.

V záujmovom území sa vyskytujú spoločenstvá lesov 2. – 6. lesného vegetačného stupňa. Vyskytuje sa v nich 44 skupín lesných typov (Hančinský 1972). Prehľad lesných vegetačných stupňov (databáza NLC Zvolen):

- Lesný vegetačný stupeň 2 (430 – 500 m.n.m): Dubovo bukový
- Lesný vegetačný stupeň 3 (450 – 700 m.n.m): Bukovo – dubový
- Lesný vegetačný stupeň 4 (500 – 750 m.n.m): Bukový
- Lesný vegetačný stupeň 4 (600 – 950 m.n.m): Jedľovo bukový
- Lesný vegetačný stupeň 4 (850 -1278 m.n.m): Smrekovo – jedľovo – bukový

Lesy v území sú v súčasnosti zaradené do všetkých troch kategórií - hospodárskych lesov, ochranných lesov a lesov osobitného určenia. Podiel kategórií lesov dnes je približne vyrovnaný.

Hospodárske lesy s dominantnou produkčnou funkciou sa nachádzajú na výmere 6053,97 ha predovšetkým v Slovenskom raji a v Hornádskej kotline. Nachádzajú sa na produkčných stanovištiach, bez pôdnych alebo klimatických extrémov. Podiel hospodárskych lesov na výmere všetkých lesov dosahuje 34%.

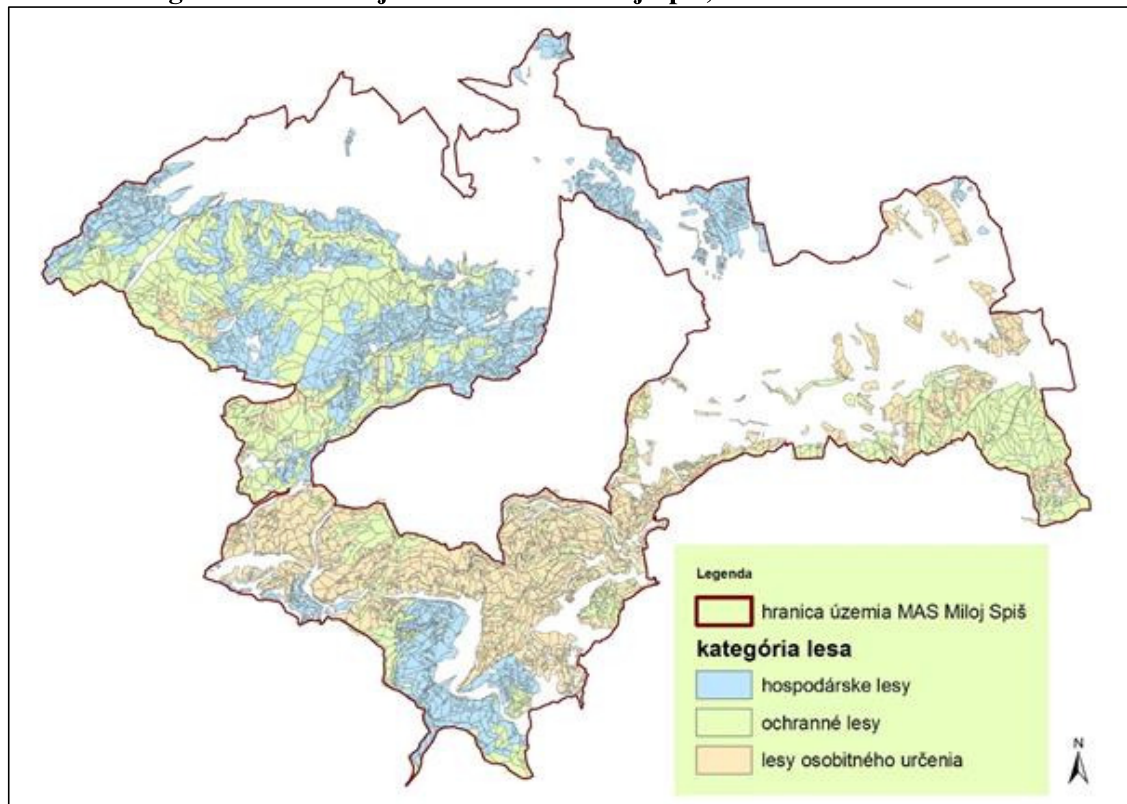
Lesy osobitného určenia sú vyhlásené na výmere 5411,91 ha. Ich funkcia sa viaže na účel ich vyhlásenia – v záujmovom území dominujú lesy osobitného určenia vyhlásené z titulu imisií najmä v južnej a východnej časti územia, ktoré sú pod silným imisným tlakom lokálneho znečistenia (priemyselné aglomerácie Rudňan a Krompách) a taktiež diaľkového prenosu imisií. Menej sa v území vyskytujú lesy určené na zachovanie genetických zdrojov lesných drevín. Nachádzame ich v Slovenskom raji.

Špecifickou súčasťou lesov osobitného určenia sú **chránené lesy**. Za chránené lesy možno vyhlásiť lesy v chránených územiach a na lesných pozemkoch s výskytom biotopov európskeho významu a chránených druhov. V súčasnosti dosahuje podiel lesov osobitného určenia všetkých subkategórií na výmere všetkých lesov 30%.

V blízkej budúcnosti, od r.2016, kedy dôjde k postupným obnovám (vyhotoveniu nových) programov starostlivosti o lesy (donedávna boli známe pod termínom lesný hospodársky plán, skratka LHP) dôjde k významným zmenám v kategorizácii lesov. Zatiaľ čo kategória ochranných lesov, ktorá je striktne viazaná na prírodné podmienky stanovišťa by sa už nemala meniť (malé zmeny možno očakávať spresnením výsledkov ekologického prieskumu vykonávaného pracovníkmi NLC Zvolen), tak veľké zmeny sa očakávajú v kategóriách hospodárskych lesov a lesov osobitného určenia. V chránených územiach, kde sa nachádzajú hospodárske lesy sa naopak predpokladá, že tieto budú prekategorizované na lesy osobitného určenia – chránené lesy.

Je potrebné zmieniť, že **ťažiť drevo možno nielen v hospodárskych lesov, ale vo všetkých kategóriách lesov**. Hospodárenie v ochranných lesoch však musí rešpektovať v prvom rade ich ochrannú funkciu (zväčša ochranu pôdy), preto sú ťažbové zásahy v nich miernejšie. Podobná situácia je v lesoch osobitného určenia, kde je ich funkcia podriadená celospoločenskej požiadavke.

Obr. 5: Kategórie lesov v záujmovom území Miloj Spiš, mierka 1:90 000

Lesné hospodárske celky a lesohospodárske organizácie v území

Z hľadiska hospodárskej úpravy lesov lesný pôdny fond územia patrí do lesného hospodárskeho celku (LHC) Smižany, Hrabušice, Hranovnica (časť), Mlynky, Levoča (časť), Rudňany, Krompachy (časť), Spišská Nová Ves (časť). Podľa jednotlivých obhospodarovateľov lesa sa na ploche LHC ďalej vymedzujú lesné celky (LC). Obhospodarovanie lesov sa riadi lesným hospodárskym plánom, novšie programom starostlivosti o lesy. Pre LHC Smižany je platný na r. 2007-2016, LHC Hrabušice 2007-2016, LHC Rudňany 2006-2015, LHC Dobšiná 2015-2024, LHC Hranovnica 2006-2015, LHC Levoča 2008-2017, LHC Mlynky – LC Hnilec štátne 2013-2022, LHC Krompachy 2008-2017, LHC Spišská Nová Ves 2016-2025.

Program starostlivosti o les (predtým lesný hospodársky plán) určuje záväzné ukazovatele pre hospodárenie v lese ako výšku obnovnej (formu hospodárskeho spôsobu, objem obnovnej

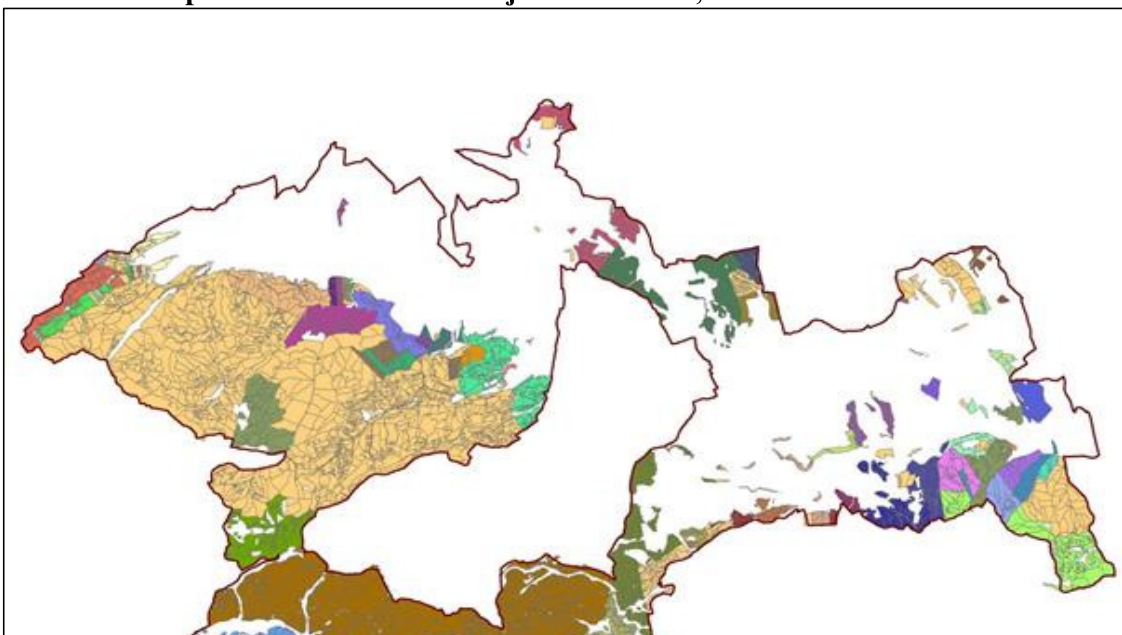
Najviac zastúpené je štátne vlastníctvo lesných pozemkov, čo predstavuje 8 355,84 ha (47 %), nasleduje spoločenské vlastníctvo (pozemkové spoločnosti a urbáriaty) 4 367,76 ha (24%), mestské 3 646,84 ha (21%), súkromné 770,43 ha (4%), cirkevné 522,86 ha (3%) a obecné 116,52 ha (1%) vlastníctvo lesov.

Tab. 4: Obhospodarovatelia lesov v území Miloj Spiš

LHC	Vlastníci resp. obhospodarovatelia lesa
Hrabušice, Smižany, Rudňany	PRO POPULO Poprad s.r.o.
Hrabušice, Smižany, Rudňany, Levoča	Lesy SR, š.p. OZ Prešov
Hrabušice	AKRON, a.s.
Hrabušice	Cibuľová Eleonóra
Hrabušice	Drenčeny František, Karol, Rastislav
Hrabušice	Jozef Polovka
Hrabušice	Pozemkové spoločenstvo Bývalý urbariát Hrabušice
Hrabušice	Remiašová Helena
Hrabušice	Urbárske združenie obce Jánovce, pozemkové spoločenstvo
Hrabušice	Združenie vlastníkov súkromných lesov Betlanovce
Hrabušice	Urbárske pozemkové spoločenstvo majiteľov lesov a pôdy v Spišskom Štiavniku
Hrabušice	Združenie bývalých urbaristov, ich dedičov a obyvateľov obce, PSHranovnica
Mlynky	Lesy SR, š.p. OZ Rožňava
Mlynky	Pozemkové spoločenstvo "Kolesár a spol" Hnilec-Delava
Rudňany	Bývalí urbarialisti obce Hincovce a lesná spoločnosť Hincovce, PS
Rudňany	Hacienda Spiš, spol. s r.o.
Rudňany	Ivan Ivančo
Rudňany	Ján Fabini
Rudňany	Katarína Melišková
Rudňany	Lesná pozemková spoločnosť, pozemkové spoločenstvo Hnilčík
Rudňany	Lesné a pasienkové spoločenstvo Zapálenica Rudňany, PS
Rudňany	Lesné a pozemkové spoločenstvo Urbariát Bystrany
Rudňany	Lesné spoločenstvo LAZ Olcava, PS
Rudňany	MuDr. Ľudovít Baldovský, CSc.
Rudňany	Obec Bugľovce
Rudňany	Pasienková spoločnosť - pozemkové spoločenstvo Olšo - Markušovce
Rudňany	Pozemkové spoločenstvo Lesné spoločenstvo Humence
Rudňany	Pozemkové spoločenstvo Teplička

Rudňany	Združenie majetnosť a Urbár Chrást nad Hornádom, PS
Rudňany	Združenie urbárikov Rudňany - Huta
Rudňany	Združenie urbárikov, pozemkové spoločenstvo Markušovce-Čepanovce
Rudňany	Združenie vlastníkov lesa a trávnatých porastov Matejovce nad Hornádom, PS
Rudňany	Združenie vlastníkov lesa, pozemkové spoločenstvo Odorín
Rudňany	Združenie vlastníkov pôdy, PS Jamník
Rudňany, Krompachy	Urbariátne lesy a pasienkové spoloč. Poráč PS
Smižany	Ing. Juraj Stenczel, CSc.
Smižany	Les Tomášovce, pozemkové spoločenstvo
Smižany	Lesné a pozemkové spoločenstvo Arnutovce
Smižany	Obec Smižany
Smižany	Radoslav Hajdu, Bc.
Smižany	Urbariát Spišské Tomášovce, pozemkové spoločenstvo
Smižany	Urbárska skupina Slavkovský a spol. pozemkové spoločenstvo Jánovce-Machalovce
Smižany	Združenie vlastníkov lesa, pozemkové spoločenstvo Smižany
Smižany, Hrabušice	Pozemkové spoločenstvo, Urbár v Letanovciach
Spišská Nová Ves	Kupčík Štefan, Bc. Kupčíková Eva
Spišská Nová Ves	Lesy mesta Spišská Nová Ves s.r.o.
Spišská Nová Ves	Rodinné spoločenstvo lesov, Sobinovský, Gabonay a spol.

Obr. 6: Obhospodarovatelia lesov v záujmovom území, mierka 1:100 000

Obr. 7: Legenda k Obr. 6

Legenda		
	hranica územia MAS Míloj Spiš	
vlastníci a užívatelia lesov		
	Akron Hrabušice	 Ján Bendík a spol.
	Baldovský Štefan	 Ján Mariássy a spol.
	FAGUS s.r.o.	 LPS Hničik
	František Drenčény	 LPS Trstany
	Hacienda Spiš, spol. s.r.o.	 LPS Urbariát Bystrany
	Ing. Juraj Stenczel	 Lesy SR, š.p.OZ Rožňava
	Ivan Ivančo	 LS a U, PS Arnutovce
	JOGA spol. s.r.o.	 Les spol. Hincovce PS
	PS býv. urb. Danišovce	 Les spol. Humence Olčava
	PS urbárikov Markušovce	 Les spol. LAZ Olčava
	Pas. s. PS Ofšo-Markušovce	 Lesy Mesta Spiš.Nová Ves
	Peter Cibula	 René Novák
	Polovka Jozef	 Rim.kat.c.far.Chrašť n.H.
	Pozemk. spol. Vítkovce	 SU Majetnosť PS Chr.n.H.
	Pozemk.spol. Teplica	 Súkr. lesy Tischlerová
	RSL Sobinovský Gabonay	 UPSMLP v Sp.Štiavniku
	Radoslav Hajdu Bc.	 US Slavkovský Jánovce
	Rastislav Drenčény a sp.	 US obce Jánovce PS
	Remiášová a Pandulová	 US obce Spiš. Tomášovce
		 US v Spiš. Hrušove PS
		 Urb. spol. Olčava
		 Urb.lesy a pas.sp.Poráč
		 Lesy SR š.p., OZ Prešov
		 Lesy SR š.p., OZ Prešov
		 Lesy SR š.p., OZ Prešov
		 Lesy SR š.p., OZ Prešov
		 Mestské, lesy Dobšiná
		 Obec Buglovce
		 Obec Smižany
		 PRO POPULO Poprad s.r.o.
		 PS Les Tomášovce
		 PS URBARIAT LETANOVCE
		 PS býv.Urbár Hrabušice
		 Urb.pas.PS Iliašovce
		 Urbariát PS Harichovce
		 Viola Welandová
		 ZDR.VLAS.LESA PS SMIZANY
		 ZU Markušovce-Čep. PS
		 ZVLTP PS Matejovce n.H.
		 ZVP PS Jamník
		 ZbU. dedičov Hranovnica
		 Zdr.vl.súkr.I.Betlanovce
		 Združ.urbár.Závadka PS
		 Združ.vl.lesa Odorín PS

Mimoprodukčné funkcie lesa

Vysoký podiel chránených území rôznych kategórií a obmedzení kladie v záujmovom území do popredia mimoprodukčné funkcie lesa. Lesy sa okrem fragmentov porastov v Hornádskej kotline nachádzajú v chránených územiach. Predovšetkým je to územie Národného parku Slovenský raj, s vysokým podielom bez zásahových území v 5. stupni ochrany. Ide o národné prírodné rezervácie, ktoré sú ponechané na prirodzený vývoj s možnosťou ich poznávania a aktívneho oddychu v nich najmä prostredníctvom pešej turistiky. Výnimočnosť NP Slovenský raj je všeobecne známa a na Slovensku je po Vysokých Tatrách druhým najnavštevovanejším národným parkom. Terénne podmienky prirodzene limitujú lesohospodárske využívanie územia bez ohľadu na status národného parku. Rozhodujúca časť turistických chodníkov vedie v Slovenskom raji lesom a návštevník národného parku vníma lesné prostredie ako prirodzenú súčasť krajiny Slovenského raja. V rezerváciách návštevník vníma pozitívne dynamiku vývoja lesa, rozmanitú štruktúru lesa v podobe rôznorodosti

to, akým spôsobom je vykonávané. Juh záujmového územia zaberá chránené vtáčie územie Volovské vrchy. Vo vzťahu k obhospodarovaniu lesov neprináša výrazné plošné obmedzenia, len lokálneho charakteru. Je potrebné zmieniť, že ťažiť drevo možno nielen v hospodárskych lesoch, ale vo všetkých kategóriách lesov. Hospodárenie v ochranných lesoch však musí rešpektovať v prvom rade ich ochrannú funkciu (zväčša ochranu pôdy), preto sú ťažbové zásahy v nich miernejšie. Podobná situácia je v lesoch osobitného určenia, kde je ich funkcia podriadená celospoločenskej požiadavke.

Súčasný stav lesov a problémy

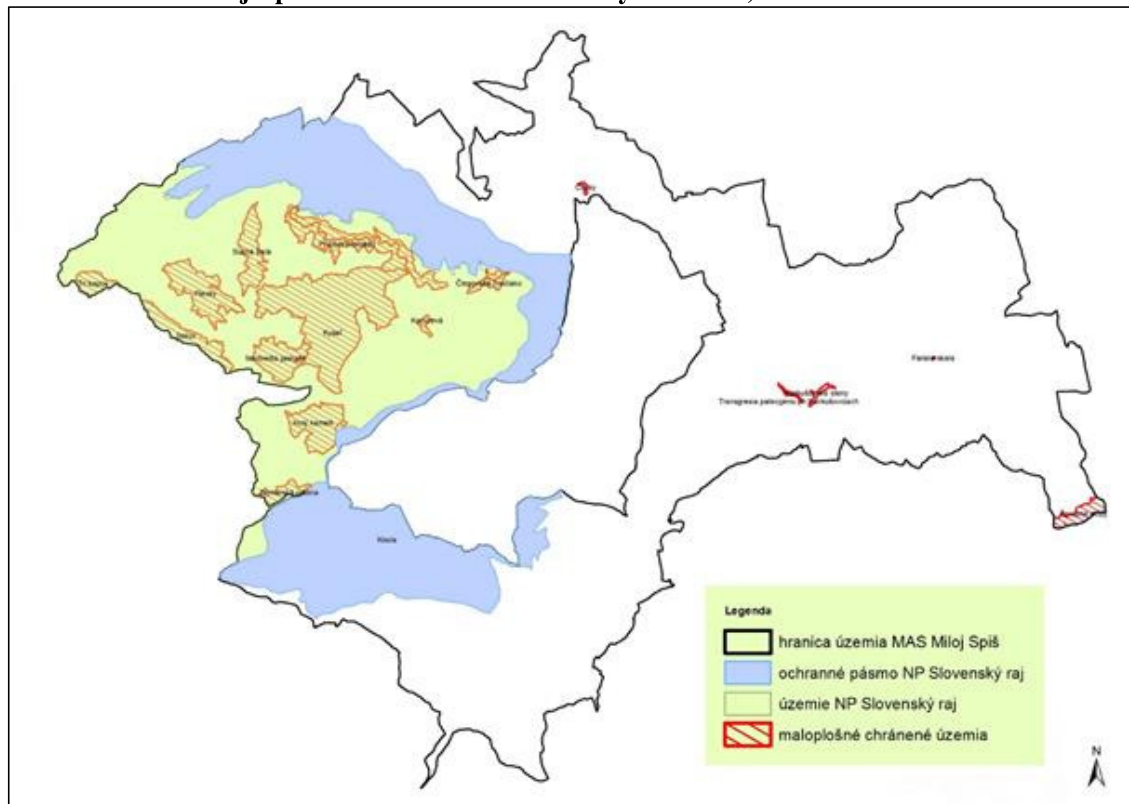
Stav lesov záujmového územia je rôznorodý. Najhorší je v najviac zmenených porastoch, najmä na plochách, kde boli vysadené monokultúry smreka. V posledných rokoch prichádza k ich totálnemu rozvratu pôsobením vetra a podkôrneho hmyzu. Veľkým nebezpečenstvom sú časté požiare lesov, najmä v krasových oblastiach Slovenského raja a Galmusu. Špecifickým problémom Spiša je nelegálny výrub v lesoch neprispôsobivým obyvateľstvom rómskych osád.

Najväčšou výzvou v ochrane a pestovaní lesov záujmového územia je vysporiadať sa s opakujúcimi kalamitami v budúcnosti znásobenými klimatickou zmenou pestovaním odolných, ekologicky stabilných porastov s preferenciou domácich, pôvodných druhov drevín a členitejšou výstavbou porastov. Veľký potenciál rozvoja vidieckeho horského turizmu majú lesy v chránených územiach, osobitne v Národnom parku Slovenský raj. Je potrebná celková modernizácia lesného hospodárstva, zlepšenie kvality prác v lese, aby nedochádzalo k poškodzovaniu prírodného prostredia rozsiahlymi výrubmi, ničeniu ciest ťažkou lesnou technikou, zvlášť na trasách turistických chodníkov a podobne.

3.1.4 Chránené územia

Veľkú časť záujmového územia Miloj Spiš zaberajú chránené územia. Nachádzajú sa tu územia patriace do národnej siete chránených území, (národný park, národné prírodné rezervácie, prírodné rezervácie, národná prírodná pamiatka, prírodná pamiatka) ako aj európskej sústavy

Obr. 8: MAS Milož Spiš – národná sieť chránených území, mierka 1:90 000

Zdroj: ŠOP SR, Správa NP Slovenský raj, 2015

Celú západnú časť záujmového územia pokrýva Národný park Slovenský raj. Národný park Slovenský raj je svojráznym a výnimočným územím Západných Karpát. Charakterizuje ho unikátna krasová krajina s množstvom planín, kaňonov a roklín, ale taktiež bohatstvom podzemných krasových javov (známych 500 jaskýň). Rieka Hornád na severe a rieka Hnilec na juhu vytvorili mohutné skalné kaňony a spolu s menšími tokmi vymodelovali v pôvodnom masíve Slovenského raja viac ako dvadsať úzkych skalných roklín a tiesnin. Územie je mimoriadne bohaté z hľadiska biodiverzity. Známych je takmer 1 000 druhov vyšších rastlín, z toho 117 druhov je zapísaných v národnom Červenom zozname. Zistených bolo 72 druhov živočíchov európskeho významu a 122 druhov národného významu. Žije tu vyše 2 000 druhov motýľov. Zo stavovcov sú tu zastúpené všetky veľké šelmy – medveď hnedý, vlk dravý a rys

s odhadovaným výskytom viac ako 2 000 exemplárov. Osobitne významné z celoslovenského pohľadu sú veľkoplošné porasty endemických reliktných vápnomilných borovicových a smrekovcových lesov na skalných hrebeňoch, rázsochách a strmých balvanitých svahoch. Ochrana prírody Slovenského raja sa datuje od r. 1964, kedy tu bola vyhlásená chránená krajinná oblasť, ako prvá vo vtedajšom Československu. Pre nesporné prírodné hodnoty bol Slovenský raj v r. 1988 vyhlásený za národný park. V súčasnosti s cieľom priblížiť národný park k európskym štandardom a zároveň zabezpečiť medzinárodné záväzky ochrany územia európskeho významu prebieha zonácia územia. Projekt ochrany národného parku vymedzuje na území národného parku štyri zóny A, B, C, D. Z územia národného parku sa navrhujú vyňať niektoré plochy v severnej časti územia, výrazne sa redukuje výmera ochranného pásma národného parku na severe a východe, kde sú vynechané zastavané časti obcí, rozsiahle plochy intenzívne obhospodarovaných polí alebo premenených lesov. Znižuje sa kategória ochrany v obciach. Došlo k prehodnoteniu existujúcich maloplošných chránených území s 5. a 4. stupňom ochrany, pričom v narušených častiach doterajších rezervácií sa znížil stupeň ochrany. Podiel kľúčovej zóny A, kde je cieľom ochrany nerušený vývoj ekosystémov, sa v národnom parku navyšuje o viac ako päťinu. V zóne B so 4. stupňom ochrany je cieľom dlhodobá rekonštrukcia lesných porastov smerom k prírodnému lesu, v plánovanom horizonte 10 – 30 rokov. To znamená, že vymedzenie zóny B je dočasné, po ukončení rekonštrukcie sa lesy prehlásia do zóny A. Časti územia národného parku, kde cieľom ochrany je zabezpečenie priaznivého stavu biotopov alebo druhov pri trvalom využití územia na lesnícke alebo poľnohospodárske činnosti sú zaradené do zóny C s 3. stupňom ochrany. Cieľom zonácie je nastoliť jasné pravidlá v režime a intenzite využívania každého pozemku v národnom parku pre všetkých zainteresovaných – vlastníkov a užívateľov pozemkov, samosprávy, miestnych obyvateľov, podnikateľov v cestovnom ruchu a ďalších, ktorí akýmkoľvek spôsobom využívajú územie národného parku.

Slovenský raj viac ako 600 000 návštevníkmi ročne je druhým najnavštevovanejším národným parkom Slovenska. Príjmy z turizmu, ktoré sú významným zdrojom miestnej ekonomiky priamo závisia od kvality prírodného prostredia národného parku. (Program

- jedna prírodná rezervácia Čintky (Iliašovce) a
- dve prírodné pamiatky Markušovská transgresia paleogénu (Markušovce) a Farská skala (Chrast' n/Hornádom).

Tab. 5: Chránené stromy v území Miloja Spiš

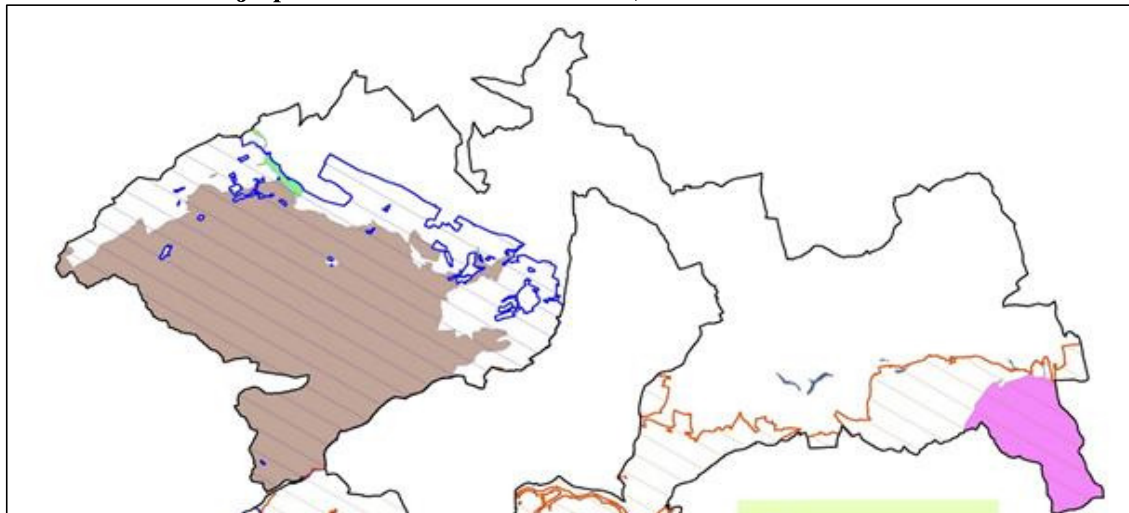
Por. číslo	Názov	Druh stromu	Počet (ks)	Katastrálne územie	Obvod kmeňa (cm)	Výška (m)	Priemer koruny (m)	Vek (roky)
1.	Pagaštan v Hrabušiciach	pagaštan konský (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	1	Hrabušice	510	18	19	150
2.	Lipa v Jamníku	lipa malolistá (<i>Tilia cordata</i>)	1	Jamník	510	23	19	200

Zdroj: ŠOP SR, Správa NP Slovenský raj, 2015

Chránené územia NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín EÚ, ktoré majú zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne žijúcich zvierat, voľne rastúcich rastlín a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území EÚ a prostredníctvom ochrany týchto biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej EÚ (Správa o stave životného prostredia Košického kraja k roku 2002). Prehľad území NATURA 2000 na území Miloja Spiš je znázornený na Obr. 9.

Obr. 9: MAS Miloja Spiš – územia NATURA 2000, mierka 1:90 000

Územia európskeho významu

Na území Miloj Spiš sa nachádza šesť území európskeho významu, ktoré sú chránené z dôvodu ochrany biotopov európskeho významu. Ich prehľad je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tab. 6: Územia európskeho významu v území Miloj Spiš

Por. č.	Kód lokality	Názov	Katastrálne územie v Miloj Spiš	Rozloha územia/ rozloha v Miloj Spiš (ha)
1.	SKUEV0112	Slovenský raj	Betlanovce, Hrabušice, Letanovce, Mlynky, Smižany, Spišské Tomášovce	15 696,07/ 7073,07
2.	SKUEV0286	Hornádske vápence	Chrast' nad Hornádom, Jamník, Markušovce, Odorín, Vítkovce	27,21/ 27,21
3.	SKUEV0287	Galmus	Olcava, Vítkovce	2 690,07/ 1061,18
4.	SKUEV0290	Horný tok Hornádu *	Betlanovce, Hrabušice	290,06/ 58,06
5.	SKUEV0874	Mašianske sysľovisko	Smižany	19,83/ 19,83
6.	SKUEV0785	Havrania dolina	Mlynky	9,00/ 9,00

Chránené vtáčie územia

Na území Miloj Spiš sa nachádzajú dve chránené vtáčie územia vyhlásené v roku 2010. Predmetom ochrany sú mnohé druhy vtákov. Ich prehľad je uvedený v Tab. 7.

Tab. 7: Chránené vtáčie územia v území Miloj Spiš

Por. č.	Kód lokality	Názov	Katastrálne územie v Miloj Spiš	Rozloha územia/ rozloha v Miloj Spiš (ha)
1.	SKCHVU053	Slovenský raj	Betlanovce, Hrabušice, Letanovce, Mlynky, Smižany, Spišské Tomášovce	25 243/ 10 195
2.	SKCHVU036	Volovské vrchy	Chrast' nad Hornádom, Markušovce, Matejovce nad Hornádom, Olcava, Teplička, Šafárka, Hnilčík, Hnilec, Mlynky, Vítkovce	121 421/ 9979

3.1.5 Dopady zmeny klímy na územie

V regióne Spiša vzrástli priemerné ročné teploty vzduchu medzi obdobiami 1961-1990 a 1988-2013 o približne 0,5-0,7 °C. Vo vegetačnom období (apríl až september) vzrástli priemerné sezónne teploty o približne 0,6-0,8 °C (vo vyšších polohách je tento nárast menší ako 0,6 °C).

atmosférické zrážky, najmä v dôsledku intenzívnejších letných zrážok, vzrástli miestami až o 20 %.

V poslednom období sú registrované aj pomerne významné zmeny rozsahu a trvania snehovej pokrývky. Klimatologické analýzy potvrdzujú všeobecný úbytok trvania snehovej pokrývky, ako aj pokles podielu atmosférických zrážok dopadajúcich na zemský povrch v tuhom skupenstve (okrem najvyšších horských polôh). Najvýraznejší úbytok tuhých zrážok bol zaznamenaný v nadmorských výškach od 1000 do 1500 m. V oblastiach pod 1000 m n.m., čo je územie Miloj Spiš, začínajú výraznejšie dominovať tekuté zrážky, najmä na začiatku a konci zimy. V horských regiónoch, kde k tomuto trendu dochádza, je však zatiaľ celkový pokles podielu tuhých zrážok mierne kompenzovaný nárastom ich absolútneho množstva, čo laicky povedané znamená, že sneženie je na horách síce menej časté ako v minulosti, ale sumárne pri ňom môže napadnúť viac snehu. Tento záver je vo všeobecnej zhode s poznatkami o celkovom náraste množstva zrážok v horských regiónoch v súvislosti s globálnou klimatickou zmenou. Zohľadňujúc výsledky regionálnych analýz snehovej pokrývky, je možné dokonca odhadnúť aj približnú nadmorskú výšku, nad ktorou je pokles podielu tuhých zrážok naopak vystriedaný jeho miernym nárastom. Celkové trvanie snehovej pokrývky sa významne skrakuje najmä v nižšie položených regiónoch Slovenska, pričom však od nadmorskej výšky 1100 m sa začínajú prejavovať pozitívne trendy vybraných charakteristík snehovej pokrývky (nárast trvania ako aj priemernej výšky).

Podľa najnovších predpokladov sa budú musieť aj obyvatelia regiónu Spiša pripraviť na čoraz častejšie, dlhšie a tým aj extrémnejšie horúčavy. Už do roku 2050 sa ich výskyt pravdepodobne zvýši v porovnaní s nedávnou minulosťou až štvornásobne a trvanie jednotlivých vln sa predĺži o minimálne 3 dni. Ešte s horším scenárom musíme počítať do konca 21. storočia, kedy sa mimoriadne horúčavy budú pravdepodobne vyskytovať už každoročne. Rovnako je veľmi pravdepodobné, že teplotné maximá budú čoraz častejšie atakovať 40 stupňovú hranicu, či ju dokonca pravidelne prekračovať. Na takýto mimoriadny nápor tropických teplôt sa bude musieť územie i ľudia v ňom jednoducho pripraviť a počítať s jeho nepriaznivými dôsledkami, a to

87 % územia v kategórii od –20 % do –40 % a v horizonte 2075 sa takmer 80 % plochy územia Slovenska bude nachádzať v pásme poklesu väčšom ako –40 %. V rámci horskej oblasti regiónu Spiš (najvyššie hrebeňové polohy) sa pokles prejaví miernejšie, od cca –6 % v horizonte 2020, po viac ako –18 % v časovom horizonte 2075.

Kľúčové dopady zmeny klímy na území okresu Spišská Nová Ves sú zhrnuté v prehľadnej tabuľke (pozri Tab. 8). Hodnoty sú spriemerované, takže sa nemusia dotýkať rovnakou mierou každej časti územia.

Tab. 8: Kľúčové dopady zmeny klímy na území okresu Spišská Nová Ves

Klimatická charakteristika	Všeobecný predpoklad	Očakávaná zmena	Rozsah očakávaných zmien v porovnaní so zmenami v súčasnosti
Teplota	Zvýšenie	V roku 2025 od 0,9 °C do 1,7 °C, v roku 2075 od 2,3 °C do 3,4 °C, do roku 2100 priemery teploty vzduchu by sa mali postupne zvyšovať o 2 až 4 °C v porovnaní s priemerom obdobia 1951-1980. V roku 2050 sa počet extrémne horúcich dní pravdepodobne zvýši v porovnaní s nedávnou minulosťou až štvornásobne.	Zvýšenie počtu extrémne horúcich dní do roku a trvanie jednotlivých vln sa predĺži. V jesenných mesiacoch teploty menší nárast ako v zvyšnej časti roka.
Zrážky	Nerovnomernosť, Zmena v časovom rozmiestnení	Množstvo zrážok zvýši hlavne v zimnom období až do 30% a to predovšetkým vo vyšších polohách (nad 800 m. n. m.). V letnom období zvýšenie premenlivosti úhrnov zrážok, a výskyt prízračných zrážok Z dôvodu zvýšenia teploty sa však snehové zrážky očakávajú len od výšky 1200 m. n. m.	Nárast zrážok v zimnom období bude viac v tekutej forme a častejšie sa budú vyskytovať zimné povodne. Súvislú snehovú pokrývku možno očakávať až od 900-1200m n.m. V teplej časti roka sa očakáva zvýšenie intenzity a frekvencie prízračných zrážok a sa predĺžia a častejšie vyskytnú málo zrážkové (suché) obdobia.
Veterné smršte	Nárast	Zosilnenie búrok v teplej časti roka	Častejší výskyt silného vetra, víchrice a tornáda.

Zdroj: Pecho, J. Klimatologická charakteristika, Ústav fyziky atmosféry AV ČR

Mimoriadne udalosti spôsobené extrémami počasia ako dôsledok zmeny klímy na území Miloj Spiš, resp. v jeho bezprostrednom okolí

Rok 2010

V dôsledku oteplenia sprevádzaného intenzívnym dažďom a následného topiaceho sa snehu v miestnej časti obce Smižany (Bystrá ul. – rómska osada) došlo **dňa 20.2.2010** k zaplaveniu územia vnútornými vodami a to k zaplaveniu dvorov 6 rodinných domov s hospodárskymi budovami.

V dôsledku intenzívnej zrážkovej činnosti v dňoch **14. až 16. mája 2010** boli vyhlásené jednotlivé stupne povodňovej aktivity v deviatich obciach územného obvodu Spišská Nová Ves. Počas povodní nastali tieto udalosti: zosuvy (štátna cesta v časti Mesta Sp. N. Ves – Novoveská Huta, cesta do obce Danišovce), narušenie miestnych komunikácií (Matejovce nad Hornádom, Prakovce, Gelnica, Markušovce), narušenie štátnej komunikácie (Žakarovce), ohrozenie stability mostov (Matejovce nad Hornádom, Gelnica, Krompachy), znehodnotený zdroj pitnej vody (Matejovce nad Hornádom).

Silný nepretržitý dážď počas celého dňa **1.6.2010** a následne aj celej noci spôsobil rýchle napĺňanie sa korýt miestnych tokov v celom územnom obvode, čo malo za následok vybrežovanie vody na prilahlé pozemky, rodinné domy a záhrady. Celkove 40 obcí obvodu Spišská Nová Ves (obvod má 56 obcí) vyhlásili III. stupne povodňovej aktivity. V dôsledku uvedeného a zhoršenia situácie na tokoch riek a miestnych potokoch dochádzalo k ohrozeniu života, zdravia a majetku obyvateľstva v územnom obvode Spišská Nová.

Rozsiahle povodne so začiatkom dňa **16.8.2010**, kedy bol vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity, zasiahli 50 obcí územného obvodu Spišská Nová Ves.

V dôsledku veternej smršte, ktorá zasiahla územie obvodu Spišská, bola v obciach Iliašovce a Oľšavka dňa **16.8.2010** vyhlásená mimoriadna situácia. Následky smršte boli hlavne strhnuté strechy a značne poškodené stromy, ktoré ohrozovali životy a majetok.

V dôsledku intenzívnych dlhotrvajúcich zrážok došlo vybreženiu Levočského potoka v obci Harichovce, kde bol dňa **13. septembra 2010** vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity na

spadnutých stromov došlo k zahataniu ciest. Následky odstraňovali príslušníci jednotiek OR HaZZ v Sp. N. Vsi. Na budove nemocnice v Krompachoch vietor zroloval časť strechy a hrozilo, že pacientov z vyššieho poschodia budú musieť evakuovať. Na budove bytového domu v Krompachoch následkom víchrice došlo k strhnutiu strechy na Baníckej ulici. V obci Žehra spadol stĺp elektrického vedenia.

V dôsledku silného nočného dažďa došlo dňa **20.7.2011** v skorých ranných hodinách k vybreženiu rieky Hornád a potoka Teplično na území Obce Betlanovce. Následky povodne: zaplavenie rodinných domov, hospodárskych budov, záhrad, studní, žúmp, autokempingu, dočasný výpadok elektrického prúdu.

Dňa **23.8.2011** v popoludňajších hodinách následkom silných privalových dažďov stúpila hladina rieky Hnilec a jeho prítokov na území Obce Hnilec. Bol vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity. Následkami povodne bolo zaplavenie pivníc rodinných domov a cestných komunikácií. V ten istý deň došlo k vybreženiu potoka Brusník na území Obce Letanovce. Následky povodne boli hlavne zaplavené rodinné domy, budovy školskej jedálne a kuchyne, budovy Komunitného centra, obecnej ČOV. Privalové dažde a silný ľadovec spôsobili aj vybreženie potokov na území Obce Mlynky (Bielovodský potok, Potok v Dolke a Havranský potok) a boli zaplavené a poškodené komunikácie, na viacerých úsekoch došlo k odtrhnutiu komunikácií, bol poškodený most na miestnej komunikácii, zaplavené záhrady, dvory, poškodené odvodňovacie kanály a šachty zaplavené pivnice a suterénne priestory rodinných domov a zničené strechy na 25 rodinných domoch. Povodne v auguste 2011 následkom privalových vôd postihli aj Obec Spišské Tomášovce, Mesto Spišská Nová Ves a Obec Smižany. Tieto však nevyhlasovali na svojich územiach III. stupeň povodňovej aktivity.

Rok 2012

V čase od **4. – 22. februára 2012** v dôsledku extrémnych mrazov a dlhodobého deficitu zrážok bola vyhlásená mimoriadna situácia na celom území obvodu Spišská Nová Ves. Táto udalosť spôsobila znefunkčnenie zásobovania obyvateľstva na území obvodu Spišská Nová Ves vodou z verejných vodovodov. Celkom bolo postihnutých úplným nedostatkom vody (pitnej

energie aj niekoľko dní. V obci Švedlár, ktorá má vlastný vodovod bola výpadkom elektrickej energie prerušená dodávka pitnej vody pre obyvateľov. V dôsledku zaviazaných miestnych cestných komunikácií bolo ohrozené zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, zásobovania, bežnej prevádzky školských a predškolských zariadení a pod. a zásah iných zložiek integrovaného záchranného systému. Na základe vzniknutého stavu bola postupne vyhlásená mimoriadna situácia na území 18 obcí.

Rok 2014

Následkom dlhotrvajúcich intenzívnych zrážok došlo na území viacerých obcí v čase od **15. mája 2014** v popoludňajších, večerných a nočných hodinách a 16. mája 2014 v dopoludňajších hodinách v dôsledku zvýšenia stavu hladiny v tokoch viacerých potokov a následného vybreženia tokov k povodňam. V okrese Spišská Nová Ves bolo povodňami postihnutých spolu 10 obcí.

Intenzívne lokálne prírte mračen a prírvalové dažde dňa **1. augusta 2014** v popoludňajších hodinách spôsobili k lokálne prírvalové povodne na území obcí Harichovce a Iliášovce spojených s vybrežením vody z tokov Levočský potok (Harichovce) a Iliášovský potok (Iliášovce). Obe postihnuté obce vyhlásili na svojich územiach III. stupeň povodňovej aktivity. Následky povodní boli obdobné ako pri predchádzajúcej mimoriadnej situácii

Rok 2015

V noci zo **30.1.2015 na 31.1.2015** napadlo na území obvodu Spišská Nová Ves miestami 40 – 80 cm nového snehu. Snežilo aj v nasledujúce dni. Následkom toho vznikla snehová kalamita a boli poškodené elektrické rozvodné siete a ich zariadenia.

V obci Hnilec v noci z **8.2.2015 na 9.2.2015** bolo nutné vyslobodiť zo zaviazaného osobného auta 2 dospelé osoby a 2 maloleté deti. Niektoré obce v okolí boli bez dodávok elektrickej energie aj niekoľko dní. V dôsledku zaviazaných miestnych cestných komunikácií bolo ohrozené zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, zásobovania, bežnej prevádzky školských a predškolských zariadení a pod. a zásah iných zložiek integrovaného záchranného systému.

3.1.6 Ľudské zdroje a demografické charakteristiky

Ľudské zdroje sú základný aktivizačný prvok, ktorý dokáže meniť, pretvárať a využívať vyššie popísané územie s cieľom jeho ďalšieho všestranného a udržateľného rozvoja. Nasledujúca kapitola sa sústreďuje na signifikantné charakteristiky populácie v regióne Spiš s dôrazom na vek, národnosť, pohyb obyvateľstva a vzdelanie.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Spišskej Novej Vsi identifikoval niekoľko dôvodov, ktoré vplývajú na špecifický vývoj demografických ukazovateľov v analyzovanom regióne:

- historické, kultúrno - spoločenské dôvody (nezanedbateľný vplyv nemeckého a maďarského etnika, ktoré tu má svoje historické korene, pretrvávajúce zvyklosti)
- náboženské (vysoká religiozita regiónu, spojená s tradične uznávaným modelom *rodiny*)
- etnické (vysoké zastúpenie rómskeho etnika v porovnaní s ostatnými regiónmi Slovenska, ktoré je značne nehomogénne a odlišujúce sa vo svojom reprodukčnom správaní od majority)
- ekonomické a sociálne (vysoký stupeň nezamestnanosti, vysoká migrácia za prácou na Slovensku i mimo Slovenska, nižšia priemerná mzda)

Záverom viacerých relevantných odborných štúdií⁵ uvádzajú základné prognózy demografického vývoja na okres nasledujúce:

- Starnutie obyvateľstva (zvyšovať sa bude stredná dĺžka života a populácia okresu bude starnúť, ale bude patriť medzi okresy s najmladším obyvateľstvom s najnižším indexom starnutia).
- Okres v celoslovenskom porovnaní bude patriť k okresom s najvyššou hrubou mierou pôrodnosti (a to aj pri prognózovanej klesajúcej pôrodnosti). Špecifickosťou je významne nižší priemerný vek rodičiek oproti SR. Ďalším predpokladaným trendom je, že sa zvyšuje sa podiel živonarodených mimo manželstva.
- Okres bude patriť k okresom s predpokladaným najvyšším prirodzeným prírastkom obyvateľstva.

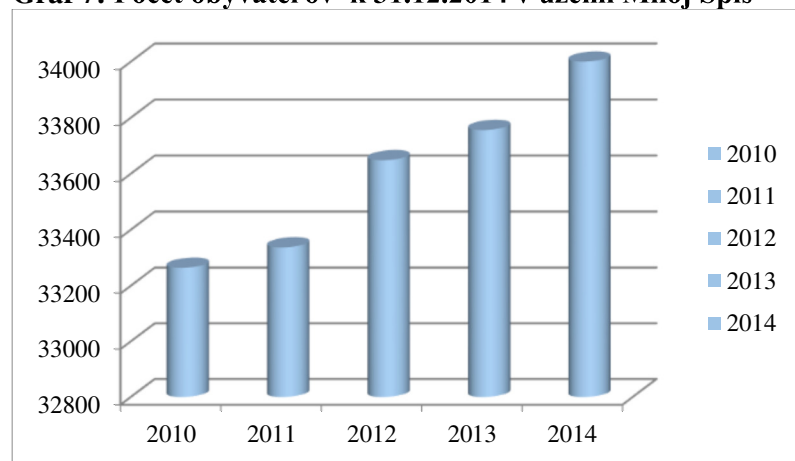
Obyvateľstvo územia Miloj Spiš (34 000 k 31.12.2014) predstavuje 34,4 % obyvateľstva okresu Spišská Nová Ves (98 869 k 31.12.2014). V okrese ako aj v území Miloj Spiš, možno sledovať každoročný nárast celkovej populácie, detailnejšie pohľady prezentujú Graf 7 a údaje za jednotlivé obce sú uvedené v Tab. 9. Rodové rozloženie je pomerne vyvážené v okrese aj v území obcí Miloj Spiš.

Tab. 9: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v okrese Spišská Nová Ves

Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. (Okres Spišská Nová Ves)	2010	2011	2012	2013	2014
Muži	48288	48396	48567	48708	48920
Ženy	49496	49466	49677	49810	49949
Spolu	97784	97862	98244	98518	98869

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 7: Počet obyvateľov k 31.12.2014 v území Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 10: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v území Miloj Spiš

Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. územie MAS	2010	2011	2012	2013	2014
Arnutovce	711	707	725	744	751
Betlanovce	669	686	687	695	694
Danišovce	522	519	531	544	555
Horná Ves	1828	1825	1858	1867	1861

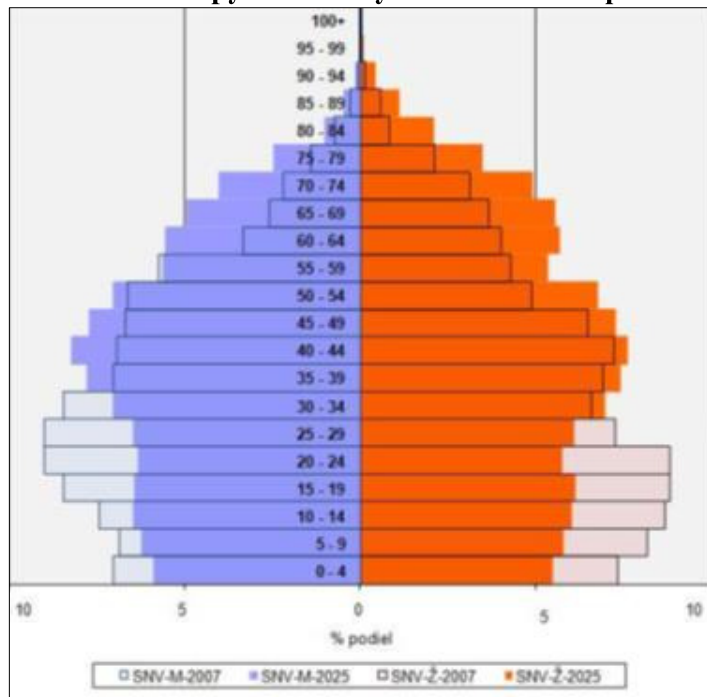
Jamník, okres Spišská Nová Ves	1124	1132	1143	1151	1171
Letanovce	2155	2177	2231	2244	2276
Lieskovany	294	295	295	328	326
Markušovce	3968	4023	4098	4147	4252
Matejovce nad Hornádom	505	503	505	522	530
Mlynky	567	571	567	563	563
Odorín	940	961	953	944	952
Olcava	1008	1038	1040	1059	1044
Smižany	8791	8676	8735	8636	8623
Spišské Tomášovce	1737	1756	1795	1854	1896
Spišský Hrušov	1260	1261	1243	1240	1261
Teplička	1161	1168	1167	1162	1155
Vitkovce	566	581	598	597	605
Spolu	33264	33337	33648	33756	34000

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Starnutie populácie

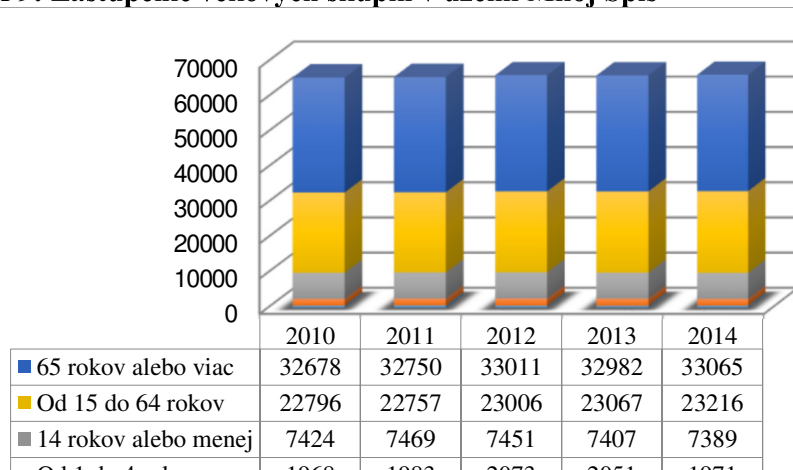
Jedným z najvýraznejších demografických trendov na európskej, národnej i regionálnej úrovni je starnutie obyvateľstva. Táto skutočnosť sa jednoznačne potvrdzuje aj v regióne Spiš, vrátane obyvateľov obcí združených v MAS Miloj Spiš. Do budúca to bude znamenať výraznú potrebu zmeny v prístupe a zabezpečovaní sociálnych služieb starostlivosti o starších. Nevyhnutnosťou sa stane implementácia inovácií do základnej infraštruktúry, ktoré majú dopad na kvalitu života vyšších vekových skupín ako aj vyriešenie otázky udržateľnosti na miestnom trhu práce. Tieto prognózy potvrdzuje aj „Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020“ (návrh, november 2015. s. 14), ktorá jednoznačne konštatuje pokračujúci trend starnutia v kraji a s tým spojenú potrebu rozvoja komunitných sociálnych služieb, osobitne pre seniorov. Veková pyramída obyvateľov okresu Spišská Nová Ves s prognózou vývoja do roku 2025 potvrdzuje trend absolútneho i relatívneho starnutia populácie.

Graf 8: Veková pyramída obyvateľov okresu Spišská Nová Ves – prognóza do roku 2025

Zdroj: Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Spišskej Novej Vsi, 2010.:Stručná demografická charakteristika okresov Spišská Nová Ves a Gelnica za roky 2005 – 2009. s.21

Graf 9: Zastúpenie vekových skupín v území Miloj Spiš

S ohľadom na vidiecke územie Miloj Spiš je potrebné zdôrazniť, že starší obyvatelia na vidieku zostávajú sami, nakoľko u mladšej generácie je typický trend migrácie za prácou. Z tohto uhla pohľadu možno badať trendy postupného rozpadu viacgeneračných rodín obývajúcich sídla na vidieku, čo si na druhej strane vyžaduje intenzívnejšiu ingerenciu samosprávy.

Nasledujúca tabuľka (Tab. 11) uvádza ďalšie vybrané demografické charakteristiky týkajúce sa veku. V porovnaní s údajmi vyjadrujúcimi celonárodné fakty je možné všimnúť si, že intenzita procesu starnutia obyvateľstva je na Spiši nižšia (index starnutia v SR 91,17 % a v okrese 54,49 %, mediánový vek v SR 39 a v okrese 34,7, priemerný vek obyvateľa SR 39,87 a v okrese 36,25 a pod.). Tieto údaje je však potrebné dať do súvisu so špecifickým pôrodným správaním (najmä rómskej populácie – tak, ako to uvádzajú vyššie spomenuté oficiálne správy). Najvyššia priemerná stredná dĺžka života pri narodení bola v rokoch 2010 – 2014 v okrese Spišská Nová Ves (72,00 rokov u mužov a 79,49 rokov u žien). Okres Spišská Nová Ves je v rámci kraja charakteristický aj najvyššou mierou dojčenskej úmrtnosti (15,3 ‰ v roku 2014).

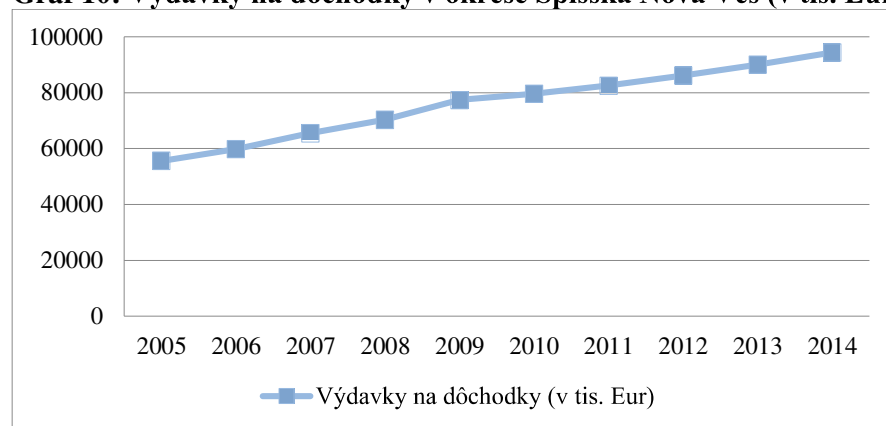
Tab. 11: Porovnanie vybraných demografických charakteristík za okres SNV a za SR

Ukazovateľ	2010	2011	2012	2013	2014
Index starnutia (Percento)	47,9	48,63	50,47	52,42	54,49
údaje za SR	81,01	82,96	85,51	88,34	91,17
Mediánový vek (Rok)	33,3	33,5	33,9	34,3	34,7
údaje za SR	37,2	37,7	38,2	38,6	39
Priemerný vek obyvateľa (Rok)	35,24	35,48	35,74	35,98	36,25
údaje za SR	38,73	39,05	39,32	39,6	39,87
Podiel osôb v predproduktívnom veku (Percento)	20,46	20,63	20,45	20,41	20,33
údaje za SR	15,28	15,41	15,35	15,32	15,31
Podiel osôb v produktívnom veku (Percento)	69,74	69,34	69,23	68,89	68,59
údaje za SR	72,34	71,81	71,52	71,14	70,73
Podiel osôb v poproduktívnom veku (Percento)	9,8	10,03	10,32	10,7	11,08
údaje za SR	12,38	12,78	13,13	13,54	13,96
Index ekonomického zaťaženia osôb (Percento)	43,4	44,22	44,46	45,15	45,79
údaje za SR	38,23	39,25	39,81	40,57	41,39
Index ekonomickej závislosti mladých ľudí (Percento)	29,34	29,75	29,54	29,62	29,64
údaje za SR	21,12	21,45	21,46	21,54	21,65

- Index ekonomickej závislosti mladých ľudí: Počet osôb v predproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.
- Index ekonomickej závislosti starých ľudí: Počet osôb v poproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.
- Index starnutia: Počet osôb v poproduktívnom veku k osobám v predproduktívnom veku.

Ďalším dôkazom nevyhnutnosti cielene sa zaoberať otázkou starnutia obyvateľstva a regiónu vo väzbe na zmeny vo verejných službách je neustále rastúci objem vyplácaných dôchodkov (Graf 10).

Graf 10: Výdavky na dôchodky v okrese Spišská Nová Ves (v tis. Eur)

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Národnostné zloženie

Samotný Košický kraj patrí k regiónom s vysokým, takmer štvrtinovým zastúpením obyvateľstva s inou ako slovenskou národnosťou. Špecifikum uvádzané v rôznych odborných publikáciách, kde je región Spiša vyššou koncentráciou obyvateľov rómskej národnosti prezentuje Tab. 12. Rómska populácia predstavuje 6,85% z celkovej populácie, zaujímavý je údaj „nezistená“ (6,11%), kde možno pravdepodobne predpokladať tiež istý podiel tejto skupiny obyvateľov. Z hľadiska podielu Rómov v okresoch kraja žil najvyšší podiel obyvateľov v rómskych osídleniach v roku 2013 okrem okresu Gelnica (25,6%), Rožňava

Tab. 12: Obyvateľstvo okresu SNV podľa národnosti (najpočetnejších 10 národností)

Národnosť	Počet obyvateľov (2014)
Slovenská	84927
Maďarská	89
Rómska	6773
Rusínska	355
Ukrajinská	90
Česká	303
Nemecká	93
Poľská	67
Ruská	44
Vietnamská	40
Nezistená	6041

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Pohyb obyvateľstva a migrácia

Demografické správanie obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves sa výraznou mierou podieľa na formovaní demografických charakteristík celého kraja. Počet obyvateľov v Košickom samosprávnom kraji mal za roky 2011-2014 mierne rastúcu tendenciu. Na tisíc obyvateľov pribudlo spolu 0,92 obyvateľov, oproti 0,94 za Slovensko, čo predstavuje vyššiu živonarodenosť než úmrtnosť a teda aj vyšší prirodzený prírastok obyvateľstva. Z okresov kraja bol najvyšší celkový prírastok na tisíc obyvateľov druhý najvyšší v okrese Spišská Nová Ves (2,79) (po okrese Košice-okolie (8,72). To sa uvádza aj v analytickej časti Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na roky 2016-2022, kde je okres Spišská Nová Ves označený za okres s dlhodobou vysokou mierou celkového prírastku (v roku 2014 dosiahol hodnotu na úrovni 3,56‰). Najvyššiu relatívnu živonarodenosť z kraja vykázali v sledovanom období tiež okres Spišská Nová Ves (13,62) a okres Gelnica (13,79). (Konceptia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 – návrh, november 2015, s.9-10)

Tab. 13: Pohyb obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves

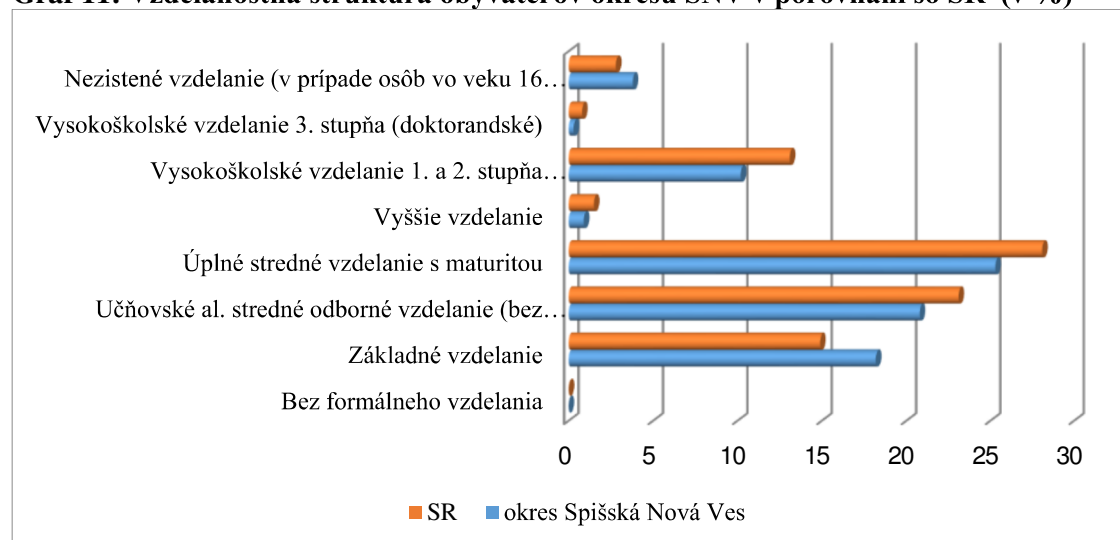
Pohyb obyvateľstva v okrese	2010	2011	2012	2013	2014
Priťahovaní na trvalý pobyt (Osoba)	450	456	474	416	561
Prírodný prírastok (Osoba)	606	607	607	602	702

Vysvetlivky: Prirodzený prírastok obyvateľstva je rozdiel medzi počtom živonarodených detí a zomretých osôb. Celkový prírastok je súčet prirodzeného prírastku a prírastku sťahovaním.

Vzdelanostná štruktúra

Podľa štúdie z roku 2014 „Populačný potenciál pre trh práce v okresoch SR do roku 2030⁶ bude okres Spišská Nová Ves patriť až do roku 2030 k okresom s najvyšším podielom so základným vzdelaním a ku okresom s najvyššou úrovňou pôrodnosti.

Graf 11: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov okresu SNV v porovnaní so SR (v %)

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015, SODB 2011

Tab. 14: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves

	počet	v %	rozloženie v SR v %
Bez formálneho vzdelania	39	0,00	0,01
Základné vzdelanie	17 769	18,2	14,9
Učňovské al. stredné odborné vzdelanie (bez maturity)	20 251	20,8	23,1
Úplné stredné vzdelanie s maturitou	24 643	25,3	28,1
Vyššie vzdelanie	877	0,9	1,5
Vysokoškolské vzdelanie 1. a 2. stupňa (bakalárske, magisterské, inžinierske, doktorské)	9 944	10,2	13,1
Vysokoškolské vzdelanie 3. stupňa (doktorandské)	356	0,3	0,8
Nezistené vzdelanie (v prípade osôb vo veku 16 rokov a viac)	2 720	2,8	2,8

Najmarkantnejším údajom, na ktorý poukazuje komparácia štruktúry vzdelanostnej úrovne okresu SNV a SR je počet obyvateľov s najvyšším ukončeným základným vzdelaním, ktorý predstavuje na okresnej úrovni o cca 3% vyšší podiel. Táto skutočnosť je veľmi výrazný faktor, ktorý sa podpisuje aj na formovaní ďalšieho rozvoja miestnej ekonomiky, čo je bližšie rozobraté v nasledujúcej kapitole.

3.1.7 Miestna ekonomika

Napriek tomu, že Spiš bol v minulosti bohatým regiónom, dnes sa musí vysporiadať s vážnymi ekonomickými problémami, najmä s vysokou nezamestnanosťou, ktorá postihuje hlavne rómske obyvateľstvo.

Nakoľko obce združené v MAS sú vidieckeho charakteru, je možné analýzu potenciálu rozvoja miestnej ekonomiky vnímať z pohľadu rozvoja miestnej ekonomiky týchto obcí (v rámci ich katastrov) a zároveň vo väzbe na mesto Spišská Nová Ves, ktoré je prirodzeným hospodárskym centrom regiónu.

Iný ale nemenej dôležitý uhol pohľadu predstavuje zameranie sa na odvetvia, ktoré sa ukazujú ako najperspektívnejšie vzhľadom na miestny potenciál a súčasné celkové zmeny v ekonomike.

K najvýznamnejším zamestnávateľom podľa údajov Sociálnej poisťovne v okrese Spišská Nová Ves v roku 2015 patrili:

Tab. 15: Najväčší zamestnávateľia so sídlom v okrese Spišská Nová Ves

Názov zamestnávateľa	Priemerný evidenčný počet zamestnancov
1. EMBRACO SLOVAKIA s.r.o.	2115
2. Spišská katolícka charita	698
3. Nemocnica s poliklinikou Spišská Nová Ves a.s.	598
4. PASS-SK s.r.o.	444
5. SEZ Krompachy a.s.	410
6. Mesto – Mestský úrad	303
7. Nemocnica Krompachy s.r.o.	280
8. MPC CESSI a.s.	279
9. Správa školských zariadení	243
10. Spiš Market s r.o.	208

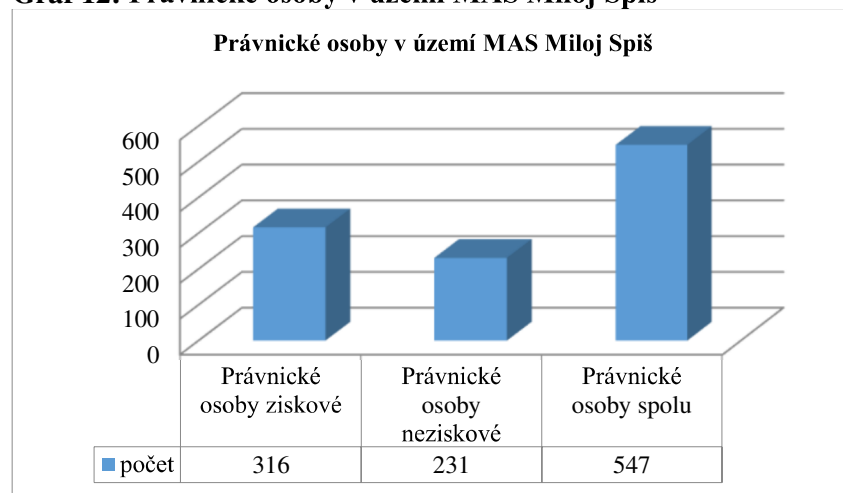
Zdroj: Spisska dnes, 24. 2015. <http://spisska.dnes24.sk/top-10-najvacsich-zamestnavatelov-v-nasom-okrese-tipnete-si-poradie-218175>

Tab. 16: Právnické osoby v okrese Spišská Nová Ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Obchodné spoločnosti	1066	1128	1168	1266	1370
Družstvá	14	13	13	14	14
Rozpočtové organizácie	97	97	98	96	97
Príspevkové organizácie	10	10	8	8	8
Ostatné organizácie	812	854	902	934	1003
Právnické osoby spolu	1999	2102	2189	2318	2492

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V území Miloj Spiš sa v roku 2014 nachádzalo spolu 547 právnických osôb, z toho 58% tvorili ziskové organizácie.

Graf 12: Právnické osoby v území MAS Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 17: Podniky podľa ekonomických činností v okrese Spišská Nová Ves

Podniky podľa ekonomických činností podľa SK NACE Rev.2	2010	2011	2012	2013	2014
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	60	61	64	67	77
Priemysel spolu	163	164	163	167	184
Ťažba a dobývanie	3	3	3	2	2
Priemyselná výroba	142	144	146	150	165
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	5	5	3	3	4
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	13	12	11	12	13
Stavebníctvo	110	121	127	148	167

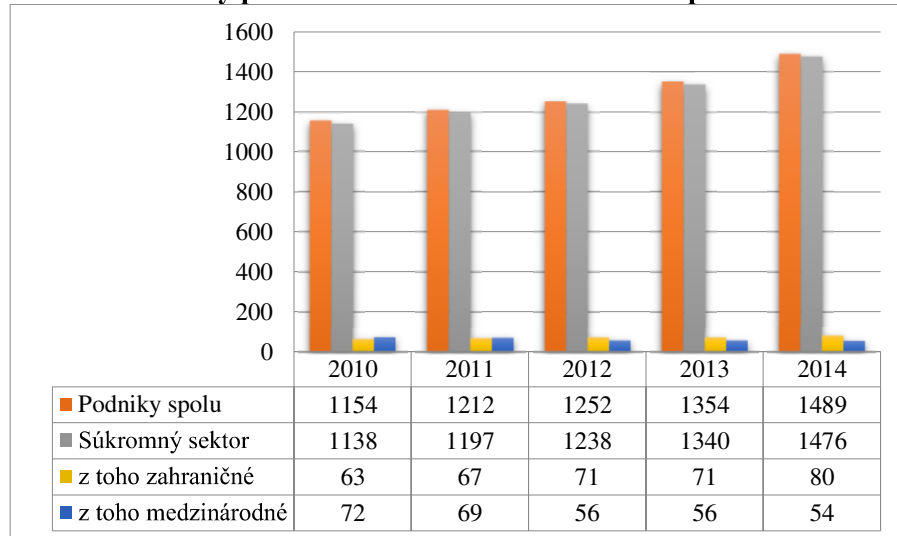
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	59	62	66	70	70
Umenie, zábava a rekreácia	20	22	21	21	23
Ostatné činnosti	12	13	15	17	17
Spolu	1154	1212	1252	1354	1489

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Z hľadiska odvetví, k najviac zastúpeným v okrese patria **veľkoobchod a maloobchod, priemysel a stavebníctvo, čomu zodpovedá aj najvyšší počet osôb zamestnaných v týchto odvetviach**. Ďalej k nim patrí doprava a skladovanie, verejná správa, vzdelávanie a zdravotníctvo. Z hľadiska konkrétneho zamestnania je zaujímavé, že podľa pracoviskovej metódy je najpočetnejšie zastúpenie pozície v roku 2014 „Operátori a montéri strojov a zariadení“ - 18,5% (a to aj napriek medziročnému poklesu), nasledujú technickí a odborní pracovníci a pracovníci v službách a v obchode (s výnimkou položky neuvedené).

Z hľadiska vlastníctva podnikov, výrazne **dominujú domáce podniky**, zahraničné podniky predstavovali v okrese v roku 2014 len 5,42% zo súkromných podnikov. Priaznivým trendom je každoročný **nárast podnikov** (z 1154 v roku 2010 na 1489 v roku 2015 – nárast o 335 subjektov).

Graf 13: Podniky podľa druhu vlastníctva v okrese Spišská Nová Ves

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 18: Podniky v okrese Spišská Nová Ves podľa počtu zamestnancov

Podniky podľa počtu zamestnancov	2010	2011	2012	2013	2014
nezistené	54	61	77	79	140
0 - 19	1018	1049	1086	1184	1259
20 - 49	39	58	45	55	51
50 - 249	37	37	36	29	33
250 a viac	6	7	8	7	6

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Počet priemyselných závodov v priebehu posledných rokov osciluje v hranici 45-50.

Tab. 19: Priemyselné závody v okrese Spišská Nová Ves

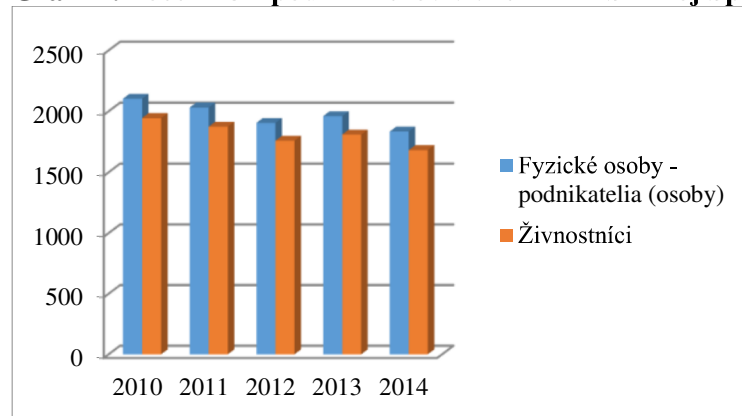
Priemyselné závody	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet priemyselných závodov	54	49	44	50	49	48	50
Hrubý obrat (tis. Eur)	774 408	590 227	531 597	512 814	552 161	505 736	492 517

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

K ďalšej infraštruktúre možných pracovných príležitostí sú chránené dielne a pracoviská. K 30.06.2014 sa v okrese Spišská Nová Ves nachádzalo 179 chránených dielní, v ktorých pracovalo 285 zamestnancov.

Okrem podnikov je významnou súčasťou analýzy miestneho ekonomického potenciálu segment fyzických osôb – podnikateľov. Ako ukazujú grafy a tabuľka nižšie, **počet živnostníkov ako aj samostatne hospodáriacich roľníkov každoročne klesá**. Tento nepriaznivý trend možno vnímať ako mimoriadne negatívny jav a to vo vzťahu k tomu, že obyvateľstvo vidieckych obcí v súlade s popísaným unikátnom charakterom územia a krajiny regiónu Spiš sa okrem cestovného ruchu a vidieckeho turizmu môže zamerať aj na využívanie týchto foriem ekonomickej činnosti.

Graf 14: Počet FO - podnikateľov v území MAS Milož Spiš

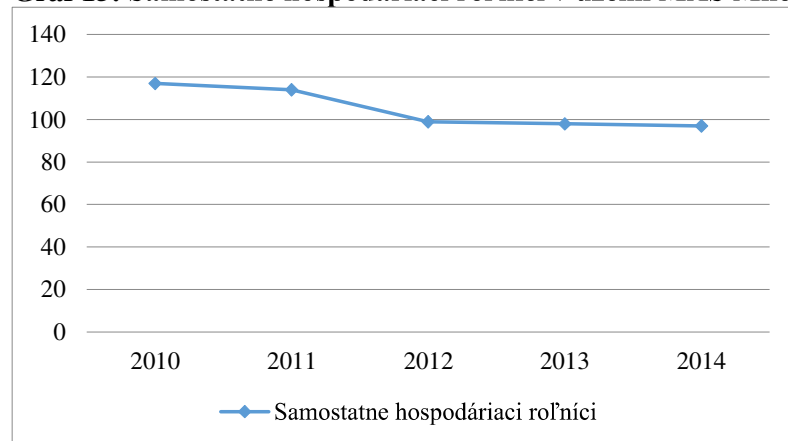
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 20: Fyzické osoby – podnikatelia a ostatní v území MAS Milož Spiš

	2010	2011	2012	2013	2014
Fyzické osoby - podnikatelia (osoby)	2103	2031	1905	1960	1834
Živnostníci	1944	1874	1759	1809	1682
Slobodné povolania	42	43	47	53	55
Samostatne hospodáriaci roľníci	117	114	99	98	97

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 15: Samostatne hospodáriaci roľníci v území MAS Milož Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Jednou zo základných čŕt vidieckeho osídlenia je využívanie krajiny na poľnohospodársku

pestovali menej, postupne sa úrodnejšia zem využívala na pestovanie menej náročných zemiakov. Hlavné zameranie mimo zemiaky bolo pestovanie a spracovanie ľanu (Hospodárstvo spišského regiónu a jeho vývoj, cit. 2015). V tabuľkách nižšie sú prezentované základe fakty týkajúce sa poľnohospodárskej produkcie a chovu hospodárskych zvierat v okrese v súčasnosti.

Tab. 21: Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v okrese SNV

Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín	2010	2011	2012	2013	2014
Zrniny spolu	2,17	3,34	3,52	3,24	3,76
Obilniny	2,28	3,53	3,69	3,30	3,87
Olejniny	999,99	1,70	2,09	2,52	2,69
Zemiaky	7,21	17,11	17,97	12,49	11,20
Viacročné krmoviny na ornej pôde	3,42	3,29	3,40	4,10	4,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 22: Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okrese Spišská Nová Ves

Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okrese	2010	2011	2012	2013	2014
Hovädzí dobytok (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	19,4	28,8	29,7	27,7	26,7
Kravy (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	9,7	13,9	14,1	12,8	12,5
Ovce (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	26,6	39,9	44,8	46,9	40,6
Ošípané (na 100 ha ornej pôdy)	28,8	51,3	56,1	54,5	62,2
Hydina (na 100 ha ornej pôdy)	753,9	341,8	678,9	340,4	341,0
Sliepky (na 100 ha ornej pôdy)	144,4	293,8	300,7	296,4	297,0

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V území MAS Miloj Spiš toho času fungujú dve úspešné družstvá. Poľnohospodárske družstvo „Rozkvet“ v Odoríne a Poľnohospodárske družstvo „Čingov“ v Smižanoch.

Poľnohospodárske družstvo „Čingov“ Smižany hospodári na výmere 1954,1 hektárov poľnohospodárskej pôdy, z ktorej 1318 hektárov predstavuje orná pôda. Poľnohospodársku činnosť vykonáva v siedmich katastrálnych územiach: Spišská Nová Ves, Spišské Tomášovce, Teplička nad Hornádom, Iľiašovce, Letanovce, Markušovce, Arnutovce, Spišský Štvrtok a Smižany. Hlavným zameraním poľnohospodárskeho družstva (ďalej PD) je poľnohospodárska prvovýroba. Dôležitou súčasťou je aj nepoľnohospodárska činnosť, v ktorej svoje aktivity

Okrem využitia poľnohospodárskeho potenciálu (a potenciálu lesov) sa v súlade s profilom a osobitosťami územia Spišu predpokladá intenzívnejší rozvoj cestovného ruchu. Potenciál krajiny pre rozvoj cestovného ruchu je obzvlášť významný v západnej časti územia v Národnom parku Slovenský raj, ale aj v južnej časti (širšie údolie rieky Hnilec). Možnosti agroturistiky nie sú zďaleka využívané naplno. Jej širším uplatnením sa významne spestrí základná ponuka cestovného ruchu.

Tab. 23: Vybrané štatistiky cestovného ruchu v okrese Spišská Nová Ves

Štatistika cestovného ruchu	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet ubytovacích zariadení	85	90	86	81	78	78	70	63
Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach	3 534	4 141	4 000	3 839	3 672	3 480	3 200	2 984
Počet návštevníkov v ubyt. zariadeniach	59 521	72 537	58 538	51 062	63 094	61 734	62 541	37 058
Počet prenocovaní návštevníkov v ubyt. zariadeniach	177 503	192 381	147 545	125 092	141 170	138 391	137 366	85 173

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Územie Miloj Spiš definuje spadá (Územný plán VÚC Košický kraj) z hľadiska rozvoja cestovného ruchu do **Spišského regiónu CR**, ktorý tvoria okresy Spišská Nová Ves, Rožňava a Gelnica s dvomi subregiónmi **Slovenský raj – Hornádska kotlina** a **Subregión Slovenský raj – Hnilecká kotlina** (*Hnilec, Mlynky*). Obce Miloj Spiš sa nachádzajú v oboch subregiónoch, najmä však v subregióne Slovenský raj – Hornádska kotlina (*Hnilčík, Betlanovce, Hrabušice, Letanovce, Spišské Tomášovce, Smižany*).

V rámci cestovného ruchu, ako súčasť destinácie⁸ je treba upriamiť pozornosť aj na mesto Spišská Nová Ves, ktoré je nie len bránou do Slovenského raja najmä z jeho východnej časti, ale mesto samotné je veľmi aktívnym v rozvoji cestovného ruchu s ponukou histórie, kultúry a viacerých zaujímavostí.

Pri vymedzení **regiónov CR** sa brali do úvahy kritéria, ako podobnosť podmienok (prírodných, vytvorených) pre turizmus, geograficko-prírodné hranice, spoločná turistická ponuka a ďalšie. Na základe týchto kritérií **územie Miloj Spiš nie je celistvou destináciou, ale je súčasťou dvoch v súčasnosti sa rozvíjajúcich destinácií a to Slovenský raj a Južný Spiš**. Spolu 12

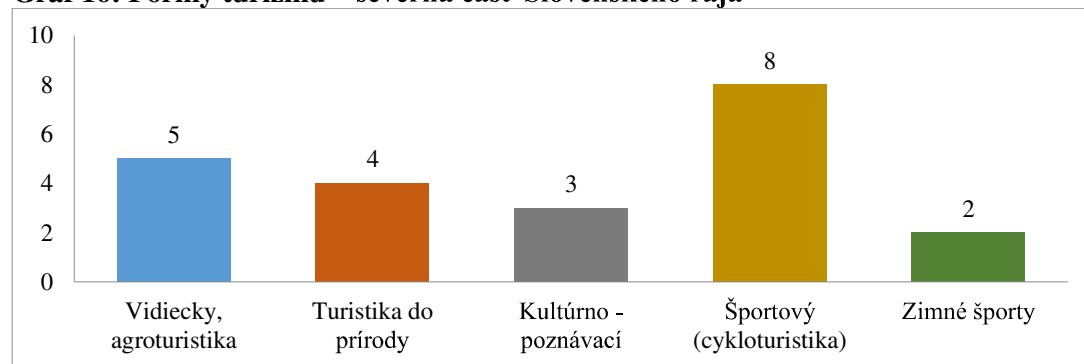
sú v ňom, teda vo všetkých obciach Miloj Spiš sledované ukazovatele rozvoja cestovného ruchu - prenocovania, návštevnosti a pod. Cestovný ruch a turizmus sa v tomto území viaže najmä na územie Slovenského raja, ktoré je druhým najnavštevovanejším NP na Slovensku s cca 500 000 návštevníkmi ročne.

V Spišskom regióne sú v územnom pláne i v stratégiách CR na úrovni kraja i samotnej destinácie, ako aj na úrovni OOCRiek definované tieto formy turizmu:

- a) Pobyt v lesnom prostredí
- b) Pešia turistika
- c) Cykloturistika
- d) Zjazdové lyžovanie a lyžiarska turistika
- e) Pobyt na vidieku
- f) Poznávanie kultúrneho dedičstva

Takmer všetky obce v severnej časti Slovenského raja, ktorá je súčasťou územia Miloj Spiš, majú vo svojich rozvojových dokumentoch hlavne podporu športového turizmu, najmä rozvoja cykloturistiky (úpravu cyklotrás a cyklistických chodníkov na svojom území a tiež prepojenie týchto trás mimo katastra jednotlivých obcí a mesta) a zimných športov.

Graf 16: Formy turizmu – severná časť Slovenského raja

Zdroj: vlastné spracovanie, KRI, Košice.

Z uvedených zameraní turizmu sú pre vidiecke územie Miloj Spiš najviac preferované rozvoj cykloturistiky, pešej turistiky a agroturizmu.

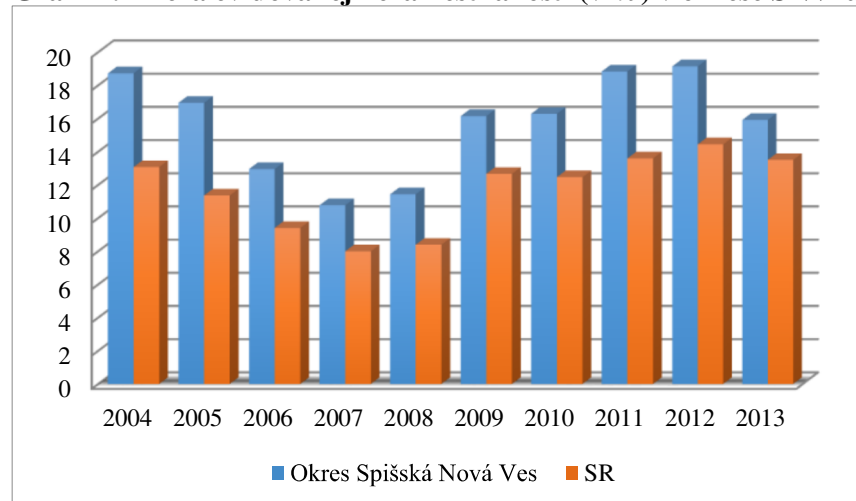
- Podporovať **budovanie nových stredísk a zariadení**, ktoré budú vedieť využiť a zhodnotiť lokálne špecifiká prostredia, nových komplexných lokalít CR.
- **Využívanie rázovitého vidieckeho osídlenia** pre voľnočasové aktivity na vidieku s rôznymi rekreačnými činnosťami a s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch.

Cestovný ruch v území Miloj Spiš je spracovaný v komplexných rozvojových dokumentoch, spracovaných v roku 2014⁹ a to na krajskej i miestnej/mikroregionálnej úrovni. Zámery z nich sú zohľadnené v tejto Stratégii Miloj Spiš 2025 a ich prínos je súčasťou spracovania kapitoly komplementarity stratégie Miloj Spiš k iným platným rozvojovým dokumentom v území Miloj Spiš.

Nezamestnanosť

Relatívne vysoká miera nezamestnanosti patrí k najväčším problémom regiónu, čo dokazuje graf i tabuľka nižšie. V porovnaní s celoslovenskými údajmi je miera zamestnanosti výrazne vyššia v celej doterajšej dekáde.

Graf 17: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %) v okrese SNV a v SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Zaujímavý je fakt, že od roku 2012 klesá v okrese počet disponibilných uchádzačov o zamestnanie.

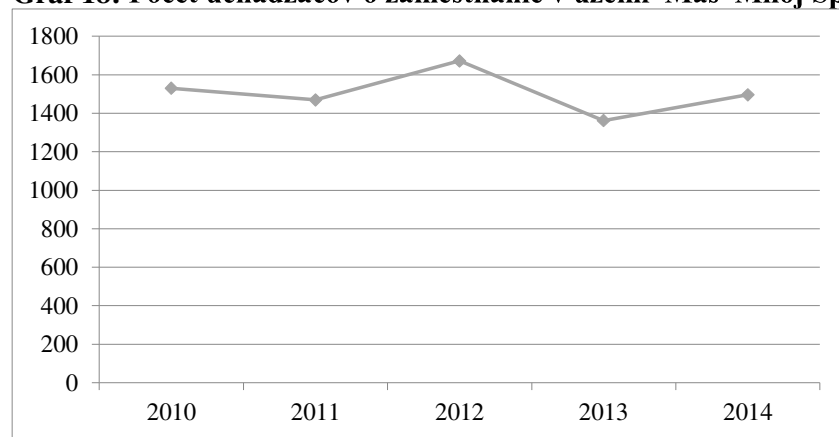
Tab. 25: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Spišská Nová ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	42 613	42 354	42 453	45 254	43 989
Disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie	6 938	7 974	8 125	7 199	6 651

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V území MAS sa počet uchádzačov o zamestnanie zvýšil podobne ako aj v okrese v roku 2012 a v porovnaní s poklesom v roku 2013 sa v roku 2014 opäť zvýšil.

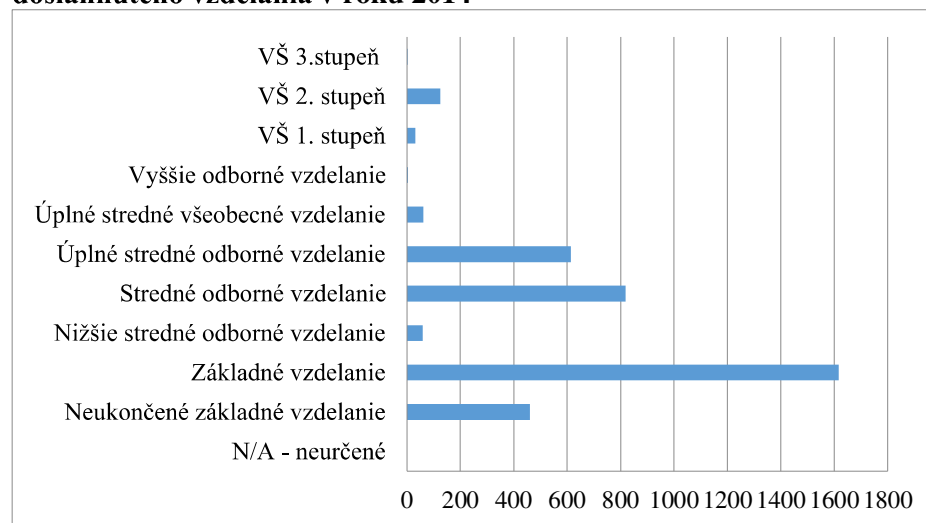
Graf 18: Počet uchádzačov o zamestnanie v území Mas Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Z hľadiska riešenia tohto vážneho problému je potrebná hlbšia analýza štruktúry nezamestnaných v území MAS Miloj Spiš.

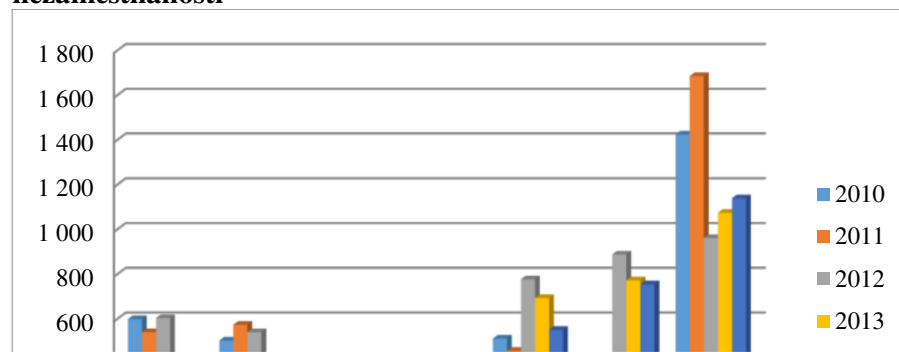
Graf 19: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Milož Spiš z hľadiska najvyššieho dosiahnutého vzdelania v roku 2014

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015.

Až 41, 34% v roku 2013 a 42,57% (1616) v roku 2014 tvorili uchádzači so základným vzdelaním. V roku 2012 bolo v evidencii s neukončeným základným vzdelaním 13,97 % a 43,25% uchádzačov so základným vzdelaním. V roku 2011 tvorili uchádzači o zamestnanie 14,48% s neukončeným a až 43,87% so základným vzdelaním. Toto vysoké percento pohybujúce sa okolo úrovne 40% je priam alarmujúce najmä s ohľadom na ďalšie možnosti zamestnania.

Graf 20: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Milož Spiš podľa doby evidencie nezamestnanosti

Tab. 26: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS podľa doby evidencie

	do 3 mes.	4-6 mes.	7-9 mes.	10-12 mes.	13-24 mes.	25-48 mes.	nad 48 mes.
2010	599	503	288	337	512	315	1 424
2011	541	574	290	277	458	316	1 685
2012	604	541	370	277	777	888	961
2013	391	430	264	251	693	772	1074
2014	398	407	300	247	551	754	1139

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015

Tab. 27: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš z hľadiska veku

	< 20 rokov	>= 20 do < 25 rokov	>= 25 do < 30 rokov	>= 30 do < 35 rokov	>= 35 do < 40 rokov	>= 40 do < 45 rokov	>= 45 do < 50 rokov	>= 50 do < 55 rokov	>= 55 do < 60 rokov	>= 60 rokov
2012	342	680	595	491	534	529	500	435	276	36
2013	182	591	512	472	491	453	479	398	263	34
2014	180	542	516	473	457	457	434	417	289	31

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015

Zvlášť negatívnym javom je vysoký podiel mladých ľudí v skupine uchádzačov o zamestnanie. Tento jav môže byť do budúcnosti veľmi rizikový z dôvodu absencie pracovných návykov a skúsenosti v ďalšej uplatniteľnosti na trhu práce.

Uvedená detailná analýza jednoznačne preukázala špecifickú situáciu v negatívnych výsledkoch zamestnanosti v území MAS Miloj Spiš, ktoré je v ďalšom období nevyhnutné riešiť.

Profil najproblematickejšej cieľovej skupiny pre zamestnanie sa ukazuje ako obyvateľ so základným vzdelaním, mladý a pochádzajúci pravdepodobne z marginalizovaného sociálneho prostredia. Na druhej strane sú problémom aj obyvatelia evidovaní na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny viac ako 48 mesiacov.

V tejto súvislosti je dôležité konštatovať, že v území MAS Miloj Spiš sa nenachádza ani jeden sociálny podnik.

Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda v okrese Spišská Nová Ves bola v roku 2014 799 eur, nižšia v porovnaní s krajom (908 eur) a SR (957 eur).

Košice – Čiernu nad Tisou do Čopu (UKR). Na druhej strane je veľmi malé železničné prepojenie v smere sever– juh.

Hlavnou traťou v kraji je trasa Spišská Nová Ves - Margecany - Košice - Trebišov - Michalovce/Čierna nad Tisou. Technickým problémom tratí je ich nízka prepravná rýchlosť, pomerne zastaralý vozňový park i nevyhovujúca úroveň železničných staníc v niektorých mestách i obciach. (Analytická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK, 2016-2022)

Cestná sieť v okrese je tvorená pomerne hustou sieťou ciest II. a III. triedy a miestnymi komunikáciami. V okrese absentuje cesta I. triedy a mesto Spišská Nová Ves sa nachádza 10 km od cesty 1. triedy E50, smer Žilina – Poprad – Levoča – Prešov, na ktorú sa napája v Spišskom Štvrtku.. Diaľnica neprechádza územím okresu a mesto Spišská Nová Ves nie je a nebude prepojené na budúcu sa diaľničnú sieť diaľničným privádzačom. Predpokladaná vzdialenosť a napojenie mesta Spišská Nová Ves na diaľnicu D1, ktorá po svojom dokončení spojí Bratislavu s hraničným priechodom Záhor na štátnej hranici s Ukrajinou cez Trnavu, Trenčín, Žilinu, Poprad, Prešov, Košice a Michalovce bude zo smeru na Levoču vzdialená 7 km a smerom na Poprad po ceste č. 536 za Spišským Štvrtkom 15 km od okresného mesta.

Letecká dostupnosť okresu je zabezpečená prostredníctvom blízkych letísk s medzinárodným štatútom Poprad – Tatry (25 km) a Košice (75 km). V samotnom meste Spišská Nová Ves sa nachádza len športové letisko, ktoré je využívané miestnym aeroklubom s možnosťou pristávania súkromných lietadiel a helikoptér.

Z hľadiska skvalitnenia dostupnosti obcí, sa za posledné obdobie realizovalo niekoľko projektov, pričom k najvýznamnejším patrili:

- Cesty KSK 7 - Spišská Nová Ves - napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Gelnicu
- Cesty KSK 2 (Napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Spišské Vlachy).

V rámci realizácie projektu Cesty KSK 2 (Napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Spišské Vlachy), boli realizovaní aj v obciach MAS Miloj Spiš **Teplička – spojka 0,900 – 5,183 km – rekonštrukcia cesty III/536010 , Lieskovany – Spojka 0,000 – 0,640 km – rekonštrukcia**

Odorín, Spišský Hrušov, Vítkovce, Chrast' nad Hornádom, Betlanovce. (Správa ciest Košického samosprávneho kraja, 2015)

Podľa údajov Správy ciest KSK¹⁰, 2012 bolo z celkového počtu 360, 25 km najviac v kategórii, veľmi dobrých 246,31 km (II.trieda – 142,81 km a III.trieda – 103,50km) a 1,92 km v kategórii dobrých. 1,52 km ciest v okrese bolo havarijných, 109, 79 km bolo označených ako nevyhovujúcich (II.trieda -47,2 km a III.trieda - 62,59 km)a vyhovujúcich bolo 0,71 km.

Horšia situácia je v oblasti miestnych komunikácií, kde sa podľa výsledkov dotazníkového prieskumu ako najčastejšie problémy uvádzali **zlý technický stav miestnych komunikácií a chýbajúce podmienky pre cyklodopravu.**

Miestne komunikácie si aj kvôli náročnému prírodnému terénu vyžadujú akútne opravy a rekonštrukcie, čo by výrazne prispelo k ich súčasnému veľmi zlému technickému stavu. Niektoré obce (napríklad Letanovce, Hnilec a pod.) uviedli ako problém aj zlé dopravné napojenie do okolitých sídel , najmä nízku frekvenciu prímestskej dopravy.

Napriek niektorým realizovaným projektom v oblasti rekonštrukcie miestnych komunikácií (skôr malého rozsahu a čiastkového charakteru) indikujú obce ďalšie problematické úseky. Ako príklad možno uviesť: Smižany: vysoké dopravné zaťaženie osobnou a nákladnou dopravou a dopravný uzol (Tatranská ul. – Ul. Slovenského raja – Tomášovská ul.) v smere Spišský Štvrtok – Spišská Nová Ves cez Tatranskú ul. – centrum obce.

Cyklodoprava

Región Spiš je z hľadiska **cyklodopravy** výrazne poddimenzovaný. Poľa prieskumu z roku 2011 (projekt BICY – Cities and Regions of Bicycles) bol podiel cyklistickej dopravy na celkovej prepravnej práci v Spišskej Novej Vsi na úrovni 3,1% . Dĺžka cyklistickej siete je 5,7 km a počet miest na parkovanie bicyklov je 60. Od cyklodopravy je potrebné oddeliť cykloturistiku. Cyklistika je najviac spájaná s aktívnym trávením voľného času, cestovným

nevyužitý potenciál v oblasti cyklodopravy a cykloturistiky, chýba infraštruktúra a ostatné vhodné podmienky or ich rozvoj. (Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji, 2013).

Verejné vodovody a kanalizácia

Okres Spišská Nová Ves patrí ku okresom s relatívne vysokým podielom obyvateľov, ktorí zásobovaní pitnou vodou z verejných vodovodov. Podľa údajov z MŽP SR je podiel zásobovania na úrovni 94%-96%.¹¹ Zásobovanie vodou v okrese je zabezpečované spoločnosťou: Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s., (PVS, a. s.) so sídlom v Poprade. Okrem tohto najväčšieho vodárenského systému zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou niekoľko menších skupinových vodovodov a miestne vodovody na báze lokálnych zdrojov pitnej vody. V niektorých miestnych vodovodoch vrátane okresu Spišská Nová Ves (ako aj Kežmarok, Levoča) sa prejavuje deficit vodných zdrojov, najmä v obdobiach sucha. Situáciu je potrebné riešiť budovaním prívodov vody zo skupinových vodovodov, prípadne nových vodných zdrojov (ak je možnosť). (MŽP, SR Charakteristika verejných vodovodov podľa akciových spoločností). Niektoré obce avizujú potrebu rekonštrukcie (napr. Hnilec), rozšírenia obecného vodovodu z dôvodu individuálnej bytovej výstavby (napr. Spišský Hrušov) a dobudovania vodovodu (Vítkovce).

Tab. 28: Verejné vodovody, kanalizácie a čističky odpadových vôd v území Miloj Spiš

	Verejný vodovod	Verejná kanalizácia	ČOV
Arnutovce	áno	áno	áno
Betlanovce	áno	rozpracovaná	nie
Danišovce	áno	áno	áno
Harichovce	áno	áno	nie
Hincovce	nie	nie	nie
Hnilčík	áno	áno	nie
Hnilec	áno	nie	nie
Hrabušice	áno	áno	áno
Chrast' nad Hornádom	áno	nie	nie
Iliašovce	áno	nie	nie
Jamník	áno	nie - rozostavaná	nie-rozostavaná
Letanovce	áno	áno	áno 2x
Lieskovany	áno	áno	áno
Markušovce	áno - časť obce	áno - časť obce	áno - časť obce

Spišské Tomášovce	áno	áno	áno 2x
Spišský Hrušov	áno	áno	áno
Teplička	áno	nie	nie
Vítkovce	Áno – avšak len rómska časť	nie	nie

Zdroj: obce, dotazníkový prieskum a SAŽP, Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, 2013<http://www.beiss.sk/>

V porovnaní s pokrytím verejnými vodovodmi je situácia v oblasti verejnej kanalizácie podstatne horšia a najväčšie rezervy sú v oblasti čističiek odpadových vôd.

Čo sa týka využívania obnoviteľných energetických zdrojov energie (OZE) - biomasa, energia vodných tokov, geotermálna, slnečná a veterná energia a pod. sa podľa informácií poskytnutých obcami tento potenciál vôbec v území nevyužíva.

V okrese Spišská Nová ves je plynofikovaných 33 obcí (z 36), čo predstavuje 91,7 %.

Sociálna infraštruktúra

Vzhľadom na špecifické demografické charakteristiky týkajúce sa starnutia, vysokého zastúpenia rómskej populácie a profilu nezamestnaných sú oprávnené nároky na vysoký stupeň infraštruktúry v sociálnej oblasti.

Obce v SR poskytujú alebo zabezpečujú poskytovanie sociálnych služieb v nocľahárni, v nízkoprahovom dennom centre, v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu, v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári. Poskytujú alebo zabezpečujú opatrovateľskú službu, prepravnú službu, odľahčovaciu službu a základné sociálne poradenstvo. Môžu poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie aj iných druhov sociálnych služieb.

Podľa Koncepcie rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 (návrh, november 2015), sa v okrese Spišská Nová Ves :nenachádza ani jedno centrum terénnej sociálnej služby krízovej intervencie a ani jedno stredisko osobnej hygieny. Z ostatných služieb je v okrese 1 verejné nízkoprahové denné centrum, 1 verejné nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu 1 nevereiné komunitné centrum 2 vereiné nocľahárne 1 nevereiné zariadenie

poskytovateľov opatrovateľskej služby, 1 denné centrum, 4 jedálne (z toho 3 verejné), 1 verejná a 1 neverejná pracovňa.

Podľa výsledkov dotazníkového prieskumu a dostupných dát väčšina obcí v území Miloj Spiš poskytuje opatrovateľskú službu a stravovacie služby (10 obcí), avšak aj v tejto oblasti avizovali obce veľké rezervy. Opatrovateľská služba sa poskytuje napríklad v Betlanovciach, v Hrabušiciach, v Letanovciach, v Markušovciach, v Mlynkách, v Smižanoch, v Spišských Tomášovciach, v Spišskom Hrušove atď. Potreba bol vyjadrená v Hnilci, v Jamníku, v Lieskovanoch, v Matejovciach nad Hornádom, v Teplička atď. Denné centrum je napríklad v Hrabušiciach. Z výsledkov dotazníkového prieskumu vyplynula vážna potreba zriaďovať denné stacionáre a ostatné zariadenia pre seniorov. V obciach s vysoký podielom rómskeho obyvateľstva je akútny nedostatok komunitných centier (aktuálne existuje napríklad v Spišských Tomášovciach) a terénnych sociálnych pracovníkov. Vzácné sú aj iné služby (napríklad obce Letanovce poskytuje aj sociálne poradenstvo, podobne Arnutovce poskytujú v rámci komunitných činností poradenskú činnosť). Väčšina sociálnych služieb je koncentrovaná v meste Spišská Nová Ves.

Tab. 29: Sociálne zariadenia v okrese Spišská Nová Ves

Sociálne zariadenia – okres Spišská Nová Ves	2010	2011	2012	2013	2014
Počet zariadení	12	18	17	16	18
Počet miest k 31.12 spolu	494	604	627	615	639
Počet miest v domovoch soc. služ. pre postihnutých dospelých	168	170	170	171	188
Počet miest v domovoch soc. služ. pre postihnuté deti	0	36	47	47	47
Počet miest v detských domovoch	55	123	128	128	128
Počet miest v zariadeniach pre seniorov	210	184	187	175	175

Zdroj: Štatistický úrad, SR

Podľa posledného sčítania ľudu (SOBD 2011) žije v SR 106 000 Rómov. Predpokladá sa však, že na území Slovenska žije pravdepodobne podľa odhadu približne 400 000 až 420 000 Rómov.

V okrese SNV podľa prihláseniu sa k materinskému jazyku žije vyše 13 500 Rómov. (Podľa

Tab. 30: Základné údaje o rómskych komunitách v území MAS Milož Spiš

Obec	Počet osád	Typ osady	KC	Projekty Vzdelávanie	Potreba deratizácie	Hygienické centrum
Arnutovce	1	Na okraji obce	áno	MRK 2		nie
Betlanovce	1	Segregovaná	nie			nie
Hnilec	nie je		nie			nie
Hrabušice	1	Na okraji obce	áno	MRK 1, MRK 2	áno	nie
Chrast' n. Hornádom	1	Na okraji obce	nie	MRK 1		nie
Iliašovce	1	Na okraji obce	nie			nie
Letanovce	1	Segregovaná	áno			nie
Markušovce	1	Segregovaná	nie	MRK 1	áno	nie
Matejovce n. Hornádom	nie je		nie			nie
Olcava	1	Segregovaná	nie			nie
Smižany	1	Na okraji obce	nie	MRK 1, MRK 2, PRINED	áno	nie
Spišské Tomášovce	1	Na okraji obce	nie	MRK 1		nie
Teplica	1	Na okraji obce	nie			nie
Vítkovce	1	Segregovaná	nie			nie

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity, Atlas rómskych komunít, 2015,

Pre rómske obyvateľstvo je potrebné riešiť základné tzv. prioritné záujmové oblasti, ktorými sú oblasť sociálna, vzdelanie, zdravie, zamestnanie a bývanie. Rómske komunity sa vyznačujú veľkou potrebou realizácie pilotných a štandardných projektov, ktoré by mohli zvrátiť súčasný sociálno-ekonomický stav.

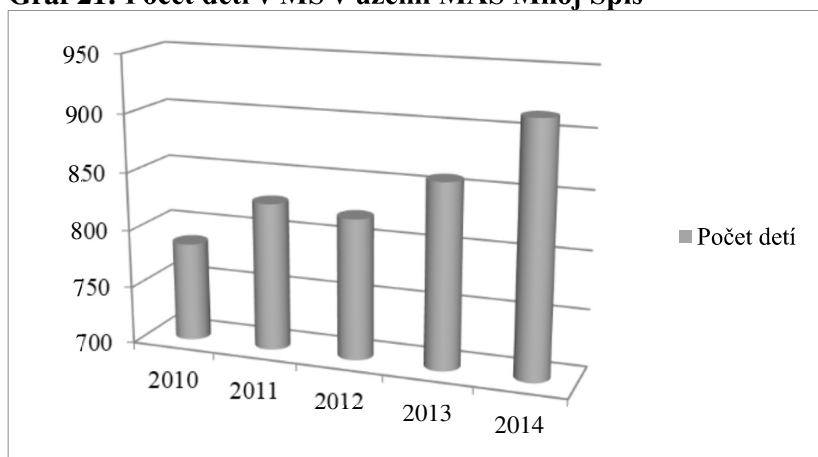
Možno konštatovať nedostatok v portfóliu služieb komunitnej starostlivosti. V oblasti starostlivosti o seniorov chýbajú denné stacionáre, zariadenia opatrovateľskej služby a iné podporné služby. Práca s rómskou komunitou sa napriek niektorým zaujímavým projektom ukazuje ako stále poddimenzovaná, v území chýbajú komunitné centrá, hygienické centrá a ostatné služby komplexnej starostlivosti. K zvýšeniu verejného poriadku a bezpečnosti by prispeli aj občianske hliadky (rómske hliadky).

Školstvo

Obce sú zriaďovateľom materských a základných škôl. Vzhľadom na demografické špecifiká, kde bolo konštatované, že aj napriek starnutiu populácie patrí (a bude patriť) k mladším okresom sú nároky na tieto vzdelávacie inštitúcie v území legitímne.

Dve materské školy sú v obciach Hrabušice, Letanovce, Spišské Tomášovce a 3 sú v Smižanoch, z ktorých jeden je rómska.. Pre úplnosť sú uvedené aj údaje za mesto Spišská Nová Ves, nakoľko sa v niektorých prípadoch vyskytuje jav, že deti sú do materských škôl umiestňované aj v meste Spišská Nová Ves.

Graf 21: Počet detí v MŠ v území MAS Mилоj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Aj keď počet detí v materských školách každoročne kontinuálne rastie, možno si všimnúť, že počet materských škôl sa výrazne nemení. V roku 2014 sa počet zvýšil o jednu (z 27 na 28). V rámci analytického empirického zisťovania boli ako najväčšie problémy zabezpečovania predškolskej výchovy a vzdelávania najmä zastaralý a nevyhovujúci stav a vybavenie zariadení. V niektorých obciach sa ukazuje aj potreba navyšovania kapacít.

Tab. 32: Základné školy v území MAS Mилоj Spiš a v meste Spišská Nová Ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Základné školy - (1. - 4. roč.) spolu	9	8	8	8	8
počet žiakov spolu	303	287	266	286	280
Základné školy - (1. - 9. roč.) spolu	9	9	9	9	9
počet žiakov spolu	2612	2685	2688	2684	2666
- v meste Spišská Nová Ves	8	8	8	8	8
- počet žiakov v ZŠ v meste Spišská Nová Ves	4029	3951	3929	3845	3874

- Základné školy 1.-9. roč.: Harichovce, Hrabušice, Letanovce, Markušovce, Mlynky, Spišské Tomášovce, Spišský Hrušov a 2 základné školy sú v Smižanoch.

V kontexte špecifických charakteristík rómskeho obyvateľstva sa javí ako dôležitý cieľ integrácia týchto žiakov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu v základných školách. Nebýva zriedkavým javom, že tieto deti sú často súčasťou skupín detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Napríklad do ZŠ v Spišskom Hrušove chodí 1/3 rómskych žiakov z Vítkoviec a Chrastín/Hornádom a pod.

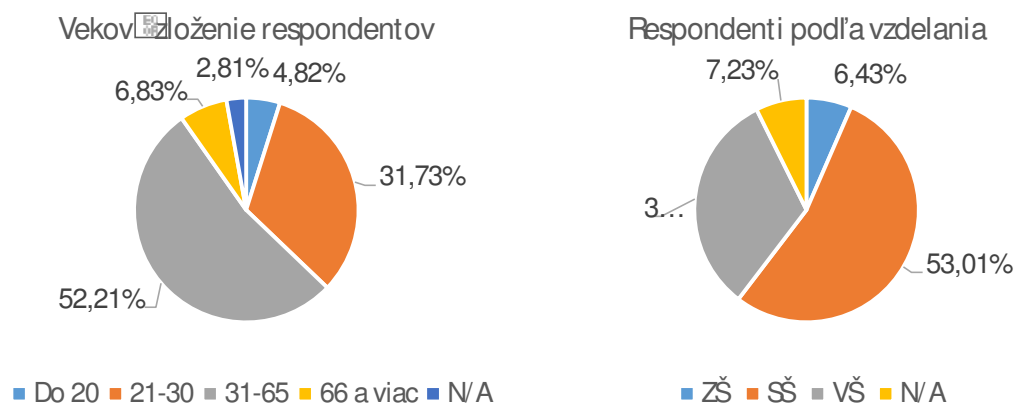
V testovaní T-9 v roku 2014 dosiahli žiaci zo škôl z okresu Spišská Nová Ves (59,4 %) zo slovenského jazyka a literatúry výsledky na úrovni priemeru Košického kraja (59,5 %). Národný priemer bol 62%. Podobne tak dopadli aj v oblasti vedomostí z matematiky. Žiaci z okresu Spišská Nová Ves (53,2 %) dosiahli z matematiky tiež priemerné výsledky na úrovni priemeru Košického kraja (52,3 %). Národný priemer bol 54,7%.¹².

3.2 Výsledky dotazníkového prieskumu v obciach Miloj Spiš

Dotazník o rozvojových prioritách vidieka Spiša bol zvolený ako nástroj na získanie podnetov miestneho obyvateľstva v rámci komunikácie s verejnosťou. Vyhodnotenie odzrkadľuje predstavy zapojenej verejnosti, čomu by bolo potrebné prednostne venovať pozornosť v rámci rozvoja vidieka Spiša v najbližšom období.

Zapojení respondenti volili, resp. sami mali priestor navrhnúť rozvojové priority v 8 zadefinovaných oblastiach, a to: Doprava a dopravná infraštruktúra, Environmentálna infraštruktúra a ekologické služby, Sociálne služby a sociálna inklúzia, Školstvo, vzdelávanie a voľný čas, Podpora zvyšovania zamestnanosti, Podpora rozvoja poľnohospodárstva, Lesy a podpora rozvoja lesného hospodárstva, Rozvoj cestovného ruchu (dotazník je súčasťou prílohu č.5).

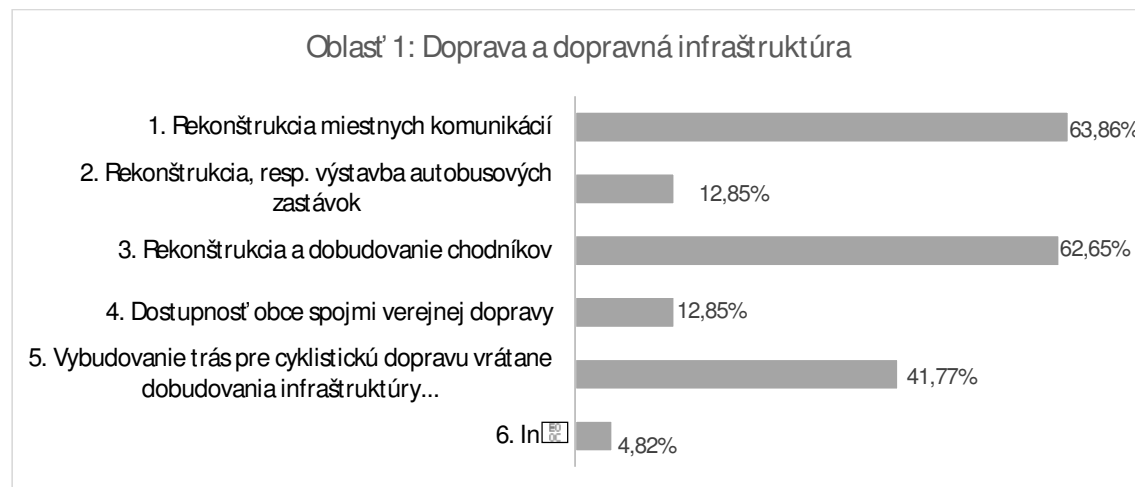
Prieskum prebiehal od 15.10.2015 do 20.11.2015. Zúčastnilo sa ho celkom 249 respondentov. Prevládali osoby vo veku 31-65 rokov a so stredoškolským vzdelaním. Nejedná sa o reprezentatívnu vzorku respondentov.

Oblasť 1: Doprava a dopravná infraštruktúra

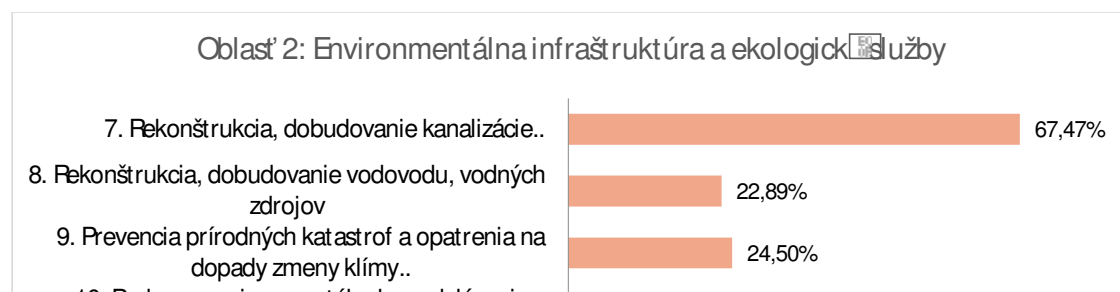
Rekonštrukcia miestnych komunikácií (63,86%) a rekonštrukcia a dobudovanie chodníkov (62,65%) získali v prieskume najvyššie, takmer rovnaké, percentuálne hodnotenie. V poradí

projektovej dokumentácie na vybudovanie okružnej križovatky na ceste 2. triedy č.536 medzi Spišským Štvrtkom a Letanovcami z dôvodu vysokej nehodovosti daného úseku.

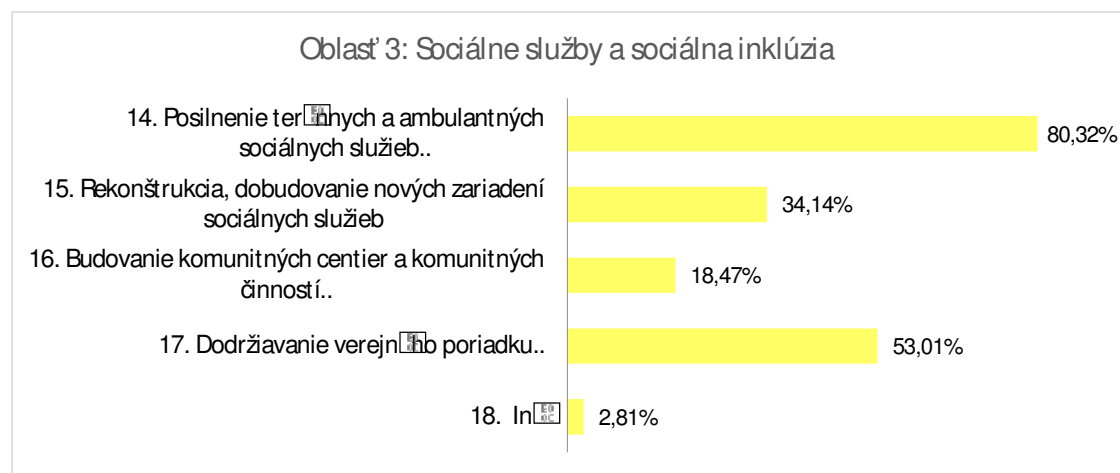
Oblasť 2: Environmentálna infraštruktúra a ekologické služby

Viac ako 2/3 respondentov vníma ako top prioritu v tejto oblasti rekonštrukciu, dobudovanie siete verejných kanalizácií a ČOV (67,47%). Necelá polovica opýtaných vidí potrebu aj v oblasti budovanie verejnej zelene a zvýšenia čistoty a atraktivity sídiel (46,59%). Na treťom mieste sa umiestnilo využívanie obnoviteľných zdrojov energie a realizácia energetických úspor (30,12%) nasledované potrebnou prevenciou prírodných katastrof a realizácie opatrení na dopady zmeny klímy (24,5%). „Iné“ uvádza napríklad konkrétne vyčistenie koryta Iľiašovského potoka spolu s jeho prítokmi a realizáciu protipovodňových opatrení.

Oblasť 3: Sociálne služby a sociálna inklúzia

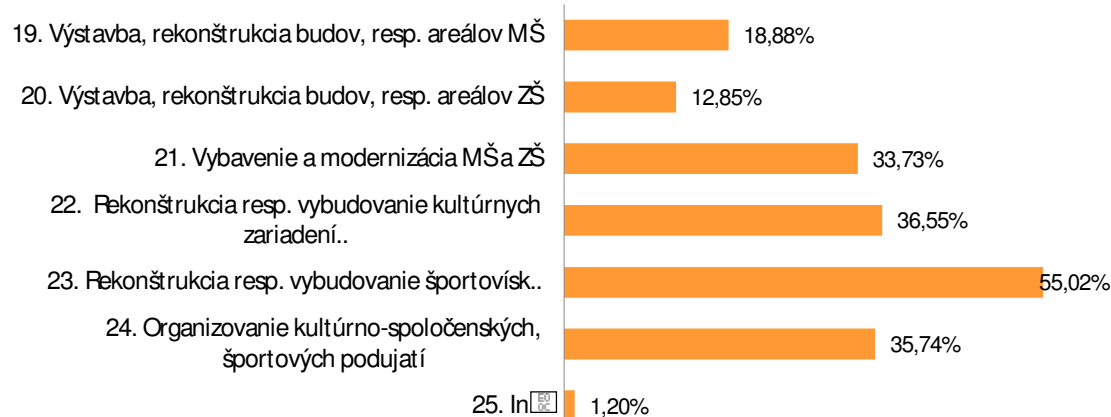
V oblasti sociálnych služieb je ako absolútna priorita vnímané posilnenie terénnych a ambulantných foriem sociálnych služieb pre rôzne skupiny obyvateľstva (80,32%). Viac ako polovica respondentov považuje za dôležité venovať pozornosť aj dodržiavaniu verejného poriadku (53,01%) a viac ako tretina aj rekonštrukcii či dobudovaniu nových zariadení sociálnych služieb (34,14%). Odpovede uvádzané v kategórii „Iné“ je možné zaradiť pod posilnenie terénnych a ambulantných sociálnych služieb alebo pod sociálne zariadenia (v poradí 1. a 3. zvolená priorita), s výnimkou návrhu na zrušenie komunitného centra v jednej z obcí.

Oblasť 4: Školstvo, vzdelávanie a voľný čas

Výstavbe, rekonštrukcii budov, resp. areálov materských a základných škôl je respondentmi prieskumu prikladaná nižšia pozornosť v porovnaní so zariadeniami a podujatiami pre trávenie voľného času. Top prioritou je rekonštrukcia, resp. vybudovanie športovísk (55,02%), nasledovaná kultúrnymi zariadeniami (36,55%) a organizovaním kultúrno-spoločenských, športových podujatí (35,74%). Respondenti uviedli aj nasledovné odpovede v rámci „Iné“:

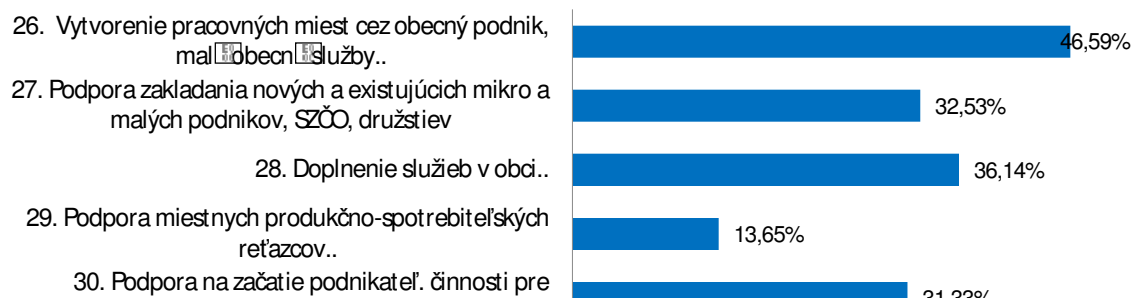
Oblasť 4: Školstvo, vzdelávanie a voľný čas

Oblasť 5: Podpora zvyšovania zamestnanosti

Ako hlavné možnosti v rámci podpory zvyšovania zamestnanosti radia respondenti prieskumu predovšetkým vytvorenie pracovných miest cez obecný podnik, malé obecné služby (sociálny podnik; 46,59%); ďalej doplnenie služieb v obci (36,14%); a takmer na rovnakej úrovni podporu zakladania nových a podporu existujúcich mikro a malých podnikov, SZČO a družstiev (32,53%) a podporu na začatie podnikania pre mladých poľnohospodárov a malých poľnohospodárskych podnikov (31,33%). Najmenšia časť respondentov vidí potenciál pre zvyšovanie zamestnanosti v podpore miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, a tým aj v rozvoji miestnej ekonomiky.

Oblasť 5: Podpora zvyšovania zamestnanosti

Oblasť 6: Podpora rozvoja poľnohospodárstva

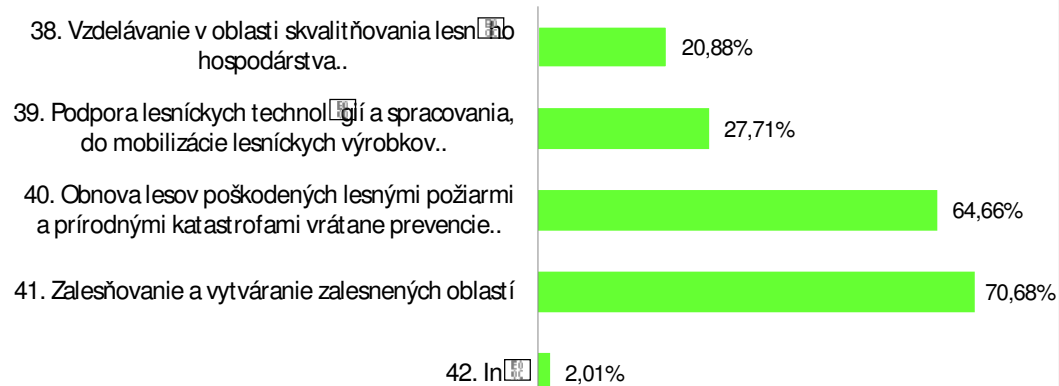
Ekologizácia poľnohospodárstva a revitalizácia poľnohospodárskej krajiny je s 61,85% hlavnou prioritou v tejto oblasti. Podľa 44,58% opýtaných by mali smerovať aj investície do produkcie a uvádzania na trh nových výrobkov. Nasledované by mali byť vzdelávaním pre skvalitňovanie poľnohospodárstva, zlepšovaním zručností, zvyšovaním informovanosti a výmenou skúseností (36,14%) a investíciami do prevencie a riešenia následkov dopadov zmeny klímy na poľnohospodárstvo (33,73%).

Oblasť 7: Lesy a podpora rozvoja lesného hospodárstva

Dve hlavné priority podľa prieskumu predstavuje zalesňovanie a vytváranie zalesnených oblastí (70,68%) a obnova lesov zasiahnutých požiarmi a prírodnými katastrofami a prevencia ich poškodeniu (64,66%). Medzi „Iné“ priority bolo zaradené aj zlepšenie ochrany lesov, ich čistenia ako aj činnosti a kontroly urbárskych spoločenstiev.

Oblasť 7: Lesy a podpora rozvoja lesného hospodárstva

Oblasť 8: Rozvoj cestovného ruchu

V oblasti cestovného ruchu boli respondentmi na veľmi blízkej úrovni identifikované tri priority: budovanie trás (48,59%), rekonštrukcia, resp. budovanie rekreačných zón (47,79%) a dobudovanie infraštruktúry cestovného ruchu (41,37%).

Oblasť 8: Rozvoj cestovného ruchu

- rekonštrukcia, dobudovanie kanalizácií (viac ako 2/3 opýtaných);
- obnova lesov (viac ako 64%);

3.3 SWOT analýza

Tab. 33: SWOT analýza

Oblasť	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Ekonomická	<ul style="list-style-type: none"> Pomerne rozsiahla plocha územia je využiteľná pre poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a iné odvetvia spojené s udržateľným využívaním krajiny Vysoký potenciál pre rozvoj turizmu a vidieckej turistiky (napr. NP Slovenský raj, Gotická cesta a pod.) Silná tradícia v remeselnej výrobe Dve silné poľnohospodárske družstvá Záujem začínajúcich, ale aj existujúcich podnikateľov o zvýšenie a skvalitnenie ich vedomostí Záujem zakladať nové podnikanie, prípadne rozvíjať existujúce, hlavne medzi mladými Pomerne veľkú skupinu nezamestnaných tvoria v súčasnosti mladí ľudia, mnohí z nich kvalifikovaní Prevaha domácich podnikov a priaznivý trend každoročného nárastu ich počtu 	<ul style="list-style-type: none"> Zastarané technológie vo výrobe, v poľnohospodárstve, lesníctve a v ďalších sektoroch Nedostatok informácií, vedomostí a zručností podnikateľov napr. v inováciách, v národných a medzinárodných sieťach, marketingu a pod. Nevytvorené dodávateľsko-odberateľské reťazce v území Nedostatok lokálnych trhov Nízka konkurencieschopnosť podnikateľov v území Nízka úroveň akvizičných činností podnikateľov v území Každoročne klesajúci počet živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov Veľmi nízka rentabilita pôd (prevažujú nerentabilné pôdy s nízkou a strednou bonitou) Zanedbané strediská cestovného ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> Spracovávanie druhotných prírodných zdrojov (napr. na území vytťaženej drevnej hmoty, dopestovaných poľnohospodárskych plodín a živočíšnych produktov a pod.) Regionálna politika Košického samosprávneho kraja orientovaná na podporu lokálnej ekonomiky a trhov Možnosť vyššieho odbytu výrobkov vyprodukovaných v území Miloj Spiš v meste Spišská Nová Ves Spoločné, resp. koordinované aktivity podnikateľov s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť produktov a služieb, zisk, resp. ušetriť náklady Intenzívnejší rozvoj cestovného ruchu v území (tak z hľadiska lokálneho a regionálneho ako aj národného a medzinárodného) Vytvorenie pracovných miest cez obecný/sociálny podnik (v súčasnosti sa v území nenachádza ani jeden) Vysoký prírodný potenciál územia MAS Existencia Národného parku Slovenský raj Možnosť využitia mimoprodukčných funkcií lesa 	<ul style="list-style-type: none"> Zadlženosť obecných samospráv Obmedzenie niektorých druhov podnikania v časti Miloj Spiš – Národný park Slovenský raj Nedostatok investícií na podporu lokálneho podnikania Politika štátu v oblasti odvodového, daňového a administratívneho zaťaženia fyzických osôb - podnikateľov Politika štátu v oblasti podpory podnikania – týkajúca sa predovšetkým živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov Reštriktívna fiškálna politika štátu Nárast cien a energií Zadlženosť samospráv

			<ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj informačno-komunikačných technológií • Nevyužitý potenciál pre cyklodopravu, cykloturistiku a pešiu turistiku 	
Sociálna	<ul style="list-style-type: none"> • Veľké možnosti nových riešení ekologicky priateľskej formy dopravy pre zvýšenie vnútroregionálnej mobility • Silná regionálna identita obyvateľov územia • Ochota a pripravenosť spolupracovať • Vysoký potenciál územia využiteľný pre rekreáciu, aktívne trávenie voľného času, ale aj pre kultúru • Pomerne veľké množstvo školských, kultúrnych a športových zariadenia v území • Zariadenia vo vlastníctve obcí 	<ul style="list-style-type: none"> • Veľa ľudí odchádza za zamestnaním mimo územia Miloj Spiš • Vysoká nezamestnanosť v skupine sociálne znevýhodnených obyvateľov bez vzdelania, resp. so základným vzdelaním • Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva pod úrovňou priemeru SR – s výnimkou obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním • Nízka dostupnosť, dopravná bezpečnosť a nekvalitná dopravná vybavenosť územia • Veľmi zlý stav miestnych komunikácií, chodníkov a dopravného vybavenia v území • Nízka prepravná rýchlosť, pomerne zastaraný vozňový park i nevyhovujúca úroveň železničných staníc v niektorých mestách a obciach • Nedostatok kapacít v materských školách hlavne v súvislosti s reprodukčným správaním sa rómskej populácie 	<ul style="list-style-type: none"> • Spoločný manažmentu územia a rozvoj spoločných nadobecných aktivít a projektov • Práca s rómskou komunitou – vrátane napr. integrácie žiakov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu, rozvoj komunitných centier, hygienických centier a služieb komplexnej starostlivosti • Prostredníctvom MAS zvýšiť sociálnu kohéziu obyvateľov MAS regiónu vedúcu k silnejšiemu pocitu spolupatričnosti a zapájaniu sa do verejného života. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoká štrukturálna nezamestnanosť • Rozpad viacgeneračných rodín v dôsledku migrácie mladých za prácou vedie k odkázanosti starších obyvateľov na sociálne služby obce • Starnutie populácie • Narušené spolunažívanie rómskeho a nerómskeho obyvateľstva vedúceho k procesom segregácie

		<ul style="list-style-type: none"> • Zastaraný a nevyhovujúci stav a vybavenie základných a materských škôl • Vyššia koncentrácia obyvateľov rómskej národnosti a vysoký podiel sociálne neprispôsobivej rómskej populácie zvyšujúce kriminalitu v území • Nedostatočne rozvinuté komunitné činnosti s dôrazom na rómsku populáciu (chýbajú komunitné centrá, hygienické centrá, terénni sociálni pracovníci a pod.) • Chýbajúce, resp. nedostatočné sociálne služby pre vysoké percento ľudí • Nedostatok sociálnej infraštruktúry pre starostlivosť o seniorov, najmä terénne a ambulantné služby (denné centrá, zariadenia pre seniorov a pod.) • Zastaraná infraštruktúra pre kultúrne a športové využitie obyvateľstva 		
Environmentálna	<ul style="list-style-type: none"> • Relatívne dobré pokrytie verejnými vodovodmi s dodávkou zdravotne vyhovujúcej vody (s výnimkou 2 obcí a 3 obcí s čiastočným pokrytím) • Vo všeobecnosti málo znečistené zložky životného prostredia • Existencia vysokého podielu chránených území • Výskyt biotopov európskeho významu a chránených druhov • Záujem ľudí a podnikateľov o prechod na získavanie energie 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatočné obhospodarovanie trvalých trávnych porastov vedúce k sukcesným zmenám v spoločenstvách • Zastaranosť a vysoká energetická náročnosť zariadení pre poskytovanie verejných služieb/občianskej vybavenosti a nízke využívanie OZE v území • Nízke uvedomenie si hrozieb spojených so zmenou klímy a nedostatok preventívnych aktivít na adaptáciu na zmeny klímy 	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciál pre využívanie OZE z miestnych zdrojov • Prebiehajúca zonácia územia NP Slovenský raj • Ekologizácia poľnohospodárstva a revitalizácia poľnohospodárskej krajiny • Zalesňovanie a vytváranie zalesnených oblastí • Budovanie environmentálneho povedomia 	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšenie intenzity a častosti extrémov počasia ako následok zmeny klímy (predovšetkým príválové zrážky, úbytok snehovej pokrývky, snehové kalamity, horúčavy, veterné smršte) a ich socio-ekonomické dôsledky • Zvýšenie intenzity a častosti extrémov počasia ako následok zmeny klímy, prinášajúce poškodenie zdravia zraniteľných skupín a škody na majetku

	z obnoviteľných zdrojov a na znižovanie energetických výdavkov	<ul style="list-style-type: none"> • Monokultúry drevín , stúpajúci podiel holín a mladých lesov, miznúce staré lesy • Nelegálny výrub lesov • Úbytok a znehodnocovanie lúk, pasienkov a trvalých trávnych porastov • Nedobudované a chýbajúce ČOV a verejná kanalizačná sieť 		<ul style="list-style-type: none"> • Častý výskyt lesných (najmä v krasových oblastiach) a lúčnych požiarov • Pomerne malé množstvá podzemnej vody (najmä vo východnej časti územia)
--	---	---	--	--

3.4 Identifikácia potrieb

Identifikácia potrieb, ktorá je podkladom pre vytýčenie Stratégie rozvoja územia MAS Miloj Spiš 2025, bola od začiatku zameraná nielen na existujúce problémy v území (najmä slabé stránky SWOT), ale tiež na relevantné príležitosti a ohrozenia, ktoré prichádzajú zvonka, ale majú dopad na územie.

Ako podklad pre identifikáciu a prioritizáciu potrieb slúžila:

- analýza stavu a využívania miestnych ľudských, materiálnych a prírodných zdrojov,
- poznatky z veľkého množstva priamych stretnutí (vo focus skupinách alebo jednotlivo) so zástupcami miestnej verejnej správy a podnikateľmi v príprave Stratégie Miloj Spiš 2025,
- cielený primárny prieskum medzi verejnosťou z celého predmetného regiónu,
- SWOT analýza, do ktorej boli inkorporované aj expertné názory sektorových a procesných špecialistov z regiónu či mimo neho.

Hlavné problémy, ktoré sú spoločné pre celé územie Miloj Spiš sú:

V ekonomickej oblasti:

- Nezamestnanosť a nedostatok pracovných príležitostí
- Nízka konkurencieschopnosť produktov a služieb

V sociálnej oblasti:

- Nízka atraktivita obcí pre život, ako aj pre návštevníka s chýbajúcou dopravnou a technickou infraštruktúrou s nedostatkom zelene a atraktívnych verejných priestranstiev
- Zastaralá a energeticky náročná občianska infraštruktúra

V environmentálnej oblasti:

- Deteriorizácia krajiny intenzívnym hospodárskym využívaním
- Ohrozovanie územia dopadmi zmeny klímy

- množstvo ľudí, ktorí budú mať z vyriešeného problému osoh
- územný rozsah, ktorého sa riešenia problému dotýka

Kritériá naliehavosti:

- havarijný stav
- tlak odborníkov a verejnosti na riešenie problému
- lehoty vyplývajúce zo zákonov
- reálnosť riešenia v danom čase a za daných možností získavania zdrojov na realizáciu riešení problémov (splnenia cieľov)

Cez horeuvedený proces bola identifikovaná ako kľúčová potreba **zaoberať sa pomerne nízkou dynamikou rozvoja územia MAS, jeho konkurencieschopnosťou, vrátane konkurencieschopnosti podnikateľov v jej území a súčasne zlepšovať prostredie pre život obyvateľov územia MAS Miloj Spiš. V neposlednej miere sa javí potreba, ako prierezovej témy, zvyšovania regionálnej identity a zlepšenie spolupráce tak v rámci daného územia (medzi samosprávami či podnikateľmi navzájom, ale aj vo vnútri týchto sektorov), ale aj navonok s inými MAS, s mestom Spišská Nová Ves a ďalšími subjektmi mimo územia MAS.**

Ako prvá prioritná oblasť bola identifikovaná oblasť zvyšovania zamestnanosti (riešenia nezamestnanosti) cez tvorbu pracovných miest v regióne MAS a to na základe princípov lokálnej ekonomiky, teda prednostné využívania vlastných zdrojov, miestneho predaja produktov a služieb, resp. predaja v blízkom meste Spišská Nová Ves. Za účelom udržania, resp. prilákania ľudí a podnikateľov do regiónu MAS Miloj Spiš bola identifikovaná druhá prioritná oblasť - zlepšovanie podmienok na život obyvateľov v regióne.

V prvej prioritnej oblasti - získavanie nových a udržanie existujúcich pracovných miest bola identifikovaná potreba **budovania kapacít** (vedomostí a poznatkov) hlavne podnikateľov napr. v oblasti inovácií, tvorby podnikateľských klastrov, využívania IKT, získavania zdrojov, a pod. Súčasne bola identifikovaná potreba **výššej podpory podnikateľov pri založení nových**

vytvárania spoločných produktov, spoločné hľadanie odbyísk či vytváranie miestnych trhov. Okrem získavania pracovných miest v produkčných činnostiach bola zdôraznená potreba zaoberať sa tzv. win-win riešeniami, teda získavať pracovné miesta aj rozširovaním rôznych služieb, ktoré sú v regióne žiadané a súčasne poskytujú nové pracovné miesta (napr. sociálne služby, rozširovanie kapacít predškolských zariadení, komunitné služby a pod.)

V rámci skvalitnenia podmienok pre lepšiu kvalitu života v regióne ako nástroja na zachovanie či zvýšenie počtu obyvateľov v obciach regiónu, a tiež na udržanie kvalifikovanej pracovnej sily sa ukázala ako prioritná potreba **zvýšenia atraktivity územia**, cez zvýšenie kvality služieb, objektov občianskeho vybavenia a potrebnej infraštruktúry. Pre zvyšovanie kvality života je nie nepodstatná potreba **zachovať kvalitu krajiny a udržateľne využívať jej potenciál**.

Uvedomujúc si hrozbu dôsledkov zmeny klímy na územie MAS Miloj Spiš ukazuje sa ako dôležitá potreba proaktívne (preventívne) reagovať na jej nepriaznivé dopady vo všetkých činnostiach a procesoch v území. Vzhľadom k tomu, že v území MAS je Národný park Slovenský raj a viacero ďalších chránených území, ktoré sú nielen prírodným a historickým dedičstvom, ale aj zdrojom príjmov pre miestnu komunitu, v príprave procesu stratégie bola zdôrazňovaná potreba ich ochrany.

Pri identifikácii potrieb bola zdôraznená ich pravidelná aktualizácia počas chodu MAS, súvisiaca s novými informáciami či skutočnosťami.

4 Stratégia rozvoja spišského vidieka Miloj Spiš 2025

Napriek tomu, že existujú základné metodické postupy na vypracovanie strategického rozvojového dokumentu, tento strategický rámec/stratégia je spracovaná v súlade s predpísanou metodikou (v rámci Výzvy 21/PRV/2017) a obsahuje určené časti doplnené o **Politiku rozvoja** vymedzeného územia spišského vidieka v gravitačnej, či spádovej oblasti mesta Spišská Nová Ves ležiaceho na Rozvojovej osi 3 Poprad – Spišská Nová Ves – Krompachy – Košice v súlade s Územným plánom VÚC Košického kraja.

Vízia a stratégia rozvoja vidieka Miloj Spiš, územia, ktoré zaberá väčšiu časť územia okresu Spišská Nová Ves, je na základe analýzy a identifikácie potrieb, postavená na dvoch pilieroch a to:

- pilier/priorita: **PRÁCA** v území s viac ako 15% nezamestnanosťou a vysokým % obyvateľstva zo znevýhodneného sociálneho prostredia a MRK,
- pilier/priorita: **PROSTREDIE** jak sídel a ich intravilánov, tak vonkajšieho prostredia a krajiny.

Vízia a strategický cieľ (kap. 4.1 a 4.2) budú napĺňané prostredníctvom realizácie 4 špecifických cieľov a spolu 8mymi opatreniami a aktivitami (Akčný plán):

Špecifické ciele v priorite 1: Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš:

1.1 Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš

1.2 Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Špecifické ciele v priorite 2: **Prostredie** - pre život vo vidieckych sídlach a **ochrana a tvorba** krajiny v území Miloj Spiš:

2.1 Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš

2.2 Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Miloj Spiš

4.1 Vízia územia Milož Spiš 2025 (2027)

Vízia Milož Spiš je formulovaná ako ambiciózny, ale realistický a dosiahnuteľný stav, čím je motivujúca pre všetkých, ktorí budú prispievať k jej naplneniu. Horizontom pre široké spoločenské vyhodnotenie obyvateľmi územia Milož Spiš je rok **2025 (2027)**.

Spišský vidiek v okolí a v kohézii s mestom Spišská Nová Ves je
v roku 2025 (2027) miestom na Zemi, ktoré

- ❖ je životaschopné, s prosperujúcimi subjektmi prinášajúcimi nové ekonomické impulzy a pracovné príležitosti na princípoch rozvoja lokálnej ekonomiky,
- ❖ *prosperuje* z činnosti zručných a vzdelaných ľudí, malých a stredných podnikateľov pôsobiach hlavne v *oblasti* poľnohospodárstva, lesníctva, cestovného ruchu, remesiel,
- ❖ poskytuje vysokokvalitné verejné služby, ako aj ekosystémové a estetické služby nie len pre svoje územie, ale aj pre mesto Spišská Nová Ves a širší región Spiša,
- ❖ má rozvinutú infraštruktúru pre zdravý a kvalitný život obyvateľov, ako aj pre podnikateľské aktivity na svojom území,
- ❖ je vždy a najmä Národnému parku Slovenský raj dostupnou a vyhľadávanou turistickou destináciou,
- ❖ svoje pestré prírodné bohatstvo a zdroje, rozmanitú krajinu a kultúrne a historické pamiatky udržiava, obnovuje a chráni,
- ❖ má funkčné partnerstvo aktérov integrovaného *rozvoja* územia postavené na silnej identite a spolupráci, berúc do úvahy záujmy všetkých obcí a ich obyvateľov, hospodárov, správcov územia a organizácií podnikateľskej a *neziskovej* sféry,

Obsah vízie je zostavený na základe odborných poznatkov, názorov a skúseností zástupcov rôznych organizácií, inštitúcií, podnikateľov pôsobiacich v území vypovedaných a prezentovaných na organizovaných komunikačných aktivitách, pracovných stretnutiach, berúc do úvahy bariéry vyplývajúce z analýzy. Pre tvorbu Vízie Miloj Spiš 2025 (2027) boli inšpiráciou vízia Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020, vízie rozvoja niektorých obcí 2014 – 2020 vo vymedzenom území spišského vidieka, ako aj vízia mesta Spišská Nová Ves 2025 (z dôvodu rozvojových väzieb vidieka a mesta) a to nie len z dôvodu, že sa viažu na rovnaké územie, ale aj na rovnaké časové obdobie.

4.2 Priority a ciele rozvoja vidieka Miloj Spiš 2025

Proces zmeny spúšťajú hlavne 2 faktory a to sú príležitosti a potenciál, ktoré je možné využiť a problémy, ktoré je potrebné riešiť. Oba (príležitosti i problémy) sú výzvami pre rozvoj územia spišského vidieka Miloj Spiš a sú súčasťou definovania **cieľov rozvoja územia**.

Naplnenie vízie je vyjadrené (v súlade so štruktúrou stratégie podľa metodiky):

- jedným (1) strategickým cieľom,
- štyrmi (4) vzájomne súvisiacimi špecifickými cieľmi v dvoch prioritných oblastiach,
- ich zameranie je premietnuté do 8mych opatrení; každé opatrenie je v stratégii charakterizované skupinami činností, na ktoré bude dané opatrenie zamerané a ktoré bližšie špecifikuje Akčný plán (A a B) na základe nožnej alokácie zdrojov.

Strategickým cieľom je:

**ZVÝŠIŤ DO ROKU 2025 DYNAMIKU ROZVOJA, KONKURENCIESCHOPNOSŤ
A SÚDRŽNOSŤ VIDIECKEHO ÚZEMIA OKRESU SPIŠSKÁ NOVÁ VES
OBKLOPUJÚCEHO MESTO SPIŠSKÁ NOVÁ VES.**

Stratégia rozvoja vidieka Miloj Spiš 2025 je dizajnová ako komplexná rozvojová stratégia

pravidlá so špecifickým zameraním a s konkrétnou väzbou na plnenie opatrení PRV 2014 – 2020 a cieľov IROP 2014 – 2020 na národnej úrovni z úrovne vidieckych regiónov, má charakter implementačného dokumentu najmä týchto dvoch programov EÚ.

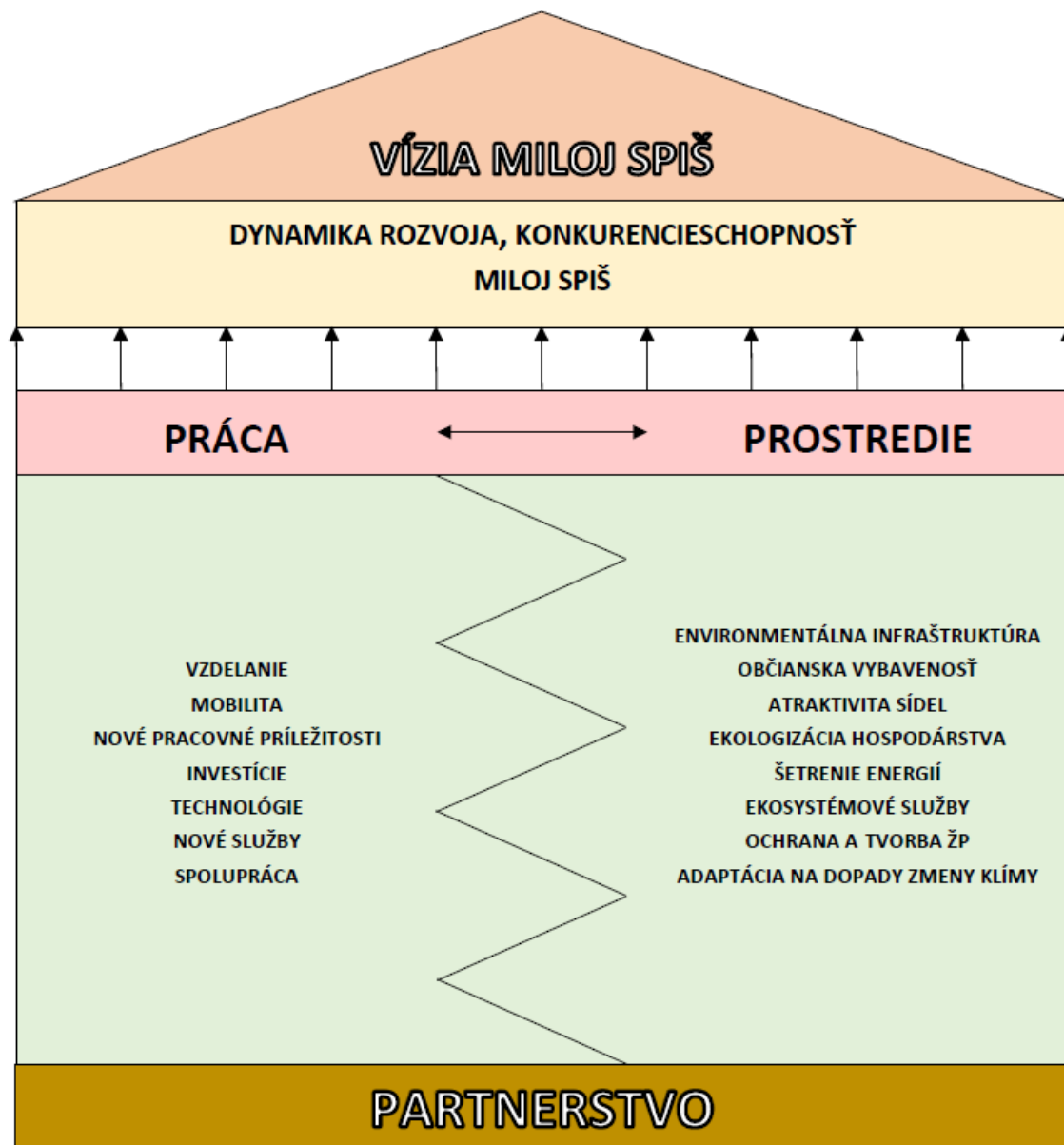
Stratégia Miloj Spiš 2025 v jej strategickej časti/ v definovanej vízii, stratégii a politike je koncipovaná širšie, v opatreniach a aktivitách reaguje viac na možnosti PRV a IROP.

Celá **štruktúra stratégie** je jednoduchá, trojstupňová (vízia → ciele rozvoja vidieka → opatrenia) a logická, čitateľná s ľahkou a rýchlou orientáciou:

Cieľ	<p>Cieľ/ciele pre danú prioritu/rozvojový piliér, ktorý definuje, akú zmenu chceme splnením cieľa dosiahnuť.</p> <p><u>Kritériami pre definovanie cieľov boli:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ realistický výhľad na dosiahnutie pozitívnej zmeny v pilieroch/prioritách rozvoja vidieka Miloj Spiš, ▪ možnosť priamej, či nepriamej intervencie (podpory) zo strany MAS Miloj Spiš, o.z. a jej členov (verejného, podnikateľského a občianskeho sektora), ▪ existujúci ľudský, inštitucionálny, kultúrny a prírodný potenciál vo vymedzenom území, ▪ vonkajšie ekonomické, sociálne a environmentálne trendy, ▪ väzba na rozvojové zámery mesta Spišská Nová Ves.
Indikátory	Pre meranie splnenia cieľa/výsledku.
Opatrenia	<p>Súbor činností a aktivít, ktorých realizáciou budú vyriešené hlavné problémy a využité príležitosti – naplnené výzvy rozvoja územia.</p> <p>Sú zoskupené v akčnom pláne (delenom na dve etapy A a B podľa predpísanej a nožnej finančnej alokácie PRV a IROP 2014 – 2020).</p>
Aktivity	Navrhované aktivity alebo projekty pre splnenie opatrenia a v konečnom dôsledku pre splnenie cieľa, ktoré je potrebné

Stratégia Miloj Spiš 2025 je vo svojej štruktúre a vnútornej logike graficky znázornená ako dom – domov Miloj Spiš:

Obr. 10: Stratégia Miloj Spiš 2025

Stratégia Miloj Spiš 2025 je obsahom, v nadväznosti na identifikáciu potrieb, koncipovaná vo svojej vnútornej logike nasledovne:

PRIORITA 1: PRÁCA – ROZVOJ LOKÁLNEJ EKONOMIKY V ÚZEMÍ MILOJ SPIŠ

Špecifický cieľ 1.1: Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš

Indikátory výsledku:

- nižšie percento nezamestnanosti
- počet založených nových podnikov
- počet nových pracovných *miest* v podnikaní
- počet nových pracovných miest vo verejných službách
- počet nových investorov a výška investícií

Opatrenie 1.1.1: Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín s cieľom skvalitnenia vedomostí a zručností ľudí pôsobiacich v hlavných hospodárskych odvetviach predmetného územia – v poľnohospodárstve a potravinárstve, v lesníctve, v cestovnom ruchu, v službách a remeslách

Činnosti zamerané na:

- Zvýšenie vedomostí a zručností *povedomia* a odborné vzdelávanie všetkých záujmových skupín
- Zvýšenie informovanosti a príprava a *realizácia* demonštračných aktivít, zážitkové učenie
- Výmenné pobyty a študijné cesty, výmena informácií

Opatrenie 1.1.2: Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš

Činnosti zamerané na:

- Zvýšenie mobility za prácou *medzi obcami MAS* najmä cyklocestami a posilnením verejnej dopravy.
- Diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby a podporu rozvoja nepoľnohospodárskych činností najmä do oblasti rozvoja turizmu/vidieckej turistiky/agroturizmu s dôrazom na územie NP Slovenský raj.
- Investície do poľnohospodárskeho, lesného a ďalšieho lokálneho podnikania (hospodárske objekty, podpora rybného hospodárstva, *agroturizmus a ekologické farmy, spracovávanie biomasy*).
- *Vybudovanie a rozšírenie nových sociálnych služieb*, najmä posilnenie a vznik nových terénnych a ambulantných sociálnych služieb.
- Rozšírenie a posilnenie komunitných činností.
- Udržanie a rozšírenie kapacít materských škôl najmä rekonštrukciou objektov.

Špecifický cieľ 1.2:

Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Indikátory výsledku:

- počet spoločných plánov (v oblasti hospodárenia)
- počet nových výrobkov na trhu
- počet nových služieb na trhu
- vytvorenie funkčného spoločného miestneho trhu
- počet spoločných projektov v rámci MAS
- počet spoločných projektov s mestom Spišská Nová Ves
- definované funkčné územie mesta Spišská Nová Ves so špecifikovanými väzbami na okolitý vidiek

Opatrenie 1.2.1:

Inovácie v podnikaní – nové a inovované produkty a služby

Činnosti zamerané na:

- Vývoj nových výrobkov, postupov, procesov a technológií

Opatrenie 1.2.2:

Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň

Činnosti zamerané na:

- Zvyšovanie povedomia a vedomostí všetkých záujmových skupín.
- Posilnenie spoločného manažmentu územia a vytvorenie mechanizmu a princípov dobrého spravovania rozvoja územia Miloj Spiš, ako aj na spoločné riadenie rizík v území.
- Spoločné pilotné rozvojové projekty.
- Spoločný marketing miestnych produktov a služieb, a akvizičnú činnosť.
- Prepojenie realizácie Stratégie CLLD MAS Miloj Spiš 2017 – 2023 (2025) a Rozvojového plánu mesta Spišská Nová Ves 2011 – 2020 (2025) na základe memoranda o spolupráci (viď nepovinná príloha stratégie MAS Miloj Spiš).

PRIORITA 2: PROSTREDIE PRE ŽIVOT VO VIDIECKYCH SÍDLACH ÚZEMIA A TVORBA KRAJINY V ÚZEMÍ MILOJ SPIŠ

Špecifický cieľ 2.1:

Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš

Indikátory výsledku:

- Počet km rekonštruovaných / novopostavených ciest/ chodníkov/ mostov,
- Počet nových parkovacích miest
- Znížená energetická náročnosť verejného osvetlenia
- Znížená energetická náročnosť budov občianskeho vybavenia
- Výška investícií do rekonštrukcie kultúrnej infraštruktúry
- Výška investícií do rekonštrukcie športovej infraštruktúry
- Počet rekonštruovaných kultúrnych domov

Opatrenie 2.1.1:

Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel

Činnosti zamerané na:

- Rekonštrukciu miestnych komunikácií, prístupových komunikácií (streďiská CR, chatové osady) a rekonštrukciu a dobudovanie chodníkov, opravu mostov a lávok.
- Budovanie parkovacích miest.
- Rekonštrukcie, dobudovanie, rozšírenie environmentálnej infraštruktúry.
- Rekonštrukciu verejného osvetlenia.
- Tvorbu a revitalizáciu verejnej zelene a budovanie a revitalizácia parkov, čistota, prvky drobnej architektúry, oddychové funkčné plochy, orientačné a informačné systémy.
- Skvalitnenie prostredia rómskych obydľí (čistota, úprava osád).
- Dobudovanie a zveľadenie streďísk cestovného ruchu, chatových streďísk a osád - budovanie malej infraštruktúry, zelene, drobnej architektúry, informačné systémy, čistoty).

Opatrenie 2.1.2:

Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia

Činnosti zamerané na:

- Budovanie a rekonštrukciu rekreačných zón a športovísk (multifunkčné ihriská, out-door pohybové zóny, rekonštrukcia futbalových a iných ihrísk vrátane tribún a šatní).
- Rekonštrukciu kultúrnych domov, kultúrne aktivity a podpora kultúrnych telies, využívanie rekonštrukciu historických objektov a zriaďovanie miestnych muzeálnych expozícií....
- Technickú podporu a zázemie pre rozvoj turizmu a služieb, najmä vidieckeho turizmu, kultúrneho (gotika Spiša, baníctvo na Spiši) a športového turizmu (rozvoj turistiky, cykloturistiky vrátane vybavenia, bežeckého lyžovania...).
- Zatepl'ovanie budov v majetku obcí (školy, škôlky, kultúrne domy, budovy úradov); výmeny

- Zriadenie komunitných centier vybudovaním, či rekonštrukciou objektov, vrátane ich *vybavenia*.
- Rekonštrukciu a zatepl'ovanie školských objektov (ZŠ) a modernizáciu vybavenia škôl.
- Zavádzanie elektronických služieb, posilnenie internetu a moderné internetové riešenia (samospráva, cestovný ruch).
- Budovanie kamerových systémov.
- Rekonštrukciu obecných rozhlasov.

Špecifický cieľ 2.2:

Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Mloj Spiš

Indikátory výsledku:

- Výška investícií do preventívnych opatrení k dopadom zmeny klímy na území *Mloj Spiš*
- Výška škody spôsobená zvláštnymi a mimoriadnymi udalosťami
- Počet obcí zapojených do systematického procesu adaptácie sa na zmenu klímy
- Počet projektov so zameraním na ochranu a tvorbu chránených častí prírody
- Plocha realizovaných prírodných prvkov v krajine podľa MUSE/RÚSES okresu *Sp.N.Ves*
- Zdravotný stav lesov (porovnanie podľa popisov LHP)
- Počet nových technických zariadení na zvýšenie ekologickej stability územia

Opatrenie 2.2.1:

Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof - krajiny i sídel.

Činnosti zamerané na:

- Vytvorenie strategických dokumentov na adaptáciu na zmenu klímy s cieľom znížiť citlivosť, zvýšiť adaptačnú kapacitu územia.
- *Implementovanie* do územných plánov obcí regulatívy podporujúce adaptáciu na nepriaznivé dopady klímy.
- Realizáciu opatrení znižujúcich riziká pochádzajúce z dopadov zmeny klímy a prírodných

Opatrenie 2.2.2:

Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia.

Činnosti zamerané na:

- Ochranu územia najmä národného parku Slovenský raj a viacerých chránených častí prírody nachádzajúcich sa v území Miloj Spiš.
- Údržbu a starostlivosť o chránené areály a parky, prírodné rezervácie, národné parky, náučné chodníky.
- Ekologizáciu poľnohospodárstva a tvorbu stabilnej poľnohospodárskej krajiny (revitalizácia polí Hornádskej kotliny.)
- Udržanie a obnovu lúk, pasienkov a trvalých trávnatých porastov.
- Revitalizáciu a ciele starostlivosť o významné krajinné prvky, biotopy, biocentrá v súlade s MÚSES.
- Zvyšovanie odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov, čistenie lesov a údržbu lesných ciest.
- Zalesňovanie a využívanie zalesnených oblastí (pestovanie rýchlorastúcich drevín).
- Obnovu lesov po požiaroch a prírodných katastrofách.
- *Obnovu* poľnohospodárskej pôdy a výrobného potenciálu po požiaroch a prírodných a iných katastrofách.

4.3 Politika rozvoja vidieka obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves

Politika rozvoja územia Miloj Spiš je vyjadrená súborom zásad správania a konania zodpovedných subjektov ako 7-moro zásad napĺňania vízie a cieľov rozvoja územia:

1. Vzhľadom k tomu, že spišský vidiek Miloj Spiš nie je štandardnou administratívnou

stratégiu a jej jednotlivé ciele realizovať, a tí, ktorí sú a budú príjemcovia plánovaných výstupov a výsledkov. Vzájomný rešpekt, duch spolupráce a partnerstvo sú kľúčovými princípmi pre rozvoj územia.

3. Spoločný strategický rámec musí byť podporený **spoločne dohodnutým inštitucionálnym rámcom** a spoločným lobovaním za spoločné záujmy.
4. **Rôzne rozvojové dokumenty v území** (PHSR, územné plány, sektorové koncepcie), ich ciele a opatrenia, **musia byť územne a vecne integrované** a navzájom zosúladené a previazané.
5. **Kľúčovými rozvojovými sektormi sú poľnohospodárstvo a potravinárstvo, lesníctvo**, na ktorý budú nadväzovať ďalšie sektory ako **vidiecky turizmus a cestovný ruch**, verejné služby, tradičné remeslá.
6. **Spolupráca má prinášať nové ekonomické impulzy** pre rozvoj územia, pre podporu vytvárania pracovných príležitostí, pre zvyšovanie zamestnanosti.
7. **Vtiahnutie podnikateľov, komunitných skupín obyvateľov, ako aj zákazníkov do dizajnovania rozvojového smerovania územia je kritické pre zvýšenie efektivity, účinnosti a transparentnosti verejných politík.**

4.4 Súhrn strategického rámca

Tab. 34: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia územia MAS Mилоj Spiš 2025 (2027)
<p>Spišský vidiek v okolí a v kohézii s mestom Spišská Nová Ves je v roku 2025 (2027) miestom na Zemi, ktoré</p> <ul style="list-style-type: none">❖ je životaschopné, s prosperujúcimi subjektmi prinášajúcimi nové ekonomické impulzy a pracovné príležitosti na princípoch rozvoja lokálnej ekonomiky,❖ <i>prosperuje</i> z činnosti zručných a vzdelaných ľudí, malých a stredných podnikateľov pôsobiacich hlavne v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, cestovného ruchu, remesiel,❖ <i>poskytuje</i> vysokokvalitné verejné služby, ako aj ekosystémové a estetické služby nie len pre svoje územie, ale aj pre mesto Spišská Nová Ves a širší región Spiša,❖ má rozvinutú infraštruktúru pre zdravý a kvalitný život obyvateľov, ako aj pre podnikateľské aktivity na svojom území,❖ je vďaka najmä Národnému parku Slovenský raj dostupnou a vyhľadávanou turistickou destináciou,❖ svoje pestré prírodné bohatstvo a zdroje, rozmanitú krajinu a kultúrne a historické pamiatky udržateľne využíva, obnovuje a chráni,❖ má funkčné partnerstvo aktérov integrovaného rozvoja územia postavené na silnej identite a spolupráci, berúc do úvahy záujmy všetkých obcí a ich obyvateľov, hospodárov, správcov územia a organizácií podnikateľskej a neziskovej sféry,❖ má zdravé vidiecke prostredie s rastúcim trendom počtu obyvateľov s trvalým pobytom.

Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Milož Spiš

Špecifický cieľ 1.1: Zvýšiť zamestnanosť v území Milož Spiš

Fokusová oblasť PRV: **6B** a 1A, 1B, 2A, 2B, 3A, 3B, 6A

Špecifický cieľ IROP: 5.1.1

<u>Opatrenia PRV:</u>	<u>Oprávnená aktivita IROP:</u>	<u>Iné:</u>
<ul style="list-style-type: none"> 1. Prenos znalostí a informačné akcie (1.2, 1.3) 4. Investície do hmotného majetku (4.1 – 4.3) 6. Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a činnosti (6.1 – 6.4) 8. Investície do rozvoja lesných oblastí (8.6) 7. Základné služby a obnova dedín (7.2, 7.5) 16. Spolupráca (16.1 – 16.7, 16.9) 19. Podpora miestneho rozvoja – LEADER (19.1 – 19.3) 	<p>1. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev cez:</p> <ul style="list-style-type: none"> obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb <p>2. Zakladanie miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností vrátane cieľového marketingu.</p> <p>3. Rozvoj základnej infraštruktúry: pre zvýšenie zamestnanosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> zlepšenie dopravnej dostupnosti územia, budovanie nových sociálnych a komunitných služieb a komunitných centier. rozšírenie kapacít MŠ 	<ul style="list-style-type: none"> OP Ľudské zdroje, najmä Prioritná os 1: Vzdelávanie Prioritná os 2: Zamestnanosť a Prioritná os 3: Integrácia MRK OP Efektívna samospráva, najmä ciele so zameraním na vzdelávanie v oblasti spravovania a riadenia, zvyšovania kompetencií zamestnancov

Špecifický cieľ 1.2: Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Fokusová oblasť PRV: **6B** a 2A, 2B, 3A, 6A, 6C

Špecifický cieľ IROP: 5.1.1

<ul style="list-style-type: none"> • 6.Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a činnosti (6.1 – 6.4) • 7. Základné služby a obnova dedín (7.3, 7.4) • 16.Spolupráca (16.1 - 16.7, 16.9) 		Zameranie na tvorbu produkty a služby CR a marketing a propagáciu
--	--	---

Priorita 2:

Prostredie pre život vo vidieckych sídlach a ochrana a tvorba krajiny v území Milož Spiš

Špecifický cieľ 2.1: Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Milož Spiš

Fokusova oblasť PRV: **6B** a 1A,6A

Špecifický cieľ IROP:5.1.2

<u>Opatrenia PRV:</u>	<u>Oprávnená aktivita IROP:</u>	<u>Iné:</u>
<ul style="list-style-type: none"> • 7. Základné služby a obnova dedín (7.1, 7.2, 7.4, 7.5,7.6) • • 16.Spolupráca (16.5, 16.7,16.9) 	<p>Rozvoj základnej infraštruktúry v obciach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malá dopravná infraštruktúra • Kvalita sociálnych a komunitných služieb • Dovybavenie škôl a Infraštruktúra vzdelávania 	<ul style="list-style-type: none"> • OP KŽP, najmä Prioritné osy 1,2,4: <p>Investičné priority so zameraním na vodné hospodárstvo, energetickú efektívnosť a dopady zmeny klímy</p>

Špecifický cieľ 2.2:

Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál

<ul style="list-style-type: none"> • 4. Investície do hmotného majetku (4.4) • 5. Obnova potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodenej prírodnými a inými katastrofami (5.1, 5.2) • 7. Základné služby a obnova dedín (7.6) • 8. Investície do rozvoja lesných oblastí (8.3 – 8.5) • 16. Spolupráca (16.5, 16.7) 	--	<ul style="list-style-type: none"> • OP KŽP Prioritné osy 1,2,3: - Investičné priority so zameraním na obnovu pôdy, biodiverzity, dopady zmeny klímy, predchádzanie prírodných katastrof
--	----	---

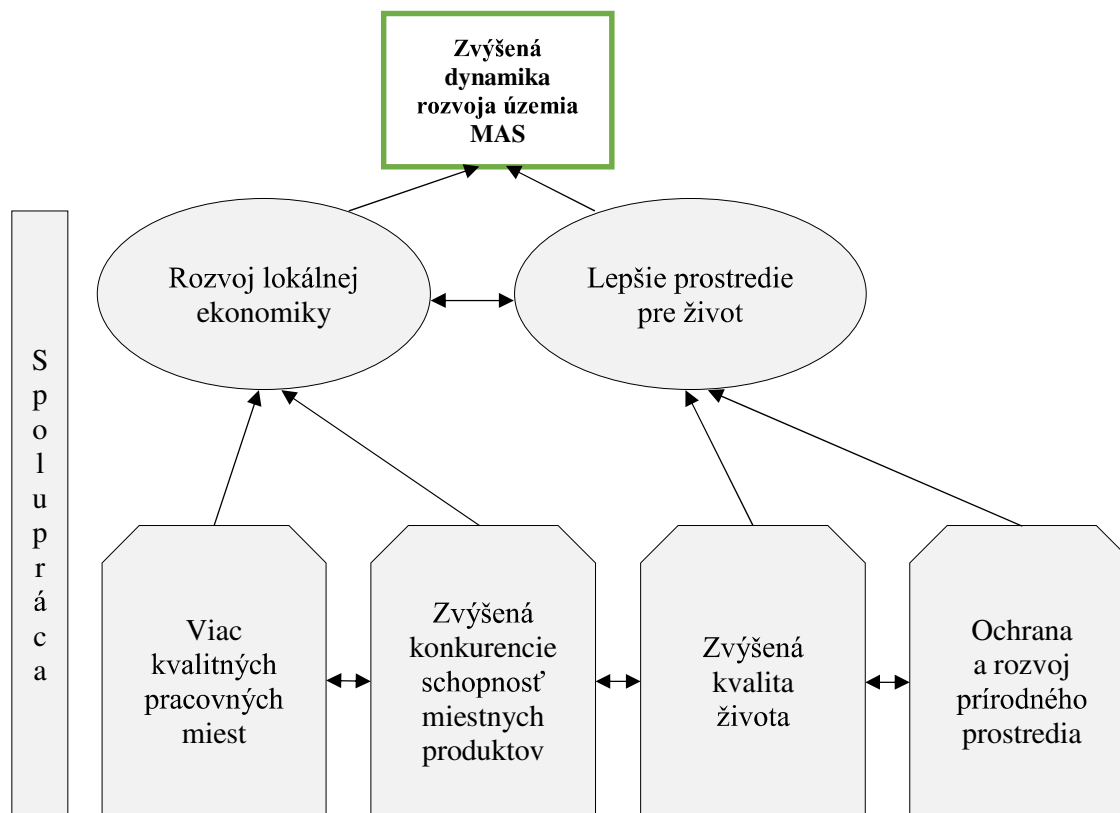
4.5. Integrované znaky stratégie CLLD

Integrovaný prístup v manažovaní rozvoja územia považuje MAS Miloj Spiš za účinný nástroj pre efektívnejšie investovanie finančných prostriedkov a súčasne pre dosahovanie vyššej kvality výstupov jej Stratégie. Účinnosť integrovaného prístupu je založená na zmysluplnej nadväznosti a synergických efektoch v obsahovej, územnej a inštitucionálnej rovine. Od tohto integrovaného prístupu sa očakávajú nielen multiplikačné efekty vo forme mobilizácie ďalších verejných a súkromných zdrojov, ale tiež prehĺbenie horizontálnej a vertikálnej spolupráce medzi samotnými podnikateľmi, subjektmi verejnej správy a neziskovým sektorom, ale tiež medzi jednotlivými sektormi navzájom.

Predovšetkým ide o integráciu identifikovaných potrieb, problémov, príležitostí a ohrození s nastavením cielenej, a tiež dosiahnutie synergie a doplnkovosti medzi jednotlivými prioritami a špecifickými cieľmi Stratégie.

- Na rozvoji lokálnej ekonomiky, cez vytváranie nových a udržanie existujúcich pracovných miest a zvýšenie konkurencieschopnosti miestnych produktov,
- Na vytváraní lepšieho prostredia pre život v území MAS, cez zvýšenú kvalitu života jej obyvateľov a cez ochranu a rozvoj prírodného prostredia.

Pre stotožnenie sa so Stratégiou a pre hladký priebeh jej implementácie je nevyhnutný aj tretí prierezový pilier a to je - Spolupráca a partnerstvá vo vnútri a navonok územia MAS Miloj Spiš.

Územná integrácia má tri základné prvky:

- previazanie aktivít v rozvoji územia MAS Miloj Spiš s okresným mestom Spišská Nová Ves,

Inštitucionálna integrácia je v Stratégii MAS Miloj Spiš založená na:

- preferovaní spoločných projektov viacerých podnikateľských subjektov s cieľom vytvorenia klastrov, ktoré budú inštitucionalizované počas, resp. po ukončení projektu,
- na posilňovaní zodpovednosti a výkonu združenia obcí mikroregiónu Miloj Spiš,
- na prepojení aktivít v regióne MAS na ďalšie podnikateľské alebo verejné subjekty mimo územia MAS.

Samotné spracovanie Stratégie MAS Miloj Spiš bolo participatívne a konsenzuálne tak, aby sa integrovali čo najviac verejné a súkromné záujmy a brali do úvahy environmentálna schopnosť územia uniesť plánované aktivity. Nástroje na rozhodovanie a manažment rozvoja územia (implementačný mechanizmus) boli nastavené tak, aby sa aktivity Stratégie MAS koncentrovali na obsahovú, územnú a inštitucionálnu integritu.

4.6. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Inovácie a inovačná schopnosť jednotlivých aktérov rozvoja je v súčasnosti považovaná za nevyhnutnú podmienku zvýšenia **konkurencieschopnosti samotného územia, ale aj jednotlivých sektorov v ňom.**

Pri tvorbe návrhu Stratégie rozvoja MAS Miloj Spiš si všetci zúčastnení uvedomovali, že v meniacom sa prostredí, či už z hľadiska náročnejších požiadaviek klientov (verejnej aj súkromnej sféry), alebo z hľadiska meniacich sa vnútorných a vonkajších podmienok sú inovácie prostriedkom, ako sa s týmito zmenami vyrovnat'.

Stratégia predpokladá (a tak je postavený aj jej obsah a výberové kritéria pre projekty), že naplnenie jej strategického cieľa teda „Zvýšiť do roku 2023 dynamiku rozvoja, konkurencieschopnosť a súdržnosť vidieckeho územia obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves“ musí byť naplnené s pomocou inovácií v:

- Podnikateľskej infraštruktúre (technologické inovácie vo výrobe, nové produkty, previazanie tvorby inovácií na vedecko-výskumné inštitúcie, spoločné plány, horizontálna vertikálna spolupráca medzi aktérmi dodávateľského reťazca, tematické

- Infraštruktúre voľného času (napr. tematické cesty, rekreačné zóny, nové inovované produkty cestovného ruchu, agroturistické a wellness farmy).
- Sociálnej infraštruktúre (napr. denné centrá, flexibilná opatrovateľská služba, bezpečnosť územia).
- Komunikačnej infraštruktúre (napr. využívanie digitálnych technológií – elektronické služby, internetové riešenia).

Súčasne Stratégia bude podporovať inovácie hlavne v:

- Technologických výrobných procesoch a službách,
- Znižovaní energetickej náročnosti,
- Využívaní prírodného potenciálu,
- Komunikácii smerom k verejnosti a odstraňovaní administratívnych a byrokratických prekážok,),
- Vzdelávaní,
- a ďalších.

V rámci prípravy a následnej realizácie Stratégie MAS je chápaná inovácia ako cieľavedomý dynamický rozvojový proces, ktorého výsledkom je pozitívna zmena. Teda **inovácia nie je svojim poňatím len procesný úkon, ale postupný proces spoločenskej zmeny.**

5 Implementačný rámec

Kvalitne zostavená stratégia si vyžaduje pre svoje uvedenie do praxe, okrem odborných kompetencií (teda schopností jednotlivcov a tímu náležite vykonávať zverenú prácu), aj vhodný **implementačný (realizačný) mechanizmus rozvojového dokumentu**. Takýto mechanizmus má zaručiť naplnenie cieľov schváleného rozvojového plánu a pritom byť maximálne efektívny.

5.1 Popis riadiaceho a implementačného procesu

Implementácia Stratégie Miloj Spiš vychádza z nasledujúcich **zásad**:

- **Stratégia Miloj Spiš 2025** je spoločným rozvojovým dokumentom na území Miloj Spiš so zameraním na rozvoj vidieka, na ktorý sa musí prihliadať pri realizovaní všetkých rozvojových a rozvoj podporujúcich aktivít.
- **Stratégia Miloj Spiš 2025** je rozvojový usmerňujúci dokument pre všetky subjekty existujúce či majúce aktivity na území s pôsobnosťou Miloj Spiš, o.z., ktoré chcú realizovať činnosti súvisiace s rozvojom vidieka.
- Opatrenia **stratégie Miloj Spiš 2025** sú premietnuté do možných finančných príležitostí PRV 2014 – 2020, IROP 2014 – 2020, ďalších operačných programov EÚ a do vlastných zdrojov MAS a jej členov.
- **Stratégia Miloj Spiš 2025** je previazaná s PHSR a ÚP obcí
- **Stratégia Miloj Spiš 2025** je otvorený, verejne dostupný dokument, priebežne aktualizovaný a reagujúci na prichádzajúce podnety, príležitosti a zmeny vonkajšieho prostredia.
- V každej činnosti rozvojového dokumentu sa zaistí účasť tých, ktorí „musia“ byť zainteresovaní a umožní účasť tých, ktorí „chcú“ byť zainteresovaní
- Každé rozhodnutie, v ktorejkoľvek rozvojovej činnosti je urobené na základe dopredu známych kritérií. Pravidlá celého procesu implementácie Stratégie sú stanovené a verejne známe a celý proces je formalizovaný. Každá zmena v pravidlách, resp. kritériách musí prejsť rovnakým procesom ako bolo schvaľovanie pôvodných pravidiel

- Manažment rozvojového procesu je nanajvýš efektívny tzn., že počet úkonov v jednotlivých činnostiach je optimálny. Činnosti, ktoré nie je možné kvalitne a efektívne zaistiť vlastnými odbornými kapacitami, sú pokryté externými subjektmi.
- Za implementáciu Stratégie Miloj Spiš 2025 je Miloj Spiš, o.z. a jeho orgány na základe rozhodovania v súlade so platným Systémom riadenia CLLD.

5.1.1 Riadiaci proces – organizačná štruktúra MAS

Aby bol implementačný mechanizmus RP **účinný**, musia byť všetky okruhy činností implementačného mechanizmu:

- **priradené** k povinnostiam a zodpovednostiam Miloj Spiš, o.z. na príslušných jej stupňoch riadenia a rozhodovania a na úrovni Kancelárie MAS,
- navzájom logicky **prepojené**,
- **zdokumentované** v príslušných právnych a organizačných dokumentoch a smerniciach MASS Miloj Spiš, o.z. (Stanovy, Organizačný poriadok, Pracovný poriadok, Systém internej komunikácie a rozhodovania, Komunikačná stratégia navonok k programovým alebo projektovým partnerom, odbornej verejnosti, občanom a pod).

Stratégiu rozvoja územia Miloj Spiš 2025 bude implementovať **MAS Miloj Spiš, o.z.** MAS Miloj Spiš, o.z sa stáva formálnou štruktúrou riadenia rozvoja územia vymedzeného katastrálnymi hranicami 23 obcí (LAU 2). Procesy riadenia MAS a presnejšie zodpovednosti popisujú 3 základné dokumenty, a to:

- Systém riadenia CLLD a jeho platné Dodatky č.1 až č.6 k PRV 2014 – 2020,
- Stanovy Miloj Spiš, o.z., ktoré boli zaslané na aktualizáciu na MVSR schválenú valným zhromaždením dňa 12.06.2017 v súlade so Systémom riadenia CLLD a jeho Dodatkom č.6 (Príloha č. 9, návrh Stanov),
- Organizačná štruktúra (Príloha č. 7).

Organizačná štruktúra verejno-súkromného partnerstva Miloj Spiš, o.z. bola vytvorená tak, aby jednotlivé orgány plnili funkciu koordinačnú, iniciačnú, výkonnú a kontrolnú.

- Podpredseda – štatutárny orgán
- Výberová komisia/výberové komisie,
- Monitorovací výbor (7),
- Revízná komisia – kontrolný orgán (5 vrátane predsedu),
- Manažér MAS a kancelária MAS

Orgány Miloja Spiša, o.z. sú zostavené tak, aby ani jedna zo záujmových skupín (verejný súkromný a neziskový sektor) nemala pri rozhodovaní viac ako 49% hlasov.

Nominovaná osoba do ktoréhokoľvek orgánu Miloja Spiša, o.z. (MAS) nesmie byť zástupcom dvoch a viac sektorov.

Povinnosti a úlohy Výberovej komisie sú bližšie popísané v kapitole 5.1.2.

Oproti predpísanej štruktúry orgánov MAS v zmysle Systému riadenia CLLD Miloja Spiša, o.z. má:

1. Štatutárny orgán definovaný ako dve pozície a to **predseda a podpredseda** s tým, že zastupujú jeden verejný a jeden súkromný sektor, spolurozhodujú v súlade s aktualizovanými Stanovami.
2. Kancelária MAS má, vzhľadom na rozsah očakávaných prác definované základné činnosti s obsadením min. 2 pozícií, okrem manažéra MAS, a to projektový manažér a administrátor. Účtovníctvo bude riešený externe.
3. V štruktúre je navrhované (v súlade s možnosťou zriaďovania ďalších organizačných zložiek) zriadenie organizačnej zložky - Odborný poradný orgán MAS, ktorý bude
 - platformou pre výber hodnotiteľov s flexibilnou a otvorenou možnosťou prizývania ďalších/externých odborníkov pre hodnotenie a výber projektov v rámci územia Miloja Spiša.
 - odborným zázemím pre výkonný výbor, monitorovací výbor, ako aj pre manažéra MAS,

Personálne zloženie valného zhromaždenia a výkonného výboru so zohľadnením sektorového i územného princípu, sú v Prílohe č.8: Personálna matica.

5.1.2 Implementačný proces

Implementačný proces bude prebiehať v súlade s kapitolou 9 a 11 Systému riadenia CLLD a jeho Dodatkom č.6.

MAS Miloj Spiš pre implementačný proces spracuje samostatnú Smernicu, ktorú zverejní na svojom web portáli.

Stratégia rozvoja územia MAS Miloj Spiš 2025 je založená na 4 špecifických cieľoch, ktoré sú napĺňané 8 opatreniami. Výzvy na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFO) budú vyhlasované na jednotlivé Špecifické ciele stratégie, a k nim zodpovedajúce opatrenia.

Tab. 35: Indikatívny plán výziev

Špecifický cieľ/Rok	2018	2019	2020	2021	2022
ŠC 1.1.: Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš					
1.1.1 Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín	X	X			
1.1.2 Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš		X		X	
ŠC 1.2.: Zvýšiť konkurencieschopnosť produktov a služieb					
1.2.1 Inovácie v podnikaní - nové a inovované produkty a služby		X		X	
1.2.2 Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom	X		X		
ŠC 2.1.: Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš					
2 občianskeho.1.1 Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel					
2.1.2 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia	X		X		
ŠC 2.2.: Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia					
2.2.1 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov vybavenia		X		X	
2.2.2 Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia.			X		X

informatívny charakter bez právnych účinkov a za oficiálne zverejnenie s právnymi účinkami (možnosť podať projektový zámer) sa považuje zverejnenie na webovom sídle PPA.

Zostavenie výzvy, zber a primárna formálna kontrola kompletnosti predložených (ŽoNFP) je zodpovednosťou Kancelárie MAS. Výzva môže mať formu:

a) **uzavretej výzvy**, ktorá je charakterizovaná presným určením dátumu jej vyhlásenia a dátumu jej uzavretia, pričom dĺžka trvania uzavretej výzvy na predkladanie ŽoNFP je minimálne 30 pracovných dní, samotná lehota na predkladanie ŽoNFP môže byť vo výzve kratšia, vždy však musí končiť posledným dňom trvania výzvy;

b) **otvorenej výzvy**, ktorej dĺžka trvania je závislá na disponibilných finančných prostriedkoch, ktorých vyčerpanie je dôvodom na ukončenie tohto druhu výzvy. Poskytovateľ zverejní na svojom webovom sídle informáciu o tom, že plánuje ukončiť výzvu z dôvodu blížiaceho sa vyčerpania alokácie finančných prostriedkov najmenej 15 pracovných dní pred predpokladaným uzavretím výzvy.

b) Postup hodnotenia projektov (ŽoNFP)

Pri vyhlásení výzvy MAS určuje relevantné hodnotiace (bodové) kritéria pre danú výzvu a v ich zmysle ich bodového hodnotenia bude stanovený maximálny počet bodov, ktoré môže projekt získať.

Mechanizmus hodnotenia v súlade so „Systémom riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014-2020, v zmysle Dodatku č.6. **bude hodnotenie projektov jednokolové.**

Odborné posudzovanie každého prijatého projektu bude prebiehať v zmysle hodnotiacich (bodovacích kritérií) uverejnených vo výzve. MAS zabezpečí odborných hodnotiteľov a ich priradenie k ŽoNFP. Odborné hodnotenie bude zabezpečované podľa zásady 4 očí a MAS pri posúdení projektových zámerov a hodnotení ŽoNFP/ŽoPr zodpovedá za dodržiavanie princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a dodržiavania horizontálnych princípov.

Výsledkom bude priemer bodov, ktoré mu nezávisle prideliť dvaja hodnotitelia. V prípade, že

c) Postup výberu projektov (ŽoNFP)

Výberová komisia bude ustanovená Výkonným výborom vždy pred vyhlásením výzvy. Počet členov Výberovej komisie je min. 7 členov v závislosti od výzvy. Členmi výberových komisií budú predovšetkým odborníci z MAS Miloj Spiš doplnení (v prípade potreby) externými expertmi.

Výberová komisia MAS vykonáva výber ŽoNFP podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory a jej činnosti určuje Systém riadenia CLLD a Stanovy Miloj Spiš, o.z.

Výberová komisia na základe výberových kritérií, ktorých súčasťou budú aj rozlišovacie kritériá, stanoví poradie (ŽoNFP).

Projekty budú protokolárne zoradené do poradia podľa počtu získaných bodov a budú predložené PPA s návrhom na príslušné rozhodnutie. V prípade, že ide o projekty, ktoré budú financované z vlastných zdrojov MAS konečné rozhodnutie urobí Výkonný výbor MAS Miloj Spiš.

Počet odmenených projektov bude závisieť od alokovaných financií na danú výzvu. Po ukončení výberového procesu bude každý predkladateľ Žiadosti o nenávratný finančný príspevok informovaný o úspešnosti, resp. neúspešnosti predkladaného projektu, súčasne s krátkym zdôvodnením. Ak nastane zmena v poradí projektov, ktoré stanovila Výberová komisia MAS, počas schvaľovacieho procesu na PPA, zdôvodnenie vypracuje PPA.

Ďalšie procesné úkony implementácie (príjem a registrácia žiadosti, formálna kontrola a ďalšie) sú určené Systémom riadenia CLLD a budú obsahom internej Smernice MAS Miloj Spiš, o.z.

Implementačný proces v rámci IROP:

a) Vyhlásenie Výzvy MAS

MAS vyhlasuje výzvy na predloženie ŽoPr v súlade so zverejneným indikatívnym

MAS pripravuje výzvy a dokumenty v súlade s platnou a relevantnou legislatívou, v súlade so Stratégiou MAS Miloj Spiš 2025, ktoré sú relevantné vo vzťahu k výzve vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. MAS je povinná sa riadiť pri príprave výzvy pokynmi RO pre IROP. MAS vyhlási výzvu, a to iba formu otvorenej výzvy (na rozdiel od výziev v rámci PRV) jej zverejnením na svojom webovom sídle až po odsúhlasení výzvy zo strany RO pre IROP. RO pre IROP zabezpečí zverejnenie informácie o zverejnení výzvy MAS na svojom webovom sídle s aktívnym odkazom na webovú stránku MAS a ďalej ju komunikuje prostredníctvom svojich komunikačných nástrojov .

MAS/RO pre IROP zverejní na svojom webovom sídle informáciu o tom, že MAS plánuje ukončiť výzvu z dôvodu blížiaceho sa vyčerpania alokácie finančných prostriedkov v lehote najmenej mesiac pred predpokladaným uzavretím výzvy. MAS zároveň priebežne zverejňuje informáciu o tom, že dopyt predložených ŽoPr dosiahol indikatívnu alokáciu, resp. aktuálne voľnú časť indikatívnej alokáciu z dôvodu, aby sa mohli ReS efektívne rozhodovať pri predkladaní ŽoPr.

b) Postup hodnotenia projektov (ŽoPr)

MAS vypracuje hodnotiace kritéria, ktoré schváli výberová komisia gestora CLLD. Súčasťou hodnotiacich kritérií na výber ŽoPr vypracovaných MAS budú aj hodnotiace kritériá ŽoPr definované RO pre IROP.

Zadefinovanými hodnotiacimi kritériami musia byť overené minimálne:

- Príspevok navrhovaného projektu k cieľom a výsledkom IROP a príslušnej PO,
- Navrhovaný spôsob realizácie projektu,
- Administratívna a prevádzková kapacita ReS,
- Finančná a ekonomická stránka projektu.

MAS v rámci definovania hodnotiacich kritérií zabezpečí, aby projekt, ktorý nespĺňa podmienky hospodárnosti a efektívnosti nemohol byť schválený.

MAS je povinná spolu s hodnotiacimi kritériami definovať aj rozlišovacie kritériá.

Rozlišovacie kritériá slúžia na určenie poradia v prípade rovnakého počtu bodov dosiahnutého

Zmena hodnotiacich kritérií vypracovaných MAS podlieha schváleniu zo strany výberovej komisie zriadenej gestorom CLLD.

Činnosti odborných hodnotiteľov platia podobne, ako pri hodnotení ŽoNFP v rámci PRV.

c) Postup výberu projektov (ŽoPr)

MAS definuje výberové kritériá ŽoPr ako:

- doplňujúce bodované kritériá s určenou hodnotou (hodnota výberových kritérií sa pripočíta k počtu bodov dosiahnutých aplikáciou hodnotiacich kritérií
alebo
- samostatné bodované kritériá, aplikáciou ktorých výberová komisia nezávisle od počtu bodov pridelených v odbornom hodnotení určí poradie ŽoPr (napr. v prípade, ak hodnotiace kritériá boli definované ako súbor vylučujúcich kritérií),
alebo
- objektívne kritérium, alebo súbor objektívnych kritérií, aplikáciou ktorých je vytvorené poradie ŽoPr (napr. zoradenie ŽoPr na základe hodnoty konkrétneho, vopred stanoveného merateľného výberového kritéria od najvyššej plánovanej hodnoty po najnižšiu).

V prípade, že aplikáciou výberových kritérií nie je možné určiť jednoznačné poradie ŽoPr, musia byť súčasťou výberových kritérií aj rozlišovacie kritériá.

MAS stanoví výberové kritériá tak, aby zabezpečili objektívne posúdenie všetkých ŽoPr v rámci skupiny navzájom a to s prihliadnutím na konkrétne skutočnosti, ktoré môžu byť porovnávané v rámci všetkých ŽoPr v danej skupine (t.j. kritéria musia byť aplikované na všetky ŽoPr rovnako).

Výber ŽoPr predložených na základe otvorenej výzvy bude prebiehať v termínoch (kolách) stanovených vo výzve.

Ďalšie procesné úkony implementácie (príjem a registrácia žiadosti, formálna kontrola a ďalšie) sú určené Systémom riadenia CLLD a budú obsahom internej Smernice MAS

5.2 Akčný plán

Akčný plán MAS Milož Spiš 2025 je založený na špecifikácii 8mych opatrení určených na dosiahnutie cieľov Stratégie Milož Spiš 2025. Opatreniam sú v strategickej časti priradené bloky činností/aktivít, na ktoré by mali byť neskôr zamerané konkrétne projekty, merateľné ukazovatele výstupov, ale tiež oprávnení prijímatelia a finančná alokácia z PRV a IROP 2014 - 2020.

Akčný plán konkretizuje opatrenia a činnosti a aktivity na obdobie rokov 2017 - 2023, ktoré budú financované z EPFRR a EFRR a je rozdelený v súlade s metodikou na

- **Akčný plán A)** pre základnú alokáciu MAS z PRV 2014 – 2020 a IROP 2014 – 2020
- **Akčný plán B)** pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu MAS z PRV 2014 – 2020 a IROP 2014 – 2020. Súčasťou Akčného plánu B je aj podopatrenie 19.4 na chod MAS podľa ŠC. 5.1.1 IROP 2014 – 2020 – financovanie prevádzkových nákladov MAS.

Akčný plán A:

Špecifický cieľ 1.1: „Zvýšiť zamestnanosť v území Milož Spiš“ bude naplnený prostredníctvom 2 opatrení (1.1.1 – 1.1.2):

Tab. 36: Opatrenie 1.1.1

Názov opatrenia	Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín
Priradenie kódu opatrenia ¹³	Opatrenie 1 Podopatrenie 1.2, 1.3
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	PRV: 1A, 1B
	1. Zvýšenie informovanosti a skvalitnenie vedomostí a zručností ľudí

	<p>2. Zvýšenie informovanosti a skvalitnenie vedomostí a zručnosti ľudí pôsobiacich a vo verejnom a neziskovom sektore (regionálna rozvoj, projektové riadenie, manažment rozvoja území, zvyšovanie environmentálneho povedomia).</p>
<p>Zdôvodnenie výberu</p>	<p>Kľúčovým pre splnenie cieľa je úroveň poznania a kompetencií (vedomostí, zručností, postojov) aktérov rozvoja na vidieku (podnikatelia, NGO, samospráva, štátna správa). Aktivita v rámci opatrenia sú zamerané na</p> <ul style="list-style-type: none"> - hospodárov a správcov v území, - na remeselníkov a poskytovateľov služieb, - na samosprávy - na neziskový sektor. <p>Príprava (dizajnovanie) a realizácia najmä zážitkového vzdelávania/vzdelávacích programov sa uskutoční na základe vypracovanej analýzy potrieb vzdelávania v uvedených sektoroch/skupinách v území Miloj Spiš, ktorú spracuje kancelária MAS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie na podporu nových produktov, služieb • vzdelávanie v oblasti regionálneho rozvoja, manažérske vzdelávania, komunikčné zručnosti, budovanie partnerstiev • zvýšenie informovanosti a prípravu a realizácia krátkodobých informačných a demonštračných aktivít (konferencie, výstavy, propagačné aktivity) • prípravu a realizáciu výmenných návštev a študijných ciest v rámci regiónu, Slovenska, prihraničnej spolupráci vo vzájomnej spolupráci podnikov, verejného sektora, ktoré spoločne budú <ul style="list-style-type: none"> - príspevkom podnikateľom v hlavných hospodárskych odvetviach na vidieku inovovať, skvalitňovať a rozširovať svoje činnosti vrátane zvyšovania zamestnanosti - zvyšovať vedomosti a zručnosti samospráv a neziskového sektora v oblasti manažmentu rozvoja územia a v budovaní partnerstiev, na tvorbu a realizáciu spoločných projektov. <p>Vzdelávanie všetkých záujmových skupín je nástrojom pre zvyšovanie dynamiky rozvoja územia a k zvyšovaniu zamestnanosti.</p> <p>Vzdelávanie bude možné realizovať aj prostredníctvom OP Ľudské zdroje a OP Efektívna samospráva v rámci samostatných projektov realizovaných subjektmi pôsobiacimi na území MAS s dopadom pre rozvoj územia.</p>
<p>Rozsah a oprávnené</p>	<ul style="list-style-type: none"> - v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)

Intenzita pomoci ¹⁴	- v súlade so Stratégiou financovania EŠF pre programové obdobie 2014 – 2020					
Oprávnené výdavky	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)					
Finančný plán	Región ¹⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	31 450,00	23 587,50	7 862,50	0,00	
	Spolu	31 450,00	23 587,50	7 862,50	0,00	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ¹⁶	- v súlade s PRV					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹⁷	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	1.	Počet ľudí, ktorí prešli procesom vzdelávania, demonštračnými a informačnými aktivitami	počet	0	40	

Indikatívny harmonogram výziev	2018, 2019,
--------------------------------	-------------

Tab. 37: Opatrenie 1.1.2

Názov opatrenia	Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Milož Spiš
Priradenie kódu opatrenia ¹⁸	<p>Opatrenie 4: Investície do hmotného majetku <i>Podopatrenia: 4.1, 4.2, 4.3</i></p> <p>Opatrenie 6: Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a činnosti <i>Podopatrenia: 6.1, 6.2, 6.3, 6.4</i></p> <p>Opatrenie 7: <i>Podopatrenie 7.1, 7.5, 7.6</i></p> <p>Opatrenie 8: Investície do rozvoja lesných oblastí <i>Podopatrenie: 8.6</i></p> <p>Opatrenie 16: Spolupráca <i>Podopatrenia: 16.1, 16.3, 16.4, 16.6, 16.9</i></p>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	<p>6B a 1B, 2A, 2B, 3A, 3B, 6A</p> <p>ŠC 5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií</p>
Ciele opatrenia	<p>1. Vytvoriť nové pracovné príležitosti/pracovné miesta</p> <p>2. Zvýšiť % zamestnanosti</p>
Zdôvodnenie výberu	<p>Opatrenie sa viaže na príležitosti PRV, ako aj IROP a aktivity sú v súlade s analýzou a s poukázaním na slabé stránky a príležitosti v SWOT analýze zamerané na:</p> <p><u>V rámci opatrení a podopatrení PRV:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Zakladanie nových podnikov (mikro, malých, živnostníkov, družstiev) v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, cestovného ruchu, remesiel a služieb

- **Diverzifikácia poľnohospodárskej výroby** a podpora rozvoja nepoľnohospodárskych činností najmä do oblasti rozvoja turizmu/vidieckej turistiky s dôrazom na územie NP Slovenský raj.
- **Investície do poľnohospodárskeho, lesného a ďalšieho lokálneho podnikania** (hospodárske objekty, podpora rybného hospodárstva, agroturizmus a ekologické farmy, spracovávanie biomasy).

V rámci Špecifického cieľa 5.1.1. IROP sú aktivity zamerané v súlade s oprávnenými aktivitami daného ŠC IROP, a to na:

1. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev cez:
 - obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest,
 - nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb.

2. Zakladanie miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností vrátane cieľového marketingu.

K zvyšovaniu zamestnanosti prispievajú aj aktivity

- spojené s rekonštrukciou, či výstavbou novej infraštruktúry a občianskeho vybavenia, napr. rozširovaním kapacity škôlok, zavádzaním nových služieb (komunitné, sociálne),
- spojené so zvyšovaním mobility v území.

Ako jeden z významných predpokladov rozvoja územia, ako aj rozvoja podnikania, zakladania nových podnikov, ktoré tak môžu zvyšovať zamestnanosť v území je zvyšovanie mobility v území. Keďže sa jedná o územie obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves s viacerými blízkymi obcami, zámerom je vybudovanie alternatívnej, najmä cyklistickej dopravy nie len k mestu, ale aj medzi obcami navzájom a to v súlade s Koncepciou rozvoja cyklo-dopravy, ktorú v súčasnosti už spracováva Košický samosprávny kraj spolu s náležitou infraštruktúrou. Jeden z dôležitých až vypuklých problémov, ktorý vzišiel z komunikácie s obcami aj so širšou verejnosťou bola práve doprava a zlá až havarijná dopravná infraštruktúra vrátane potreby doplnenia a obnovy prvkov dopravného vybavenia a dopravného značenia (ďalej viď. ŠC 2.1, opatrenia 2.1.1 v rámci dobudovania dopravnej infraštruktúry.

V oblasti verejnej dopravy sa budú môcť obce uchádzať o zdroje na realizáciu projektov v tejto oblasti v rámci realizácie RIUS Košického

Intenzita pomoci ¹⁹	v súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020					
Oprávnené výdavky	<ul style="list-style-type: none"> - v súlade s PRV (<i>resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)</i>) - v súlade s IROP 					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<ul style="list-style-type: none"> - v súlade s PRV (<i>resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)</i>) - v súlade s IROP 					
Finančný plán	Región ²⁰	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	1 154 116,7 7	632 088,5 0	42 819,50	479 208,77	
	Spolu	1 154 116,7 7	632 088,5 0	42 819,50	479 208,77	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ²¹	v súlade s PRV/IROP, vlastné					
Povinné prílohy stanovené MAS ²²	MAS ne stanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré <i>stanovila PPA</i> v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.,6., 7., 8., 16.	Počet novovytvorených pracovných miest v území MAS	počet	0	15	

Indikatívny harmonogram výziev	2019, 2021
--------------------------------------	------------

Špecifický cieľ 1.2: „Zvýšiť konkurencieschopnosť produktov a služieb“ – opatrenia 1.2.1
a 1.2.2

Tab. 38: Opatrenie 1.2.1

Názov opatrenia	Inovácie v podnikaní - nové a inovované produkty a služby
Priradenie kódu opatrenia ²³	<p>Opatrenie 4: Investície do hmotného majetku <i>Podopatrenia: 4.1, 4.2, 4.3</i></p> <p>Opatrenie 6: Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a činnosti <i>Podopatrenia: 6.1, 6.2, 6.3, 6.4</i></p> <p>Opatrenie 7: <i>Podopatrenie 7.3, 7.4 a 7.5</i></p> <p>Opatrenie 8: Investície do rozvoja lesných oblastí <i>Podopatrenie: 8.6</i></p> <p>Opatrenie 16: Spolupráca <i>Podopatrenia: 16.1, 16.3, 16.4, 16.6, 16.9</i></p>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	6B a 1B, 2A, 2B, 3A, 3B, 6A
Cieľ opatrenia	Inovácia, modernizácia a koordinácia podnikania medzi podnikateľmi a podnikmi
Zhrnutie opatrenia	Inovácie sú dôležitým nástrojom stratégie na vyrovnávanie sa s vonkajšími zmenami a najmä na dosahovanie plánovaných zmien, sú nástrojom na zvyšovanie konkurencieschopnosti.

	<p>procesov a technológií</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodávateľských reťazcov založených na inováciách, modernizácii a špecializácii, horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi aktérmi dodávateľského reťazca, - operačných skupín EIP pre udržateľnosť poľnohospodárstva, <p>Nástrojom budú spoločné pilotné projekty, ako aj spoločný marketing a akvizičná činnosť.</p> <p>Tieto aktivity majú integrovaný charakter a budú významne prispievať rozvoju moderného, inovatívneho podnikania a tým aj zvyšovaniu zamestnanosti a tvorbe pracovných miest.</p> <p>V rámci opatrenia je potrebné definovať spoločné rozvojové témy, či problémy, ktoré dopadajú na viacerých hráčov rozvoja v území (majú prierezový charakter) ako dopady zmeny klímy, pre ktoré bude potrebné pripraviť v prvej etape spoločné programy/stratégie/štúdie.</p> <p>Spoločné aktivity bude možné realizovať prostredníctvom spoločných pilotných projektov, ako aj spoločným marketingom a akvizičnou činnosťou, ale aj spoločným lobovaním v prospech rozvojových aktivít v regióne Milož Spiš</p> <p><u>Činnosti zamerané na:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vývoj nových výrobkov, postupov, procesov a technológií. • Modernizáciu a podporu nových technológií do výroby a tvorby nových produktov a služieb. • Tvorbu spoločných plánov hospodárenia. • Horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi aktérmi dodávateľského reťazca založenú na inováciách, modernizácii a špecializácii. • Vytváranie miestnych trhov, miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov. • Investície do poľnohospodárskeho, lesného a ďalšieho lokálneho podnikania, do poľnohospodárskych výrobkov (spracovanie a uvádzanie na trh).
Rozsah a oprávnené činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Oprávnení prijímatelia	<ul style="list-style-type: none"> - v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Intenzita pomoci ²⁴	v súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	- v súlade s PRV (<i>resp. s</i> nariadením EÚ (č. 1305/2013))					
Finančný plán	Región 25	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	67 355,00	50 516,25	16 838,75	0,00	
	Spolu	67 355,00	50 516,25	16 838,75	0,00	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ²⁶	v súlade s PRV, vlastné					
Povinné prílohy stanovené MAS ²⁷	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.,6., 7., 8., 16.	Počet inovovaných produktov a procesov v existujúcich podnikateľských subjektoch	počet	0	10	
	4.,6., 7., 8., 16.	Počet spoločných produktov a projektov viac ako dvoch	počet	0	12	

		formalizovaných dodávateľsko- odberateľských partnerstiev			
Indikatívny harmonogram výziev	2019, 2021				

Tab. 39: Opatrenie 1.2.2

Názov opatrenia	Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň
Priradenie kódu opatrenia ²⁸	Opatrenie 16: Spolupráca <i>Podopatrenia: 16.1, 16.2, 16.3, 16.4, 16.5, 16.6, 16.7, 16.9</i> Opatrenie 19: Podpora miestneho rozvoja – LEADER <i>Podopatrenia: 19.1, 19.2, 19.3</i>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	6B a 1A, 1B, 2A, 3A,
Ciele opatrenia	1. Skvalitnenie spolupráce medzi samosprávami v rámci MAS a navonok MAS 2. Zintenzívnenie spolupráce medzi podnikateľmi a podnikmi vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň 3. Zefektívnenie vzájomnej cieľenej spolupráce
Zdôvodnenie výberu	Efektívna a spolupráca a transparentnosť v rozhodovaní sú princípmi dobrého spravovania rozvoja územia, sú základom manažmentu rozvoja územia, v ktorom sa vytvára nová verejno – súkromná partnerská štruktúra - Miloj Spiš, o.z.- pre komunikáciu, spoluprácu a riadenie rozvoja územia, a ktorá sa stáva partnerskou platformou pre formálne miestne, regionálne, celoslovenské štruktúry/oficiálne úrovne riadenia rozvoja ako obce, VUC, miestne akčné skupiny. Tieto štruktúry sú základom pre vytváranie a realizáciu

	<ul style="list-style-type: none"> • posilnenie spoločného manažmentu územia, • tvorbu a realizáciu spoločných produktov a projektov, • zber a komunikáciu nových podnetov, problémov, výziev so zvedením mechanizmu aktualizácie Stratégie Miloj Spiš 2025, • zlad'ovanie a aktualizáciu rozvojových dokumentov v území (čo bude aj súčasťou implementačného mechanizmu), • prepojenie a realizácia rozvojového plánu MAS Miloj Spiš s rozvojovým plánom mesta Spišská Nová Ves • spoločný marketing územia a aktivít v území, akvizičné činnosti, • vytvorenie mechanizmu na spoločné riadenie rizík v území, • výmenu skúseností a poznatkov s inými MAS v regióne, na Slovensku a v zahraničí. <p>Bude potrebné sa zamerať na funkčnosť organizácie a systém riadenia MAS Miloj Spiš, o.z, ako aj na vybudovanie organizačnej kultúry fungovania verejno – súkromného partnerstva, najmä smerom navonok na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu štruktúr riadenia regionálneho rozvoja.</p> <p>Dobré spravovanie rozvoja územia je samotnou filozofiou LEADER a už projektom na prípravnú etapu etablovania MAS sú tieto procesy finančne podporované. Subjekty verejnej správy/samosprávy môžu realizovať vzdelávacie a iné aktivity na posilnenie dobrého spravovania z ďalších OP ako OP Ľudské zdroje a OP Efektívna samospráva, resp. ďalšie grantové programy.</p>
Rozsah a oprávnené činnosti	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))
Oprávnení prijímatelia	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))
Intenzita pomoci ²⁹	v súlade so Stratégiou financovania EŠF pre programové obdobie 2014 – 2020
Oprávnené výdavky	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))
Výška príspevku (minimálne)	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))

	Región 30	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
Finančný plán	MR	61 955,00	46 466,25	15 488,75	0,00	
	Spolu	61 955,00	46 466,25	15 488,75	0,00	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ³¹	v súlade s PRV					
Povinné prílohy stanovené MAS ³²	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/ Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.,6., 7., 8., 16.	Počet spoločných marketingových aktivít (výstav, trhov, publikácií a pod.)	počet	0	20	
	4.,6., 7., 8., 16.	Počet iných MAS, s ktorými Miloj Spiš spolupracuje	počet	0	4	
Indikatívny harmonogram výziev	2018, 2020					

Tab. 40: Opatrenie 2.1.1

Názov opatrenia	Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel
Priradenie kódu opatrenia ³³	<p>Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <i>Podopatrenia: 7.1, 7.2, 7.6</i></p> <p>Opatrenie 16: Spolupráca <i>Podopatrenia: 16.5, 16.7, 16.9</i></p>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	<p>6B a 1A,6A</p> <p>ŠC 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach</p>
Ciele opatrenia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zvýšenie dopravnej dostupnosti a dopravnej bezpečnosti vrátane doplnenia a rekonštrukcie dopravného vybavenia, vrátane autobusových zastávok. 2. Zatraktívnenie a skrášlenie obcí. 3. Zatraktívnenie stredísk cestovného ruchu, rekreačných lokalít a areálov 4. Zníženie energetickej náročnosti verejných osvetlení
Zdôvodnenie výberu	<p>Viacere aktivity na splnenie cieľa sú súčasťou PRO a ÚP obcí premietnuté ako spoločné pre väčšinu územia Miloj Spiš relevantné z PRV a IROP do Stratégie Miloj Spiš 2025. Jedná sa tiež o činnosti a aktivity, ktoré vyplynuli tiež z Dotazníkového prieskumu so širšou verejnosťou:</p> <p><u>Dopravná infraštruktúra:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Doplnenie a rekonštrukcia dopravného vybavenia, vrátane autobusových zastávok. • Rekonštrukcie miestnych komunikácií, prístupových komunikácií (strediská CR, chatové osady) a rekonštrukcie a dobudovanie chodníkov v obciach, oprava mostov a lávok. • Dobudovanie parkovacích miest najmä v strediskách CR <p><u>Technická a environmentálna infraštruktúra:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rekonštrukcie, dobudovanie/rozšírenie environmentálnej infraštruktúry, najmä kanalizácií i rekonštrukcie vodovodov s využitím možností OP KŽP podľa kritérií prostredníctvom realizácie RIUS Košického samosprávneho kraja, resp. aj ako samostatní žiadatelia o NFP z OP KŽP • Rekonštrukciu verejného osvetlenia.

	<ul style="list-style-type: none"> Budovanie malej infraštruktúry, zelene, drobnej architektúry, informačných systémov). 					
Rozsah a oprávnené činnosti	<ul style="list-style-type: none"> v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)) v súlade s IROP 					
Oprávnení prijímatelia	<ul style="list-style-type: none"> v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)) v súlade s IROP 					
Intenzita pomoci ³⁴	v súlade so Stratégiou financovania EŠF pre programové obdobie 2014 – 2020					
Oprávnené výdavky	<ul style="list-style-type: none"> v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)) v súlade s IROP 					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<ul style="list-style-type: none"> v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)) v súlade s IROP 					
Finančný plán	Región ³⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	191 642,63	168 702,50	16 697,50	6 242,63	
	Spolu	191 642,63	168 702,50	16 697,50	6 242,63	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ³⁶	v súlade s PRV a v súlade s IROP					
Povinné prílohy stanovené MAS ³⁷	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.					

Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	7., 16.,	Počet prvkov dopravného vybavenia (nové, rekonštruované)	ks	0	20
	7., 16.,	Počet km rekonštruovaných miestnych komunikácií/chodníkov	km	0	10
	7., 16.,	Úspora energií vo verejnom osvetlení	%	0	30
	7., 16.,	Plocha revitalizovaných verejných priestranstiev (vrátane parkov a stredísk CR)	ha	0	200
	7.1. 7.6	Počet km novovytvorených cyklodopravných ciest	km	0	15
Indikatívny harmonogram výziev	2019, 2021				

Tab. 41: Opatrenie 2.1.2

Názov opatrenia	Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia
Priradenie kódu opatrenia ³⁸	<p>Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <i>Podopatrenia: 7.2, 7.4, 7.5, 7.6</i></p> <p>Opatrenie 16: Spolupráca</p>

Ciele opatrenia	1. Skvalitnenie podmienok pre kultúru, voľný čas, oddych, pohyb a šport 2. Rozvoj turizmu a služieb CR 3. Modernizácia a zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obcí 4. Zavádzanie nových sociálnych služieb a posilnenie komunitných činností 5. Zefektívnenie komunikácie (internej, externej) 6. Zvýšenie bezpečnosti
Zdôvodnenie výberu	<p>Vidiecke sídla - obce sú súčasťou vidieckeho územia Milož Spiš, plánujú a realizujú rozvoj svojho územia v súlade s PRO a s ÚP (v prípade väčších obcí), ktorých rozvojové zámery, relevantné pre ciele a opatrenia PRV sa stali súčasťou Stratégie Milož Spiš 2025.</p> <p>V rámci tohto opatrenia je plánovaných viacero činností a aktivít na území sídel Milož Spiš, ktoré vychádzajú jak z analýzy, tak z rozvojových dokumentov obcí:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budovanie a rekonštrukciu rekreačných zón a športovísk (multifunkčné ihriská, out-door pohybové zóny, rekonštrukcia futbalových a iných ihrísk vrátane tribún a šatní). • Rekonštrukciu kultúrnych domov, kultúrne aktivity a podpora kultúrnych telies, využívanie rekonštrukciu historických objektov a zriaďovanie miestnych muzeálnych expozícií.... • Technickú podporu a zázemie pre rozvoj turizmu a služieb, najmä vidieckeho turizmu, kultúrneho (gotika Spiša, baníctvo na Spiši) a športového turizmu (rozvoj turistiky, cykloturistiky vrátane vybavenia, bežeckého lyžovania...). • Zatepľovanie budov v majetku obcí (školy, škôlky, kultúrne domy, budovy úradov); výmeny zdrojov tepla. • Rekonštrukciu objektov požiarnej ochrany a doplnenie ich vybavenia a rekonštrukcia ďalších objektov občianskeho vybavenia. • Skvalitňovanie technického zázemia sociálnych služieb, najmä terénnych a ambulantných sociálnych služieb, denných stacionárov a ďalších nových sociálnych služieb najmä pre staršie obyvateľstvo; zabezpečenie bezbariérovosti. • Zriadenie komunitných centier vybudovaním, či rekonštrukciou objektov, vrátane ich vybavenia. • Rekonštrukciu a zatepľovanie školských objektov (ZŠ) a modernizáciu vybavenia škôl. • Zavádzanie elektronických služieb, posilnenie internetu a moderné internetové riešenia (samospráva, cestovný ruch). • Budovanie kamerových systémov. • Rekonštrukciu obecných rozhlasov.

	<ul style="list-style-type: none"> • dobudovanie a rekonštrukcia ďalších objektov občianskeho vybavenia, ktoré slúžia viacerým účelom využitia, ako požiarne zbrojnice a posilnenie dobrovoľných požiarnych zborov, čo má priamu väzbu na prevenciu požiarov a ďalších katastrof i riešenie ich následkov. <p>V oblasti skvalitňovania služieb v sociálnej oblasti a v oblasti školstva (rozšírenie kapacít MŠ a vybavenosť ZŠ) sa budú môcť obce, resp. nimi zriadené organizácie uchádzať o zdroje na realizáciu projektov v týchto oblastiach v rámci realizácie RIUS Košického samosprávneho kraja, resp. aj samostatne ako žiadatelia o NFP v rámci OP Ľudské zdroje.</p>					
Rozsah a oprávnené činnosti	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))					
Oprávnení prijímatelia	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))					
Intenzita pomoci ³⁹	v súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020					
Oprávnené výdavky	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))					
Finančný plán	Región ⁴⁰	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	122 120,00	91 590,00	30 530,00	0,00	
	Spolu	122 120,00	91 590,00	30 530,00	0,00	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/VI	v súlade s PRV					

zásady výberu operácií ⁴¹					
Povinné prílohy stanovené MAS ⁴²	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	7., 16.	Počet nových/rekonštruovaných objektov občianskeho vybavenia	počet	0	10
	7., 16.	Počet nových sociálnych služieb	počet	0	6
	7., 16.	Počet nových klientov komunitných činností	počet	0	40
Indikatívny harmonogram výziev	2018, 2020				

Špecifický cieľ 2.2: „**Znížiť** deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Miloj Spiš “ bude naplnený dvomi opatreniami (2.2.1 a 2.2.2) z EPFRR.

Tab. 42: Opatrenie 2.2.1

Názov opatrenia	Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof - krajiny i sídel.
Priradenie kódu	Opatrenie 4: Investície do hmotného majetku (4.4)

	<p>Opatrenie 5: Obnova potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodenej prírodnými a inými katastrofami <i>Podopatrenia: 5.1, 5.2</i></p> <p>Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <i>Podopatrenie: 7.6</i></p> <p>Opatrenie 8: Investície do rozvoja lesných oblastí <i>Podopatrenie: 8.3, 8.4</i></p> <p>Opatrenie 16: Spolupráca <i>Podopatrenia: 16.5, 16.7</i></p>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	6B a 4A,4B,4C,5A – 5E ,
Ciele opatrenia	Zníženie zraniteľnosti územia Miloj Spiš - sídel, ako aj krajiny - na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof.
Zdôvodnenie výberu	<p>Kultúrna krajina – poľnohospodárska a lesnícka krajina Spiša v území Miloj Spiš je ohrozovaná stále častejšími a intenzívnejšími dopadmi zmeny klímy, ktorá negatívne ovplyvňuje hospodárenie. Okrem mitigačných opatrení sú nanajvýš aktuálne aj adaptačné opatrenia v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve. Súbežne je potrebné sa intenzívne zaoberať aj adaptačnými opatreniami v urbanizovanom prostredí vidieckych sídel, v ktorých majú dopady zmeny klímy vplyv na prírodné prvky, zeleň, verejné priestranstvá, infraštruktúru, ale aj na zdravie obyvateľstva. Očakávané dopady zmeny klímy v území Miloj Spiš sú popísané v analýze v kapitole 3.1.5. Zvyšovaním teplôt sa v tomto území očakáva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie počtu extrémne horúcich dní do roku a trvanie jednotlivých vln sa predĺži, - nárast zrážok v zimnom období bude viac v tekutej forme a častejšie sa budú vyskytovať zimné povodne, - súvislú snehovú pokrývku možno očakávať až od 900-1200 m n.m. - v teplej časti roka sa očakáva zvýšenie intenzity a frekvencie privalových zrážok a predĺžia sa, a častejšie vyskytnú málo zrážkové (suché) obdobia. <p>Aktivity v rámci opatrenia sú zamerané na</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zníženie citlivosti a zvýšenie adaptačnej kapacity územia na dopady zmeny klímy. • Prevenciu a znižovanie následkov dopadov zmeny klímy, prírodných katastrof a požiarov sídiel, lesov a poľnohospodárskej pôdy

	Slovensku dosť podceňovaná, bude aj súčasťou informačných a demonštračných aktivít. Subjekty hospodáriace a pôsobiace v území budú môcť realizovať projekty so zameraním na dopady zmeny klímy a prevenciu iných prírodných katastrof tiež v rámci OP KŽP.					
Rozsah a oprávnené činnosti	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)					
Oprávnení prijímatelia	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)					
Intenzita pomoci ⁴⁴	v súlade so Stratégiou financovania EŠF pre programové obdobie 2014 – 2020					
Oprávnené výdavky	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)					
Finančný plán	Región ⁴⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	115 500,00	86 625,00	28 875,00	0,00	
	Spolu	115 500,00	86 625,00	28 875,00	0,00	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ⁴⁶	v súlade s PRV					
Povinné prílohy	MAP – mapa územia, na ktorom sa projekt realizuje (v prípade potreby)					

	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota
Merateľné ukazovatele projektu	4., 5., 7., 8., 16.	Počet obcí zapojených do systematického procesu adaptácie sa na zmenu klímy	počet	0	16
	4., 5., 7., 8., 16.	Počet nových adaptačných opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy v katastroch obcí	počet	0	60
Indikatívny harmonogram výziev	2019, 2021				

Tab. 43: Opatrenie 2.2.2

Názov opatrenia	Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia.
Priradenie kódu opatrenia ⁴⁸	<p>Opatrenie 4: Investície do hmotného majetku (4.4) <i>Podopatrenie: 4.4</i></p> <p>Opatrenie 5: Obnova potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodenej prírodnými a inými katastrofami <i>Podopatrenia: 5.1, 5.2</i></p> <p>Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <i>Podopatrenie: 7.6</i></p> <p>Opatrenie 8: Investície do rozvoja lesných oblastí <i>Podopatrenie: 8.3, 8.4</i></p> <p>Opatrenie 16: Spolupráca</p>

Ciele opatrenia	Zvýšenie ekologickej stability a krajinárskych hodnôt územia
Zdôvodnenie výberu	<p>Podstatou rozvoja vidieka je jeho prírodný potenciál, ktorý sa využíva najmä v lesníctve a poľnohospodárstve. Krajina Spiša v Hornádskej kotline je intenzívne poľnohospodársky využívaná, je ohrozovaná eróziou s nízkym zastúpením nelesnej zelene a aj v územných plánoch obcí, ako aj v ukončených projektoch pozemkových úprav sú navrhované ekostabilizačné opatrenia (miestny a regionálny územný systém ekologickej stability).</p> <p>Súčasťou územia Miloj Spiš je chránené územie NP Slovenský raj - kompaktná časť územia lesnícky a poľnohospodársky využívaná, teda o to viac sú dôležité ekostabilizačné opatrenia a procesy ekologizácie v hospodárení v lesoch a s poľnohospodárskou pôdou. Aktivity budú zamerané najmä na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tvorbu stabilnej poľnohospodárskej krajiny (polia Hornádskej kotliny). • Udržanie a obnovu lúk, pasienkov a trvalých trávnatých porastov. • Zvyšovanie odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov • Obnovu lesov po požiaroch a prírodných katastrofách • Obnovu poľnohospodárskej pôdy a výrobného potenciálu po požiaroch a prírodných a iných katastrofách • Zvyšovanie odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov, čistenie lesov a údržbu lesných ciest. • Technické zariadenia zabezpečujúce údržbu a starostlivosť o chránené areály a parky, prírodné rezervácie, národné parky, náučné chodníky • Revitalizáciu a cielenú starostlivosť o významné krajinné prvky, biotopy, biocentrá v súlade s MÚSES.
Rozsah a oprávnené činnosti	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Oprávnení prijímatelia	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Intenzita pomoci ⁴⁹	v súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020
Oprávnené výdavky	- v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)

Finančný plán	Región 50	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	94 000,00	70 500,00	23 500,00	0,00	
	Spolu	94 000,00	70 500,00	23 500,00	0,00	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ⁵¹	v súlade s PRV					
Povinné prílohy stanovené MAS ⁵²	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4., 5., 7., 8., 16.	Počet ha obnovených lúk a pasienkov	počet ha	0	800	
	4., 5., 7., 8., 16.	Počet nových technických zariadení na zvýšenie ekologickej stability územia	počet	0	30	
Indikatívny harmonogram výziev	2020, 2022					

Akčný plán B:

Časť B.) Akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu MAS

Tab. 44: Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	1.1.2 Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B a 1B,2A,2B,3A,3B,6A			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	103 880,00	51 940,00	51 940,00
	VR			
	Spolu	103 880,00	51 940,00	51 940,00
Názov opatrenia	1.2.1 Inovácie v podnikaní - nové a inovované produkty a služby			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B a 1B,2A,2B,3A,3B,6A			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	70 568,00	70 568,00	0,00
	VR			
	Spolu	70 568,00	70 568,00	0,00

Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	37 675,00	37 675,00	0,00
	VR			
	Spolu	37 675,00	37 675,00	0,00
Názov opatrenia	2.1.2 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B a 1A,6A			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	89 550,00	89 550,00	0,00
	VR			
	Spolu	89 550,00	89 550,00	0,00
Názov opatrenia	2.2.1 Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof - krajiny i sídel			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B a 4A,4B,4C,5A – 5E			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ

Názov opatrenia	2.2.2 Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B a 4A,4B,4C,5A – 5E			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	115 695,00	115 695,00	0,00
	VR			
	Spolu	115 695,00	115 695,00	0,00
Animácie				
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013))			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	26 975,00	26 975,00	0,00
	VR			
	Spolu	26 975,00	26 975,00	0,00

Tab. 45 Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	1.1.2 Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Milož Spiš
-----------------	--

	MR	490 996,65	296 265,00	194 731,65
	VR			
	Spolu	490 996,65	296 265,00	194 731,65
Názov opatrenia	2.1.1 Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel			
Priradenie k ŠC IROP	ŠC 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s <i>IROP</i>			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	194 736,84	185 000,00	9 736,84
	VR			
	Spolu	194 736,84	185 000,00	9 736,84
Chod MAS				
Priradenie k ŠC IROP	ŠC 5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií			
Rozsah a oprávnené činnosti	v súlade s <i>IROP</i>			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	113 994,74	108 295,00	5 699,74
	VR			

5.3 Monitorovanie a hodnotenie Stratégie Miloj Spiš 2025

Monitorovanie a hodnotenie stratégie, ako aj aktualizácia stratégie (na základe záverom monitoringu alebo hodnotenia) sú špecifickými činnosťami súvisiacimi s jej implementáciou.

5.3.1 Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení realizácie stratégie

A. Monitoring realizácie stratégie je priebežný proces, ktorý sleduje napĺňanie akčného plánu a to na základe porovnania plánu a skutočnosti. Monitoruje sa hlavne vecné (očakávané výstupy aktivít a monitorovacie ukazovatele uvádzané v tabuľkách opatrení v Akčnom pláne A), časové napĺňanie aktivít, finančné krytie, plnenie úloh jednotlivých subjektov zapojených do aktivít AP ako aj neočakávané zmeny, ktoré majú vplyv na plnenie AP.

V rámci MAS sa bude monitorovať na štyroch úrovniach:

1. úroveň manažéra MAS – minimálne 1 x štvrťročne,
2. úroveň Výkonného výboru – 1 x polročne,
3. úroveň Valného zhromaždenia – 1 x ročne.

Stratégia MAS Miloj Spiš je nastavená tak, aby bolo možné monitorovať proces jej napĺňania ako hodnotiť program smerom k vytýčeným cieľom čo najkonkrétnejšie a najadresnejšie.

Predmetom **monitoringu** budú:

- ❖ Skutočné napĺňanie finančného plánu Stratégie voči plánu,
- ❖ Skutočné napĺňanie vecného/obsahového plánu Stratégie voči plánu,
- ❖ Skutočné napĺňanie časového plánu voči plánu.

Monitoring na úrovni manažéra MAS sa bude realizovať štvrťročne a do 30 dní po ukončení štvrťroku sa predloží monitorovacia správa Výkonnému výboru MAS a následne valnému zhromaždeniu na schválenie. Zodpovedný je Monitorovací výbor MAS, ktorému podklady

k 30.06.2020 v súlade s podmienkou Systému riadenia CLLD, Dodatku č.6, kap. 10, bodu

7. Hodnotiaca správa bude predložená tiež orgánom MAS.

Hodnotene ako poučenie z danej hodnotenej fázy, ktoré sa aplikuje na fázy nasledujúce. Výsledky hodnotenia môžu viesť k aktualizácii Stratégie Miloj Spiš 2025 (zmene alebo úprave cieľov či opatrení a aktivít na ich napĺňanie). Môže tiež viesť k doplneniu alebo zmene ukazovateľov, ale aj k zmene ich sledovania.

Na začiatku implementácie stratégie bude nevyhnutné vypracovať podrobnú metodiku merania indikátorov (ktorá bude používaná počas platnosti stratégie), ako aj spresniť východiskový stav vo všetkých vybraných ukazovateľoch.

Monitorovacie a hodnotiace správy, po ich schválení Výkonným výborom, budú komunikované s členmi MAS a zaslané (okrem samohodnotenia) radiacim orgánom pre PRV a IROP.

C. Aktualizácia Stratégie Miloj Spiš je organickou súčasťou jej implementácie a vytvára z nej moderný, otvorený a flexibilný dokument. Súčasťou procesu aktualizácie je systematický zber a vyhodnocovanie podnetov od subjektov pôsobiacich na území Miloj Spiš, či občanov, sledovanie prichádzajúcich príležitostí či hrozieb pre rozvoj územia, ako aj výskyt nových skutočností, ktoré neboli známe pri zostavovaní stratégie. Zodpovedným za tento proces je Kancelária a manažér MAS. Periodicita aktualizácie súčasne s vyhodnocovacím procesom.

D. Samohodnotenie MAS - proces samohodnotenia pri orgánoch MAS Miloj Spiš bude prebiehať ako proces samohodnotenia efektívnosti a účinnosti vnútorných operácií a bude monitorovať a hodnotiť najmä, či zásady **10-toro zásad** implementácie Stratégie Miloj Spiš 2025 (uvedené v kapitole 5.1), o.z. sú činnosťami MAS napĺňané:

Implementácia Stratégie Miloj Spiš vychádza z nasledujúcich **zásad**:

- **Stratégia Miloj Spiš 2025** je spoločným rozvojovým dokumentom na území Miloj Spiš

- Opatrenia stratégie Miloj Spiš 2025 sú premietnuté do možných finančných príležitostí PRV 2014 – 2020, IROP 2014 – 2020, ďalších operačných programov EÚ a do vlastných zdrojov MAS a jej členov.
- Stratégia Miloj Spiš 2025 je previazaná s PHSR a ÚP obcí
- Stratégia Miloj Spiš 2025 je otvorený, verejne dostupný dokument, priebežne aktualizovaný a reagujúci na prichádzajúce podnety, príležitosti a zmeny vonkajšieho prostredia.
- V každej činnosti rozvojového dokumentu sa zaistí účasť tých, ktorí „musia“ byť zainteresovaní a umožní účasť tých, ktorí „chcú“ byť zainteresovaní
- Každé rozhodnutie, v ktorejkoľvek rozvojovej činnosti je urobené na základe dopredu známych kritérií. Pravidlá celého procesu implementácie Stratégie sú stanovené a verejne známe a celý proces je formalizovaný. Každá zmena v pravidlách, resp. kritériách musí prejsť rovnakým procesom ako bolo schvaľovanie pôvodných pravidiel či kritérií.
- Predpokladom pre realizáciu činností súvisiacich s implementáciou Stratégie Miloj Spiš 2025 je existencia inštitucionálneho prostredia MAS Miloj Spiš, o.z. kedy sú úlohy a zodpovednosti z toho vyplývajúce začlenené do činnosti kancelárie MAS.
- Manažment rozvojového procesu je nanajvýš efektívny tzn., že počet úkonov v jednotlivých činnostiach je optimálny. Činnosti, ktoré nie je možné kvalitne a efektívne zaistiť vlastnými odbornými kapacitami, sú pokryté externými subjektmi.
- Za implementáciu Stratégie Miloj Spiš 2025 je Miloj Spiš, o.z. a jeho orgány na základe rozhodovania v súlade so platným Systémom riadenia CLLD.

Podľa Systému riadenia CLLD a metodík v rámci MAS samohodnotenie má prebiehať cez monitoring a hodnotenie nasledovných oblastí s návrhom ukazovateľov samotnej MAS Miloj Spiš :

a) implementácie 7 kľúčových znakov LEADER:

- 7 znakov LEADER je súčasťou preambuly Stanov Miloj Spiš, o.z.
- 7 znakov LEADER a ich implementácia je súčasťou samotnej stratégie

- podľa úspešného vyhlásenia plánovaných výziev
 - podľa počtu predložených projektov žiadateľov
 - podľa počtu vlastných spoločných projektov
- c) riadiaceho procesu:
- podľa počtu spoločných animačných aktivít
 - prieskum evaluačným dotazníkom medzi členmi MAS
- d) propagácie a vzdelávanie členov MAS:
- podľa počtu spoločných marketingových aktivít
 - podľa počtu školených členov MAS v rámci vzdelávania, ktoré bude pripravované a realizované na základe analýzy potrieb vzdelávania (Opatrenie 1.1.1, chod MAS v rámci IROP)

Hodnotenie sa bude konať na základe správy podľa vyššie uvedených ukazovateľov s definovaním plusov a mínusov činnosti MAS s návrhom opatrení, ktorú predloží manažér MAS, a ktorá bude posúdená Výkonným výborom MAS. **Toto hodnotenie sa bude realizovať 1x ročne.**

Samohodnotenie činnosti MAS bude špecifikovať a spresňovať interná Smernica MAS
Miloj Spiš, o.z.

E. Riziká implementácie stratégie a možné riešenia

MAS v súlade so Systémom riadenia CLLD a v nadväznosti na definovaných **10toro zásad implementácie Stratégie Miloj Spiš 20205** identifikuje nasledovné možné riziká (z hľadiska finančného, procesného a ľudských zdrojov), ktoré delí na **externé a interné riziká** a súčasne uvádza riešenia/opatrenia na elimináciu interných rizík (externé MAS nevie ovplyvniť):

Externé riziká (ktorí MAS nevie ovplyvniť):

- ekonomická kríza a zmena vo finančnom riadení EŠIF, PRV, IROP 2014 – 2020,
- zdržiavanie a posun finančných zdrojov z ministerstva a PPA, spomalené rozhodovacie a finančné procesy smerom k MAS,
- finančná nestabilita členov MAS z dôvodu ekonomickej krízy
- prírodné či človekom spôsobené pohromy
- dlhodobé suché, resp. nevýhodné

zahraničia o výhodnosti spolupráce (aj v rámci vzdelávacieho a osvetového procesu)

- nefunguje výkon kancelárie MAS - na základe pravidelného vyhodnocovania kritérií kvality riadenia sa budú realizovať korekcie/náprava
- manažér MAS dá výpoveď – sú stanovené výberové kritériá pre výber nového manažéra, ktoré sa použijú na nový výberový proces

5.3.2 Monitorovacie a hodnotiace ukazovatele

Tab. 46: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	10 000
Počet obyvateľov podporenej MAS	34 500
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	10

Tab. 47: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	730 448,00
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	34 980,00

Tab. 48: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	10
Začiatok podnikania (malé podniky)	FTE	5

Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	2
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	26

Pre Opatrenie 1.1.1:

Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín

- Počet ľudí, ktorí prešli procesom vzdelávania, demonštračnými a informačnými aktivitami

Pre Opatrenie 1.1.2:

Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš

- Počet novovytvorených pracovných miest v území MAS

Pre Opatrenie: 1.2.1:

Inovácie v podnikaní - nové a inovované produkty a služby

- Počet inovovaných produktov a procesov v existujúcich podnikateľských subjektoch
- Počet spoločných produktov a projektov viac ako dvoch subjektov (obcí/podnikateľov/NGO) v regióne
- Počet vzniknutých formalizovaných dodávateľsko-odberateľských partnerstiev

Pre Opatrenie 1.2.2:

Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom

- Počet spoločných marketingových aktivít (výstav, trhov, publikácií a pod.)
- Počet iných MAS, s ktorými Miloj Spiš spolupracuje

- Počet prvkov dopravného vybavenia
- Úspora energií vo verejnom osvetlení
- Plocha revitalizovaných verejných priestranstiev (vrátane parkov a stredísk CR)
- Počet km novovytvorených cyklodopravných ciest

Pre Opatrenie 2.1.2

Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia

- Počet nových klientov komunitných činností
- Počet vytvorených nových sociálnych služieb
- Počet nových/rekonštruovaných objektov občianskeho vybavenia

Pre Opatrenie 2.2.1

Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných *katastrof* - *krajiny i sídel*.

- Počet obcí zapojených do systematického procesu adaptácie sa na zmenu klímy
- Počet nových adaptačných opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy v katastroch obcí

Pre Opatrenie 2.2.2

Starostlivosť o *krajinu*, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia.

- Počet ha obnovených lúk a pasienkov
- Počet nových technických zariadení na zvýšenie ekologickej stability územia

6 Finančný rámec

6.1 Financovanie stratégie CLLD

Tab. 49: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU (EUR)
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	1 528 143,00
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	1 352 688,00
Chod MAS a animácie	175 455,00

Tab. 50: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Región	SPOLU (EUR)
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	EPFRV +EFRR	MR	1 528 143,00
		VR	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	EPFRV +EFRR	MR	1 352 688,00
		VR	
Chod MAS	EFRR	MR	140 475,00
		VR	
Animácie	EPFRV	MR	34 980,00
		VR	

Pozn.: Financovanie chodu MAS vrátane animácií musí byť v súlade s kapitolou 6.2 Systému riadenia CLLD.

Tab. 51: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	ŠR	VZ	Spolu	EFRR	ŠR	VZ	spolu	fondy	ŠR	VZ	spolu
Operácie v rámci stratégie CLLD	MR	547 836,00	182 612,00	202 728,00	933 176,00	622 240,00	0	314 173,40	936 413,40	1 170 076,00	182 612,00	516 901,40	1 869 589,40
	VR												
Chod MAS	MR					140 475,00	0	7 393,42	147 868,42	140 475,00	0	7 393,42	147 868,42
	VR												
Animácie	MR	26 235,00	8 745,00	0	34 980,00					26 235,00	8 745,00	0	34 980,00
	VR												
SPOLU	MR	574 071,00	191 357,00	202 728,00	968 156,00	762 715,00	0	321 566,82	1 084 281,82	1 336 786,00	191 357,00	524 294,82	2 052 437,82
	VR												
	spolu	574 071,00	191 357,00	202 728,00	968 156,00	762 715,00	0	321 566,82	1 084 281,82	1 336 786,00	191 357,00	524 294,82	2 052 437,82

6.2 Finančný plán pre opatrenia

Tab. 52: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
1.1.1 Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín s cieľom skvalitnenia vedomostí a zručností ľudí pôsobiacich v hlavných hospodárskych odvetviach predmetného územia – v poľnohospodárstve a potravinárstve, v lesníctve, v cestovnom ruchu, v službách a remeslách	EPFRR	menej rozvinutý región	62 900,00	23 587,50	7 862,50	31 450,00	
		viac rozvinutý región					
1.1.2 Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš	EPFRR	menej rozvinutý región	342 556,00	128 458,50	42 819,50	171 278,00	
		viac rozvinutý región					
	EFRR	menej rozvinutý región	811 560,77	503 630,00	0,00	307 930,77	
		viac rozvinutý región					
1.2.1 Inovácie v podnikaní – nové a inovované produkty a služby	EPFRR	menej rozvinutý región	67 355,00	50 516,25	16 838,75	0,00	
		viac rozvinutý región					
1.2.2 Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň	EPFRR	menej rozvinutý región	61 955,00	46 466,25	15 488,75	0,00	
		viac rozvinutý región					
2.1.1 Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel	EPFRR	menej rozvinutý región	66 790,00	50 092,50	16 697,50	0,00	
		viac rozvinutý región					
	EFRR	menej rozvinutý región	124 852,63	118 610,00	0,00	6 242,63	
		viac rozvinutý región					
2.1.2 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia	EPFRR	menej rozvinutý región	122 120,00	91 590,00	30 530,00	0,00	
		viac rozvinutý región					
2.2.1 Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof – krajiny i sídiel	EPFRR	menej rozvinutý región	115 500,00	86 625,00	28 875,00	0,00	
		viac rozvinutý región					
2.2.2 Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia	EPFRR	menej rozvinutý región	94 000,00	70 500,00	23 500,00	0,00	
		viac rozvinutý región					

Tab. 53: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (menej rozvinutý región):	54:46

Tab. 54: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor (označiť „X“)	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor (označiť „X“)
1.1.1 Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín s cieľom skvalitnenia vedomostí a zručností ľudí pôsobiacich v hlavných hospodárskych odvetviach predmetného územia – v poľnohospodárstve a potravinárstve, v lesníctve, v cestovnom ruchu, v službách a remeslách	31 450,00		x
1.1.2 Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Milož Spiš	674 908,00	x	x
1.2.1 Inovácie v podnikaní – nové a inovované produkty a služby	67 355,00	x	
1.2.2 Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň	61 955,00	x	
2.1.1 Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel	185 400,00	x	
2.1.2 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia	122 120,00	x	
2.2.1 Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof – krajiny i sídel	115 500,00	x	x
2.2.2 Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia	94 000,00		x
Celkový rozpočet podľa sektorov		540 995,00	811 693,00
Percentuálny pomer zamerania stratégie		40 %	60 %

7 Zhodnotenie prínosov stratégie, jej synergie a doplnkovosť

7.1 Prínosy Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025 k zlepšeniu ekonom. rozvoja územia

Na komunite založená lokálna stratégia rozvoja územia MAS Miloj Spiš, ktorej hlavným strategickým cieľom je zvýšiť dynamiku rozvoja územia, je orientovaná na dva navzájom sa podporujúce piliere (Práca a Prostredie na život).

V tom prvom, teda PRÁCA, je množstvo opatrení a aktivít nastavených tak, že ich výsledkom bude nielen udržanie existujúcich pracovných miest, ale aj vytváranie nových, či už cez

- vznik nových podnikov najmä v poľnohospodárstve, lesníctve, v cestovnom ruchu a službách (na ktoré má územie komparatívne výhody,
- v sociálnych podnikov

Vznik pracovných miest bude hlavne podmienený inováciami v procese výroby, v produktoch a dodávateľsko-odberateľských vzťahoch a integráciou (prepojením) súvisiacich rozvojových zámerov na jednej strane a na druhej strane (u sociálnych podnikov) bude riešiť prioritne zamestnanosť dlhodobo nezamestnaných, menej kvalifikovaných znevýhodnených skupín. Tieto princípy sa odrážajú v bodovaní v hodnotiacich kritériách pre výber projektov v území Miloj Spiš.

Stratégia MAS Miloj Spiš pre zvyšovania zamestnanosti (v predmetnom regióne je vyše 15% nezamestnanosť) je založená na nasledovných pilieroch:

- A. Podpora špecifického vzdelávania a doručovanie informácií pre podnikateľov a tých, ktorí chcú začať podnikáť (Opatrenia 1.1.1)
- B. Zlepšovanie podmienok pre podnikanie (Opatrenia 1.1.2)
- C. Podpora inovácií nielen vo výrobných procesoch, ale aj v oblasti sektorovej a medzi sektorovej spolupráce a partnerstiev (Opatrenia 1.2.1 a 1.2.2)
- D. Aktívna animácia a odborná podpora podnikateľom prostredníctvom manažmentu MAS.

a monitorovacie ukazovatele sú nastavené tak, aby príspevok k cieľom PRV bol kvantitatívny a hodnotiteľný.

Na cieľ PRV Posilnenie konkurencieschopnosti pôdohospodárskeho sektora nadväzuje viacero opatrení Stratégie, keďže jeden z jej kľúčových rozvojových pilierov je rozvoj poľnohospodárstva a vidieckeho turizmu. Stratégia je koncipovaná tak, aby bolo umožnené v regióne sa čo najviac priblížiť princípom endogénneho rozvoja, teda využívania miestnych zdrojov a miestnych odbytísk.

Čo sa týka cieľa PRV Udržateľný manažment prírodných zdrojov a prispôsobovanie sa klimatickým zmenám je v tejto oblasti prelomová, pretože si na to stanovila osobitný Špecifický cieľ (2.2), ktorý nielenže počíta so zastavením deteriorizácie krajiny, ale venuje jedno celé opatrenie systematickému prístupu k zmiernovaniu dopadov zmeny klímy. Napriek tomu, že jedným s cieľov Stratégie je zvýšenie zamestnanosti, táto jasne stanovuje že to nemôže ísť na úkor prírodného potenciálu územia MAS Milož Spiš, s dôrazom na územie Národného parku Slovenský raj .

Stratégia MAS výrazne najviac na cieľ PRV Vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komunít vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest. Rozvoj zamestnanosti a prostredia pre život je zameraný na komplexné a geograficky či sektorovo vyvážené zlepšenie kvality života obyvateľov, ktorého jednotlivé opatrenia sú len prostriedkom. Stratégia nie je nastavená len na vybrané skupiny obyvateľstva (napr. podnikatelia vytvárajúci priamo pracovné miesta), ale na celé spektrum obyvateľov v regióne (napr. aj marginalizované rómske komunity, handicapovaní, seniori a pod.).

7.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Ciele IROP, podobne ako PRV nie sú napĺňané „otrocky“, teda ich kopírovaním. Prínos k nim možno vidieť v štruktúre a obsahu Stratégie

Napr. cieľ IROP Podpora rastu a tvorby pracovných miest rozvojom podnikania a inovácií na miestnej úrovni či aktivita IROP Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, SZČO, družstiev budú napĺňané prostredníctvom opatrení na začatie podnikania i na

Jednou z prioritných oblastí stratégie je podpora domáceho cestovného ruchu prostredníctvom existujúcich i začínajúcich podnikateľských subjektov sortimentu a zvyšovanie kvality služieb pre cestovný ruch v území s dôrazom na ochranu prírody a regionálnu originalitu. Dá sa skonštatovať (vychádzajúc zo Stratégie – jej cieľov a opatrení) prepojenosť a doplnkovosť cieľov a opatrení stratégie s cieľmi a aktivitami IROP, ako aj PRV, pričom sú podľa nášho názoru logicky, vecne a funkčne vzájomne prepojené.

7.4 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

Na území Miloj Spiš sú realizované najmä Programy rozvoja obcí spravidla na obdobie rokov 2015 – 2020 (všetkých 23 obcí Miloj Spiš), ktoré sú toho času buď

- a) toho času schválené a aktuálne v súlade so Stratégiou rozvoja Miloj Spiš 2025
- b) alebo sa aktualizujú, či spracovávajú nové v súlade so Zák. č. 309/2014 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, podľa ktorého by mali byť PRO spracované v súlade so zákonom do 31.12.2015.

Aktuálnou a implementovanou, najmä prostredníctvom PRO obcí, je v území Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj CR 2015 – 2020, ktorá je jedným z východísk spracovania Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025. Táto stratégia je vypracovaná pre územie vymedzené hranicami ochranného pásma Národného parku Slovenský raj definuje 7 vzájomne súvisiacich cieľov so zameraním na zlepšenie dostupnosti územia, zvýšenie bezpečnosti, štandard a kvalitu služieb dobudovaním infraštruktúry, vybavenia a estetizáciou sídel a stredísk cestovného ruchu, na adaptáciu na dopady zmeny klímy a zvýšenie krajinárskych hodnôt územia NP Slovenský raj, ako aj na marketing.

Na regionálnej úrovni košického kraja spracované a aktuálne dokumenty sú

- a) Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 až 2022 (PHSR KSK),
- b) Regionálna integrovaná územná stratégia Košického samosprávneho kraja 2014 – 2020, (2015) ako aj staršia Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja

spoločnosti, sociálnych ľudských práv, podpora rozvoja prírodného a kultúrneho dedičstva).
Stratégia rozvoja Miloj Spiš 2025 je plne v súlade s uvedenými cieľmi.

RIUS KSK 2014 – 2020 je implementačným nástrojom IROP 2014 – 2020, ako aj PRV 2014 – 2020 najmä Prioritnou osou: Miestny rozvoj vedený komunitou, ktorý je súčasťou spracovania Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025. Obce spišského vidieka Miloj Spiš budú implementovať RIUS KSK na svojom území prostredníctvom špecifických cieľov RIUS KSK, najmä v oblasti

- verejnej osobnej dopravy, nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy)
- sociálnych služieb s dôrazom na terénne a ambulantné sociálne služby
- zvyšovania hrubej zaškolenosti detí v MŠ vrátane rekonštrukcií so zvýšením kapacít škôl, modernizácie vybavenia škôl
- environmentálnej infraštruktúry a v oblasti zelene

Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja, (2007) je spracovaná ako návrh riešení hlavných problémov vidieka v kraji v oblastiach ŽP a revitalizácie krajiny, v oblasti stabilizácie osídlenia, zvýšenia kvality pracovnej sily, v oblasti diverzifikácie vidieka v poľnohospodárstve, lesníctve, turizme, ako aj v oblasti zvyšovania využívania obnoviteľných zdrojov energie. **Stratégia rozvoja Miloj Spiš 2025** je plne v súlade s uvedenými cieľmi.

Z dokumentov na národnej úrovni sú pre rozvoj územia Miloj Spiš významné Dunajská stratégia (EÚ, 2011) podporujúca spoločnú zodpovednosť krajín dunajského regiónu za ekonomický a spoločenský rozvoj krajín regiónu, prírodné a kultúrne dedičstvo.

Schválená štruktúra dunajskej stratégie sa opiera o štyri piliere a jedenásť prioritných oblastí, z ktorých pre rozvoj spišského vidieka Miloj Spiš a v súlade so **Stratégiou rozvoja Miloj Spiš 2025** sú najmä:

- zlepšiť mobilitu a multimodalitu,
- podporovať udržateľnejšie zdroje energií,
- podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi,
- chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd,

prejavy a trendy zmeny klímy, popisuje východiskový stav a navrhuje adaptačné opatrenia a možnosti ich financovania v oblastiach prírodnej prostredie, biodiverzita, sídelné prostredie, sektory ekonomických činností (Poľnohospodárstvo, Lesníctvo, Vodné hospodárstvo, Doprava), komplexné hodnotenie rizík a zdravie obyvateľstva. Okrem oblasti zdravie obyvateľstva je **Stratégia rozvoja Miloj Spiš 2025** plne v súlade s vyššie uvedenými oblasťami, v ktorých sa očakáva na základe Adaptačnej stratégie územia (jedna z plánovaných aktivít) realizovať adaptačné opatrenia na zníženie zraniteľnosti územia Miloj Spiš na dopady zmeny klímy.

7.5 Multiplikačné efekty

MAS Miloj Spiš pri realizácii Stratégie chápe multiplikáciu výsledkov a výstupov vo všetkých troch rovinách – v rovine členstva MAS; v území kde pôsobí MAS, ale mimo členov MAS a navonok územia MAS Miloj Spiš.

Stratégia kladie dôraz jednak na zvýšenie počtu a kvality pracovných miest v MAS území, ako aj na zlepšenie prostredia pre život a v tomto zmysle možno chápať aj multiplikačné efekty.

Prvá priorita Stratégie - **Vytváranie ďalších nových pracovných miest v území (nielen v rámci plánovaných miest počas trvania projektu)**, výrazne prispieva k jednému z hlavných problémov MAS územia – nízka zamestnateľnosť. Možno povedať, že počas trvania projektu MAS a 3-5 rokov po jeho ukončení, je predpoklad, že ak sa situácia a trendy dramaticky nezmenia, vytvorí sa (pod vplyvom systematického prístupu MAS) okolo 50-70 nových pracovných miest. Tento multiplikačný proces bude stimulovaný:

- zvýšením a skvalitnením toku informácií do územia MAS,
- vzdelávaním podnikateľov
- príkladmi uplatnenia nových technológií a prístupov
- vytváraním podnikateľských klastrov
- zvýšenou a systematickejšou podporou verejnej správy podnikateľskému sektoru
- animáciou partnerských vzťahov v území
- previazaním na regionálny odbyt produktov (hlavne v súvislosti s mestom Spišská Nová Ves)

Zerúčenie konkurenčnosti miestnych produktov a služieb bude mať priradený

do regiónu je stav cestnej infraštruktúry, vzhľad sídelného prostredia a dostupné kvalitné služby, očakávajú sa od naplnenia tejto časti Stratégie nasledovné multiplikačné efekty, ktoré prispievajú k riešeniu páľčivých problémov regiónu, tak ako boli definované aj v analytickej časti Stratégie:

- stabilizácia obyvateľov v regióne, hlavne tých s vyššou kvalifikáciou
- nárast obyvateľov mesta Spišská Nová Ves, ktorí sa rozhodnú presťahovať na, k mestu blízky, vidiek a tak napr. zvýšiť daňový príjem obcí
- nárast počtu návštevníkov regiónu
- vyšší životný komfort a spokojnosť obyvateľov regiónu, ktorý sa môže odraziť aj v ich vyššej motivácii podieľať sa na rozvoji danej obce
- zvýšená dopravná, kriminálna a klimatická bezpečnosť v sídlach
- zvýšená sociálna súdržnosť obyvateľov regiónu, vrátane kvality spolunažívania medzi rómsky a nerómskym obyvateľstvom

Stratégia MAS Miloj Spiš je nastavená tak, aby plánované zdroje na jednotlivé opatrenia, boli investované na také projekty, ktorých výsledky môžu slúžiť ako príkladové na multiplikáciu aj z iných ako MAS zdrojov a nielen v rámci MAS, ale aj navonok.

Dopadové ukazovatele multiplikačného efektu Stratégie MAS Miloj Spiš:

- Počet novytvorených pracovných miest v regióne do roku 2030 cieľová hodnota 70
- Nárast počtu obyvateľov a návštevníkov regiónu MAS do 2030 cieľová hodnota obyvateľia 2%, návštevníci 7%

Zoznam tabuliek

Tab. 1: Identifikačné údaje MAS Miloj Spiš,o.z.....	7
Tab. 2: Rentabilita pôdy v okrese Spišská Nová Ves.....	30
Tab. 3: Prehľad poľnohospodárskych podnikov hospodáriacich v území Miloj Spiš.....	30
Tab. 4: Obhospodarovatelia lesov v území Miloj Spiš.....	35
Tab. 5: Chránené stromy v území Miloj Spiš.....	41
Tab. 6: Územia európskeho významu v území Miloj Spiš.....	42
Tab. 7: Chránené vtáacie územia v území Miloj Spiš.....	42
Tab. 8: Kľúčové dopady zmeny klímy na území okresu Spišská Nová Ves.....	44
Tab. 9: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v okrese Spišská Nová Ves	49
Tab. 10: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v území Miloj Spiš.....	49
Tab. 11: Porovnanie vybraných demografických charakteristík za okres SNV a za SR.....	52
Tab. 12: Obyvateľstvo okresu SNV podľa národnosti (najpočetnejších 10 národností).....	54
Tab. 13: Pohyb obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves	54
Tab. 14: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves.....	55
Tab. 15: Najväčší zamestnávateľia so sídlom v okrese Spišská Nová Ves	56
Tab. 16: Právnické osoby v okrese Spišská Nová Ves.....	57
Tab. 17: Podniky podľa ekonomických činností v okrese Spišská Nová Ves	57
Tab. 18: Podniky v okrese Spišská Nová Ves podľa počtu zamestnancov	59
Tab. 19: Priemyselné závody v okrese Spišská Nová Ves	59
Tab. 20: Fyzické osoby – podnikatelia a ostatní v území MAS Miloj Spiš	60
Tab. 21: Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v okrese SNV.....	61
Tab. 22: Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okrese Spišská Nová Ves.....	61
Tab. 23: Vybrané štatistiky cestovného ruchu v okrese Spišská Nová Ves	62
Tab. 24: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %) v okrese Spišská Nová Ves a v SR	64
Tab. 25: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Spišská Nová ves	65
Tab. 26: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS podľa doby evidencie	67

Tab. 32: Základné školy v území MAS Miloj Spiš a v meste Spišská Nová Ves.....	74
Tab. 33: SWOT analýza	84
Tab. 34: Súhrnný prehľad strategického rámca.....	103
Tab. 35: Indikatívny plán výziev	113
Tab. 36: Opatrenie 1.1.1	118
Tab. 37: Opatrenie 1.1.2	121
Tab. 38: Opatrenie 1.2.1	124
Tab. 39: Opatrenie 1.2.2	127
Tab. 40: Opatrenie 2.1.1	130
Tab. 41: Opatrenie 2.1.2	132
Tab. 42: Opatrenie 2.2.1	135
Tab. 43: Opatrenie 2.2.2	138
Tab. 44: Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu.....	141
Tab. 45 Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu.....	143
Tab. 46: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020.....	149
Tab. 47: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020	149
Tab. 48: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020.....	149
Tab. 49: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP	152
Tab. 50: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov	152
Tab. 51: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov	153
Tab. 52: Sumárna tabuľka finančného plánu.....	154
Tab. 53: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu	155
Tab. 54: Zameranie stratégie podľa sektorov	155

Stratégia rozvoja spišského vidieka
obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves
2017 – 2023 (2025)

Prílohy